ÖĞRENCİ-ÖĞRETMEN-VELİ BAĞLAMINDA SANAT EĞİTİMİ

Yüksek Lisans Tezi

Nurgül ÇAKMAK

Eskişehir 2017

ÖĞRENCİ-ÖĞRETMEN-VELİ BAĞLAMINDA SANAT EĞİTİMİ

Nurgül ÇAKMAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Burçin TÜRKCAN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Mayıs 2017

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Nurgül ÇAKMAK'ın "Öğrenci-Öğretmen-Veli Bağlamında Sanat Eğitimi" başlıklı tezi 26.05.2017 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Unvanı-Adı Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Doç.Dr. Burçin TÜRKCAN	
Üye	: Doç. Necla COŞKUN	
Üye	: Doç.Dr. Şengül S. ANAGÜN	

Prof.Dr. Handan DEVECİ
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Müdürü

ÖZET

ÖĞRENCİ-ÖĞRETMEN-VELİ BAĞLAMINDA SANAT EĞİTİMİ

Nurgül ÇAKMAK

İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mayıs 2017

Danışman: Doç. Dr. Burçin TÜRKCAN

Günümüzde üreten, eleştiren, sorgulayan ve farklı düşüncelere saygı duyan bireylerin yetişmesi, onların hem bilişsel hem de duyuşsal alanların gelişimine odaklanan bir eğitimle mümkün olur. Görsel Sanatlar dersi çocukların, bireysel gelişim hızına uygun olarak yapılan araştırma, inceleme, keşfetme, yorumlama ve yaratıcı bir ürün ortaya koyma etkinlikleri sonunda dengeli bireyler olarak yetişmesini sağlayan önemli alanlardan biridir.

Bu araştırmanın amacı öğrenci, öğretmen ve velilerin görüş ve deneyimlerine dayalı olarak ilkokul Görsel Sanatlar dersinin niteliğini etkileyen faktörler, yapılan etkinlikler, karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin olgubilimsel bir yaklaşımla incelenmesidir. Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde olgubilim araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Gaziantep ilinde bulunan ilkokullardaki 4.sınıfta öğrenim gören altı öğrenci ve onların öğretmen ve velilerinden oluşturulmuştur. Araştırma verileri, iki oturum olarak yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, öğrenci günlükleri ve ders planlarından toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilerek yorumlanmıştır.

Araştırma sonucunda, öğrenci, öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersinin gerekli ve önemli olduğunu düşündüğü, ancak bu dersin amaçları ve çocuklara sağladığı yararlar hakkındaki düşüncelerinin sınırlı kaldığı görülmüştür. Sınıf öğretmenleri Görsel Sanatlar dersini işlemeye yönelik kendilerini yetersiz görmekte; ders saati, ortam, araç-gereç yetersizliği ve diğer derslerin yoğunluğu gibi sorunlardan dolayı derste yapılan etkinlikler resim çalışmalarıyla sınırlı kalmakta ve bu nedenle Görsel Sanatlar dersinin amaçlarına ulaşılamamaktadır. Öğrenci, öğretmen ve veliler karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik olarak ders saatinin artırılması, dersin içeriğinin değiştirilmesi, dersi branş öğretmenleri vermesi, okullarda atölye düzenlenmesi, sınıf mevcudunun

azaltılması, öğretmen kılavuz kitapları geliştirilmesi, lise ve üniversite giriş sınavlarında Görsel Sanatlar dersine yer verilmesi gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Sözcükler: Sanat Eğitimi, İlkokul, Görsel Sanatlar Dersi, Veli, Sınıf Öğretmeni, Olgubilim.

ABSTRACT

ART EDUCATION
IN THE CONTEXT OF STUDENT-TEACHER-PARENT

Nurgül ÇAKMAK
Department of Primary Education
Anadolu University, Graduate School of Educational Sciences, May 2017
Advisor: Assoc. Dr. Burçin TÜRKCAN

Today, the training of individuals who produce, criticize, question and respect different opinions, is possible with an education that focuses on holistic development in both cognitive and artistic domains. The visual art course is one of the important areas that enables children to grow up as balanced individuals with the help of the activities like researching, analyzing, exploring, interpreting and producing creative products in accordance with the pace of individual development.

In this research, it is aimed to examine factors affecting the quality of primary-school-visual-art course, activities, problems and suggestions for solutions to these problems based on the opinions and experiences of students, teachers and parents with a phenomenological approach. In the research, phenomenology research pattern was used in the framework of qualitative research approach. The study group consists of six students from fourth grade in the primary schools from the Gaziantep province and their tearchers and parents. The research data was collected from two sessions of semi-structured interviews, student diaries and lesson plans. The collected data was analyzed and interpreted by the content analysis method.

As a result of this research, the opinions of students, teachers and parents were that the visual art course was necessary and important. But the ideas about the purposes and benefits of this course were limited. Class teachers see themselves as inadequate for visual art course, and because of some problems such as limited classroom time, environment, equipment and inadequate classes, the activities are limited to painting sessions. Therefore the aims of the visual art course cannot be achieved. At the end of the research, suggestions of the students, teachers and parents involved were increasing the number of hours of visual art courses, changing the content of the lesson, employing branch teachers for the course, arranging workshops in schools, reducing classroom population,

developing teacher guidebooks and including visual art in high school and university entrance exams.

Keywords: Art Education, Primary School, Visual Art Course, Parent, Classroom Teacher, Phenomenology.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimimin her aşamasında bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren, güler yüzü, ilgisi ve teşviki ile desteğini her daim yanımda hissettiğim tez danışmanım, değerli hocam Doç. Dr. Burçin TÜRKCAN'a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca manevi desteğini benden esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Mehmet GÜLTEKİN'e, araştırmama görüş ve önerileriyle katkıda bulunan, ayrıca gösterdiği hoşgörü ve güler yüzü ile bana ve arkadaşlarıma huzurlu bir çalışma ortamı sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK'e sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Araştırma sürecinde görüş, öneri ve yardımlarını benden esirgemeyen değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Burcu GÜRKAN ve Öğrt. Gör. Neşe UYGUN'a, araştırmam boyunca yanımda olan değerli arkadaşlarım Arş. Gör. Mediha GÜNER, Arş. Gör. Büşra Nur DURMAZ ve Özlem ÇAKMAKÇI'ya teşekkür ederim.

Araştırmanın uygulama aşamasında görüş ve yardımlarını esirgemeyen değerli öğretmen, veli ve öğrencilere teşekkür ederim.

Sonsuz güven ve sevgisiyle bana güç veren ve bu zorlu yolda ilerlememi sağlayan canım annem Naime ÇAKMAK'a, maddi manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan canım ablalarım Tefariye DERE, Nursel BAŞKAYA ve Nurcan ERSOY'a teşekkür ederim.

Nurgül ÇAKMAK

Eskişehir 2017

Anneme

ve

Rahmetli Babama…

26/05/2017

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Nurgül ÇAKMAK

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI…… i

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI……ii

ÖZET iii

ABSTRACT..... v

TEŞEKKÜR vii

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ..... ix

İÇİNDEKİLER x

TABLOLAR DİZİNİ..... xiv

ÇİZELGELER DİZİNİ..... xv

ŞEKİLLER DİZİNİ..... xvi

1. GİRİŞ..... 1

1.1. Sanat Eğitimi 1

1.1.1. Sanat eğitiminin önem ve gerekliliği 2

1.1.1.1. Bireysel açıdan sanat eğitimi 3

1.1.1.2. Toplumsal açıdan sanat eğitimi..... 5

1.1.1.3. Kültürel açıdan sanat eğitimi 6

1.2. İlkokul Dönemi Çocuğunun Sanat Eğitimi..... 7

1.2.2. İlkokulda Görsel Sanatlar dersi 8

1.2.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 9

1.3. Görsel Sanatlar Dersinin Temel Bileşenleri 13

1.3.1. Öğrenci ve Görsel Sanatlar dersi 14

1.3.1.1. Çocuk ve yaratıcılık..... 16

1.3.1.2. Çocuğun sanatsal gelişim dönemleri..... 18

1.3.1.2.1. Karalama dönemi 19

1.3.1.2.2. Şema öncesi dönem 21

1.3.1.2.3. Şematik dönem 22

1.3.1.2.4. Gerçekçilik dönemi 23

1.3.1.2.5. Doğalcılık dönemi 24

1.3.1.3. Çocuklarla sanat yoluyla iletişim 25

1.3.2. Sınıf öğretmeni ve Görsel Sanatlar dersi 27

1.3.2.1. Sınıf öğretmeninin Görsel Sanatlar dersindeki rolü 29

1.3.2.2. Sınıf öğretmeninin Görsel Sanatlar dersinde uyguladığı yöntem ve teknikler 30

1.3.2.3. Sınıf öğretmeninin Görsel Sanatlar dersinde kullandığı araç-gereçler……..... 31

1.3.3. Veli ve Görsel Sanatlar dersi 32

1.3.3.1. Velinin çocuklarına sağladığı olanaklar 34

1.4. İlgili Araştırmalar 35

1.4.1. Görsel Sanatlar dersinin öğrenci boyutu ile ilgili araştırmalar 36

1.4.2. Görsel Sanatlar dersinin öğretmen boyutu ile ilgili araştırmalar 36

1.4.3. Görsel Sanatlar dersinin veli boyutu ile ilgili araştırmalar 40

1.5. Araştırmanın Amacı 41

1.6. Araştırmanın Önemi 41

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları 42

1.8. Tanımlar 43

2. YÖNTEM 44

2.1. Araştırma Modeli 44

2.2. Çalışma Grubu 45

2.3. Veri Toplama Aracı 48

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması 49

2.5. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği 50

3. BULGULAR 52

3.1. Genel Görüşler 52

3.1.1. Dersin önemi ve amacı 53

3.1.2. Dersin çocuğa katkısı 56

3.1.3. Öğrencinin ilgi ve tutumu 61

3.1.4. Öğretmen tutumu 63

3.1.5. Veli tutumu 65

3.1.6. Öğrenci yeteneği 67

3.1.7. Öğretmenin öz yeterlik algısı 68

3.2. Deneyimler 71

3.2.1. Öğretim süreci 71

3.2.1.1. Öğretim programı 72

3.2.1.2. Uygulanan yöntem ve teknikler 72

3.2.1.3. Kullanılan araç - gereçler 78

3.2.2. Öğretmenin ölçme değerlendirme yaklaşımı 80

3.2.3. Sanat yoluyla etkileşimi 81

3.2.3.1. Öğrenci-öğretmen sanat yoluyla etkileşimi 81

3.2.3.2. Öğrenci-veli sanat yoluyla etkileşimi 82

3.2.3.3. Öğretmen-veli sanat yoluyla etkileşim 83

3.2.4. Öğretmenin alan yeterliği 83

3.2.5. Aile desteği 85

3.2.5.1. Yardım 85

3.2.5.2. Teşvik 86

3.2.5.3. Olanaklar 87

3.3. Sorun, Öneri ve Beklentiler 88

3.3.1. Sorunlar 88

3.3.2. Öneriler 94

3.3.3. Beklentiler..... 98

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER..... 103

4.1. Sonuçlar 103

4.2. Tartışma 109

4.3. Öneriler 118

KAYNAKÇA 119

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. Öğrenci, Öğretmen ve Velilerin Kod İsimleri…….. 46
Tablo 2.2. Öğrencilerin Kişisel Bilgileri…….47
Tablo 2.3. Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri……. 47
Tablo 2.4. Velilerin Kişisel Bilgileri……...47

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 3.1. Sınıf İçi Etkinliklere Yönelik Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşleri……..73

Çizelge 3.2. Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Öğrenci, Öğretmen ve Veli Beklentileri…… 99

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1. Genel Görüşler Temasının Alt Temaları…… 52
Şekil 3.2. Görsel Sanatlar Dersinin Önem ve Amaçları……. 53
Şekil 3.3. Görsel Sanatlar Dersinin Çocuğa Katkıları…… 56
Şekil 3.4. Deneyimler Temasının Alt Temaları…….. 71
Şekil 3.5. Sorun, Öneri ve Beklentiler Temasının Alt Temaları…… 88
Şekil 3.6. Görsel Sanatlar Dersinde Karşılaşılan Sorunlar……. 89
Şekil 3.7. Görsel Sanatlar Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri……...…….. 94
Şekil 3.8. Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Öğrenci, Öğretmen ve Veli Beklentilerinin Bulunduğu Kişi ve Kurumlar……...…... 98

1. GİRİŞ

İnsanoğlu varoluşundan bu yana hayatta kalma çabasının yanı sıra hayattan haz alma çabası içerisinde de olmuştur. Bu çabaları sırasında doğayı incelemeye ve kontrol etmeye çalışarak ortaya koydukları ürünlerden biri de sanat olmuştur. Bu sanat çalışmaları geçmişten günümüze sürekli bir şekilde gelişmektedir. Sürekli gelişim gösteren sanat etkinlikleri günümüzde, hem üretim sırasında kullanılan materyaller ve tekniklerin gelişmesiyle daha farklı ürünlerle ortaya çıkmakta, hem de bu sanat ürünleri gelişen teknoloji sayesinde bütün insanlara kolaylıkla ulaşabilmektedir. Dolayısıyla insanlar günlük yaşamlarında sanatla iç içedir ve insanların sanatı tanıması, yorumlaması, ona önem vermesi ve iyi bir sanat tüketicisi ve üreticisi olması son derece önemlidir. Hem iyi bir sanat üreticisi hem de tüketicisi olabilmenin yolunun eğitimden geçtiği göz önüne alındığında karşımıza "sanat eğitimi" kavramı çıkmaktadır.

1.1. Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi, belli programlar aracılığıyla insanlara sanatın yaşamlarındaki yerini ve önemini kavratmaya, sanatsal yaratma olgusunu tanıtmaya yönelik ve sanatın çeşitli dallarında beceri de kazandırabilecek uygulama çalışmalarını içeren bir eğitim sürecidir (San, 2004, s.7). Sanat, bilimdeki gibi kesin kuralları olmayan bir alan olmasına karşın, deneme, bulma, yargılama, eleştirme ve sonuçlandırma gibi bilimsel yöntemlerin de kullanıldığı süreçlere sahiptir (Yılmaz, 2007, s.17). Bu bağlamda sanat eğitimi, sadece taklide dayalı bir beceri eğitimi değil, keşfetmeye yönelik yaratıcı zekanın eğitimidir (Gençaydın, 1993, s. 4). Çakır İlhan (2007, s.247)'nın da bahsettiği gibi sanat eğitimi bireyin insanı, doğayı, yaşamı algılayabilmesi, kendi duygu ve düşüncelerini farklı yollarla iletebilmesi, yapıcı ve yaratıcı bir biçimde yetiştirilmesi için yapılan çalışmalar bütünü olarak görülebilir.

Sanat eğitiminin amacı, hem sanat üreticisinin hem de sanat eseriyle karşılaşarak onu değerlendiren sanat tüketicisinin zihinsel yeti ve süreçlerini harekete geçirmek; duyu, duyum, algılama, imgeleme, düşünme, anma, çağrışım gibi güçlerini eğitmektir (San, 1977, s.2). Bir başka deyişle sanat eğitimi bir algı eğitimidir. İnsanlar kulaklarıyla işittiklerini, gözleriyle gördüklerini algılar ve onlara deneyimleriyle anlam kazandırır.

Sanat eğitimi de insanlara bu deneyimleri kazandıran önemli etkinlikler sunar. San (1977, s.2)'ın da belirttiği gibi sanat eğitiminin amacı, "sanatı algılamaya hazır ve sanatı seven, hem eskinin hem çağın sanat görüngülerini algılayıp değerlendirebilecek yetenekli kişiler yetiştirmektir".

Sanat eğitimin amacı sanatçı yetiştirmek değildir. Sanat eğitimi her çeşit meslek sahibi olanların ve olacakların hepsine yöneliktir (Yılmaz, 2007, s.17). Hangi mesleğe yönelirse yönelsin, amacına uygun sanat eğitimiyle yetişmiş, estetik beğenisi gelişmiş bireylerin kendilerine ve toplumlarına katkıları her zaman daha fazladır (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.5). Bir sanat ürününü ortaya koyarken gerekli olan yaratıcılık gücü diğer mesleklerde verimli olmak için de gereklidir. Aynı zamanda sanat tüketicisinin sahip olduğu bakış açısı toplumdaki düzenin sağlanmasında etkilidir. Sanat eserini incelerken insan emeğine saygı duyulması ve estetiğe değer verilmesi, toplum içinde bireylerin birbirine saygı duyması ve pek çok açıdan çevreye duyarlı olması biçiminde yansır.

Sanatın bütün dallarını içine alan sanat eğitimi, sanat eleştirisi, estetik, sanat tarihi, uygulama gibi disiplinleri kapsar. Sanat tarihi ile bireye kendi kültürünü ve dünya sanatını tanıtır, eleştiri ile sanat eserlerini anlayabilme özelliği yükler, estetik ile sanatın ve güzelliğin doğasını anlama ve sorgulama yetisi kazandırır. Uygulama çalışmalarında ise, tasarım eleman ve ilkelerini kullanarak, önce görmeyi, sanatsal tekniklerle kendini ifade etmeyi ve yaratıcılığını geliştirir. Bununla birlikte sanat eğitiminde müze eğitimine de yer verilir. Müzeler, sanatın, tarihin, kültürün, bilimin, kısacası yaşama ait, geçmiş, bugün ve yarının izlerinin yaşatıldığı önemli öğrenme mekânlarıdır. Sanat eğitiminin kapsadığı pek çok kazanımlara da en verimli müzelerde ulaşılabilir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.5). Kısaca sanat eğitimi, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi bütünlüğü içinde estetik kaygı, düşünce ve görüşlerinin geliştirilmesini, yeteneklerinin ve yaratıcılığının olgunlaştırılmasını ve sanatsal değerlere hoşgörü ile yaklaşma çabasını esas alan bir alandır (Artut, 2009, s.104).

1.1.1. Sanat eğitiminin önem ve gerekliliği

Eğitim; bilim, teknik ve sanatın her üçünü de kapsayan bir içerikle düzenlenip gerçekleştirildiğinde bireyleri ve toplumu biçimlendirme, yönlendirme, değiştirme,

geliştirme ve yetkinleştirmede etkili bir süreç niteliği kazanır. Sanat eğitimi, genel eğitimin bu üç ana bileşeninden biridir (Şahan, 2004, s.12). Birey, sanat eğitiminde sunulan ortamda kendi temposu paralelinde, doğal eğilimlerini uygular ve kendi deneyimlerini kullanır. Bu ortamdaki çeşitliliğin bireyin özelliklerine uygun oluşu, onlara deneyerek öğrenmeleri için çok yararlı fırsatlar sağlar (Gökaydın, 1990, s.3). Bu fırsatlar dahilinde sanat eğitiminin sunduğu yaratıcı, eleştiren ve sorgulayan bireylerin topluma kazandırılması ve sanattan anlayan, bilinçli sanat tüketicilerinin yetiştirilmesi gibi olanaklar, toplumun ve kültürün de gelişmesini sağlar. Bu bölümde sanat eğitiminin önemi ve gerekliliği bireysel, toplumsal ve kültürel açıdan ele alınacaktır.

1.1.1.1. Bireysel açıdan sanat eğitimi

İnsanoğlu dünyayı anlama ve kendini anlatma ihtiyacıyla, yetisiyle ve yaratıcılığı ile doğar. Yeti ve yaratıcılığını geliştirerek kişisel bütünlüğünü oluşturur. Sanat eğitimi bu gelişimine katkı sağlayan en önemli alanlardan biridir. Sanat eğitiminde birey, kendi deneyimleriyle ve öğrenme hızıyla çevresini ve kendisini tanır, kendi duygularının farkına varır. Erbay (1997, s.3)'ın belirttiği gibi bilimde doğruyu arayan birey; sanatta güzeli bulmaya çalışır ve bütün bu arayışlara insanın kendini bulma çabası denilmiştir. Bireyin doğal yapısından kaynaklanan kendini gerçekleştirme, tanıma, dışavurma isteği, sağlıklı ve özgür bir kişilik geliştirmek için önemli bir itici güç olmuştur (Gençaydın, 1993, s.2).

Gençaydın (1993, s.5)'a göre bireyin kişiliğinin gelişmesinde sanatın üç yönden rolü vardır. Bunlar:

- "Yaratma süreciyle bir değer üretmenin gururunu yaşama,
- Kendisini dışa vurarak varolmanın bilincini duyumsama,
- Kendisiyle dış evrendeki nesneler arasındaki ilişkilerin düzeniyle ilgili yasaların (ilke ve kuralların) gizini keşfederek yaşamanın hazzını duyumsama."

Birey ürettiği sanatla, yaratmanın ve bir ürün ortaya koymanın gururunu yaşar. Böylece sanat eğitimi bireye mutluluk duygusunu yaşatır. Kendini ifade ettiği bir ürün ortaya koyarak var olduğunu hisseden birey kendisine değer vermeyi, güvenmeyi ve sorumluluk almayı öğrenir. Erinç (2009, s.104)'in de belirttiği gibi "beğeni duygusal bir

doyumu ifade eder ve duygusal doyum, duygusal taşkınlıklara da ket vurur". Sanat eğitimiyle birey, iyi ve doğruyu ayırt ederek ve doğru kararlar vererek kendisine ve çevresine zarar veren eylemlerden kaçınır. Sanat eğitimiyle birey, değişen durumlara kolaylıkla uyum sağlayabilen bir kişilik geliştirir. Böylece, başka alanlarda da yaratıcı davranışlar geliştirebilir; sorunlar karşısında daha çabuk ve çok yönlü çözümler üretebilir (Yılmaz, 2007, s.18).

Birey sanat eğitiminde kendine özgü biçimlendirme yoluyla resim, heykel vb. yaparken duyumları aracılığıyla çevresinden aldığı izlenimlerinden yararlanır. Böylece nesneler arasındaki ilişkilerin bağlı bulunduğu yasaları sezmeyi öğrenir; nesneler arasındaki ilişkilerin benzerliklerini ve farklılıklarını gözlem yoluyla kavrar (Gençaydın, 1993, s.5). Dolayısıyla birey, diğer insanların dikkat etmediği şeylerin farkına vararak çevresini daha iyi tanır; mantıklı gerekçelerle açıklamalarda bulunur, çözümlemelere gider ve anlamlı yorum ve yargılara varır (Ünver, 2002, s.26). Tüm bunlar bireyin bilişsel gelişimine katkı sağlar.

Kendini gerçekleştiren bireyin dengeli davranış biçimleri, mantık ve duygularının uyumu ile ortaya çıkar (Karabulut, 2004, s.18). Gençaydın (1993)'ın belirttiği gibi "sadece mantıksal eylemler, insanı duygu dünyasından uzaklaştırarak çıkarla ilgili değerlere yöneltir. Bu nedenle eğitimde ruhsal doyumun, duygu değerlerinin ve duyarlılığın da geliştirilmesi gerekmektedir". Bireyin sadece bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alalarından birinin gelişimi onun kendini gerçekleştirebilmesi için yeterli değildir. Bütün gelişim alanları eşit derecede önemlidir. Sanat eğitimi bireye duygularının farkına varmasını ve ifade etmesini sağlayarak duyuşsal gelişimine katkı sağlamasının yanı sıra çevresini gözlemlemesine ve nesneler arasındaki ilişkilerin farkına varmasını sağlayarak da bilişsel gelişimine katkı sağlar.

Eğitim kurumlarında sanat çalışmaları bireysel ya da grup etkinlikleri şeklinde gerçekleştirilebilir. Grup çalışmaları öğrencilerin sosyal becerileri kazanmasını sağlaması için önemli bir fırsattır. Bu çalışmalarda öğrenciler, kendi başarıları kadar grup arkadaşlarının başarısı için de çabalar; kendi hakkını, başkalarının haklarını da düşünerek savunmayı öğrenir. Öğrenciler, eşit koşullara sahip oldukları için başkalarını anlama ve empati kurmayı öğrenir. Yine bu çalışmalar öğrencilerin, paylaşma, iş birliği yapma, sorumluluk alma, tartışarak ortak paydada buluşma, duygularını anlayarak ifade edebilme ve sosyalleşebilmesini sağlar. Öğrenciler fikir alışverişinde bulunarak yaratıcılıklarını harekete geçirirler ve ortak çalışma mutluluğu yaşarlar (Yılmaz, 2007, s.18-24).

Sonuç olarak sanat eğitimi bireyin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişim alanlarına katkı sağlayan önemli bir alandır. Sanat etkinlikleri sırasında birey, deneme-yanılmalar sonucu karşılaştığı sorunlara çözümler üretme, ürününe yansıtmak istediği nesneyi inceleyerek onun hakkında bilgiler toplama gibi bilişsel ve psikomotor faaliyetler sonucu duygu ve düşüncelerini ürününe yansıtır. Bu etkinlikler sayesinde kendi yeteneklerini ve ilgi duyduğu alanları fark ederek kendisini tanır. Başkalarının da kendisi hakkında bilgi edinmesini sağlar. Tüm bunlar bireyin, özgüvene sahip, yaratıcı, duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebilen, sorunlara etkili çözümler üretebilen, kişisel ve sosyal yönden gelişmiş bir birey olarak yetişmesini sağlar.

1.1.1.2. Toplumsal açıdan sanat eğitimi

Toplumların bilimsel, ekonomik, kültürel değişim ve gelişimleri o toplumu oluşturan insanların eğitilmesiyle mümkün olur. Eğitim, toplumdaki bu değişimleri sağlayan düşünce, beden ve ruhsal değerleri gelişmiş çağdaş insanların yetişmesini amaçlar (Ünver, 2002, s.23). Sanat eğitimi, çağdaş yaşam ve özgürlüğün kapılarını açacak, toplumları mutluluğa ulaştırabilecek bir güce sahiptir. (Türkcan, 2011, s.225).

Sanat eğitiminin önemli amaçlarından biri bireylere sanat kültürü edindirmek ve toplumların uyumlu bireylerden oluşmasını sağlamaktır. Sanat eğitimi alan, yani kendi ülkesinden olmayan bir sanatçının eserine değer verip benimseyen; binyıllar önce farklı uygarlıkların yapmış olduğu sanat eserlerini koruyan, gelecek kuşaklara bir kültürel miras bırakmak için çaba gösteren bireylerden oluşan toplumlar, sanat kültürünü almış, empati yapabilen toplumlardır (Mercin ve Alakuş, 2007, s.18). Sanat eğitimi ile yetişen, başkalarının düşüncelerine saygılı, hoşgörülü, etik değere sahip ve topluma uyumlu bireyler toplumda huzurun sağlanmasına katkıda bulunur.

Sanat eğitimin amaçlarından bir diğeri bireyin çevresine karşı duyarlı olmasını sağlamaktır. Duyarlı olmak bir bireyin yaşamında önemli olduğu gibi toplumların yaşamında da çok önemli bir yere sahiptir (Mercin ve Alakuş, 2007, s.18). Yılmaz (2007, s.18)'in de belirttiği gibi "Sanat eğitimi bir "duyarlılık" eğitimidir. Sanat eğitimi almış bir birey çevresine karşı daha duyarlı ve hoşgörülüdür." Benmerkezci, çıkarcı bireylerin yetişmesindeki en önemli nedenlerden biri de toplumlarda duyarlılığın yeterince gelişmemesi ve buna bağlı olarak da ruhsal doyumun sağlanamamasıdır (Ünver, 2002,

s.5-6). Özellikle gelişen teknolojinin yarattığı yeni hayat biçiminin tutsağı olma tehlikesiyle karşı karşıya olan çağımız insanı, gittikçe duyarlılığını yitirme endişesi içindedir. Bu nedenle sanat eğitimi, çağımızı sadece araç gereç dünyası olmaktan kurtarıp, sanatla zenginleştirmek ve özlenen duruma ulaştırması açısından oldukça önemlidir (Mamur, 2002, s.50-51).

Son olarak toplumların çağdaş uygarlık seviyesine ulaşması o toplumdaki bireylerin yaratıcı, eleştirel, araştıran ve sorgulayan, kültürüne bağlı ve farklı kültürlere de saygılı olmasına bağlıdır. Sanat eğitimi topluma bu bireylerin yetişmesini sağlayan en önemli alanlardan biridir. Toplumun ilerlemesi ve yükselmesi için bütün bireylerin çocukluktan yetişkinliğe kadar nitelikli bir sanat eğitimi alması ve sanatla iç içe yaşaması nitelikli bir toplumun da kapılarını açacaktır.

1.1.1.3. Kültürel açıdan sanat eğitimi

Toplumlaşmanın temel koşulu, ortak kültür değerlerini yaratabilmek ve paylaşabilmektir (Gençaydın, 1993, s.8). Kültür bir toplumda geçerli olan gelenek ve görenekleri, töreleri, inançları, insan ilişkilerini, toplumdaki zevkleri, güzel sanatlar ve yazını içerir (Yörükoğlu, 1992, s.44). Bilgiden, bilmeden çok bir tutum, bir davranış, bir yapma, yapabilme eylemidir (Erinç, 2009, s.34). Kültür, bireylerin toplumdaki ilişkilerini yönlendirir. Davranışları kalıplara sokar, beğenileri ve önyargılarını belirler. Yani kültür, bir toplumun kişiliğidir; onu başka toplumlardan ayıran tüm özellikleridir (Yörükoğlu, 1992, s.43-44). Sanat da kültürlerin biçim almış, somutlaşmış anlatımıdır (Ünver, 2002, s.3). Bu bağlamda bir toplumu tanımaya yönelik en iyi ipuçları, o toplumun sanatını inceleyerek elde edilebilir. Bir başka deyişle sanat, bireylerin toplumu anlamasını ve toplum içinde kendi yerini bulmasını sağlar (Erbay, 1997, s.3).

Sanat eğitimi alan birey hem kendi kültürünü hem de başka kültürleri tanıma fırsatı elde eder. Farklı kültürleri tanıyarak kendi kültürünü benimser ve diğer kültürlere de saygı duyar. Bununla birlikte Erinç (2009, s.34)'in de bahsettiği gibi "kültür bir sürekliliği içerir. Yani bir kültür örüntüsünden söz edilebilmesi için onun halinden öte, bir geçmişi de olmalı geleceğinin olacağı da kestirilebilmelidir. Bu boyuta sahip değilse o kültür değildir, söz gelimi modadır, özentidir, taklittir". Sanat eğitimiyle bireyler, kültür ve tarih değerleri biliciyle geçmişe saygı duyarlar (Yılmaz, 2007, s.18). Kültürel değerlerine,

geleneğine, sanatına, tarihine saygı duyan, onu seven ve koruyan bireyler, kültürün gelecek nesillere taşıyıcısı olurlar (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.12). Kültürün yeni nesillere aktarılmasını sağlayan en önemli kurum, elbette eğitim kurumlarıdır. Bu eğitim kurumlarında verilen sanat eğitimi kültürün korunmasında ve aktarılmasında önemli bir role sahiptir.

1.2. İlkokul Dönemi Çocuğunun Sanat Eğitimi

Birey doğumundan itibaren bir eğitim ortamında bulunur. Bu eğitim bireyin kendisini ve çevresini tanıması, iyi, verimli ve mutlu bir şekilde yaşaması, hatta bulunduğu toplumda huzurun, barışın ve adaletin olması için bir gerekliliktir. Toplumu iyiye, güzele ve doğruya götürecek kuşakların yetiştirilmesinden yine o toplumda bulunan herkes sorumludur (Ergin, 2010, s.3). Ancak belli bir yaşa gelen çocuğun eğitiminin istenilen yönde olması için belli bir plan ve program dahilinde yürütülmesi gerekir. Bunun için de eğitim sistemleri ve eğitim sistemleri içerisinde de öğretim kademeleri oluşturulmuştur. İlkokul kademesi örgün eğitim sürecinin ilk basamağı olarak sistemde yerini almıştır (Genç, 2005, s.42).

İlkokul, 5-10 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre ilkokul, bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. İlkokulun amaç ve görevleri, Milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak; her Türk çocuğunun iyi bir vatandaş olması için gerekli olan temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkların kazandırılması; onun mili ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirilmesi; ilgi ve yetenek yönünden yetiştirilerek yaşama ve üst öğrenime hazırlanmasıdır. Gültekin (2013, s.53)'in belirttiği gibi ilkokul, yoksulluk ve eşitsizliğin azaltılması, üretimin artması, yeni teknolojilerin kullanılması, bilginin üretilmesi ve yayılmasına olanak sağlar. Nitelikli bir ilkokul dönemi geçirmek, bireyin daha sonraki yaşamında daha başarılı ve üretken olma şansını artırır.

İlkokul dönemindeki çocuğun okula gitmesiyle sosyal dünyasında büyük bir gelişme meydana gelmiştir. Çocuk, bu dönemde yetişkinlerin kullandığı aletleri kullanmaya çalışır ve bir şey üretmeye çaba gösterir. Çocuğun, gelecekteki başarılarının temellerini oluşturan akademik özgüven geliştirmesi beklenir (Senemoğlu, 2013, s.83). Bununla birlikte bu dönemdeki çocuğun kendini tanıması ve benlik algısını

zenginleştirmesi; okuma, yazma ve aritmetikle ilgili becerilerini geliştirmesi; kişilerarası ilişkilerini zenginleştirmesi ve yaşıtlarıyla iyi geçinmesini öğrenmesi; cinsiyet rolünü, vicdan ve değerler sistemini geliştirmesi beklenir (Erden ve Akman, 2002, s.40). Çocukların bu gelişim görevlerine ulaşılması ise ilkokul döneminde verilen eğitimin çocuğun merkeze alınarak onun gelişim özelliklerine ve eğitim ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde düzenlemesine ve gerek aile gerek öğretmen gerekse toplumda bulunan, bu eğitimde etkisi olan herkesin çocuğun eğitimi için üzerine düşen görevi yapmasına bağlıdır.

İlkokul, çocuğun sanatsal gelişim dönemleri açısından, sanat eğitimine ilişkin amaçların kazandırılmasında da kritik bir dönemdir. Çocuğun bu dönemde toplumsal bir varlık olarak gelişmesi açısından kendini ifade edebilmesi ve yaratıcılığının gelişmesi oldukça önemlidir (Türkkan, 2008, s.7). Sanat eğitimi, çocuğun yaratıcılığı geliştirilmesi, algılarının güçlenmesi, kendini tanıması ve başkalarına ifade etmesi, bulunduğu toplumun ve diğer toplumların kültürlerini tanıyarak onlara saygı duyması ve çevresine karşı duyarlı bir birey olarak yetişmesine olanak sağlar. İlkokul, çocuğun çoşkulu ve canlı, dış etkenlere açık duygusal nedeniyle sanat eğitiminin bu olanaklarından yararlanabileceği en iyi dönemdir (Artut, 2009, s.225).

İlkokulda sanat eğitimi yoluyla eğitim, bilgi, beceri ve kültür aktarımının yanı sıra çocuğun yapıcı, yaratıcı ve üretici bir birey olarak yetişmesini sağlar. Böylece eğitim, öğretim boyutundan öte insanı insan yapan değerlerin kazandırılmasına yönelik bir anlam kazanır (Türkkan, 2008, s.3). Bununla birlikte sanat eğitiminin, bireyin kendini tanımasına olanak sağlayan bir süreç olduğu düşünülürse, bireyin diğer eğitim süreçlerindeki etkililiğini de olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir (Kıratlı, 2011, s.4). Sanat eğitiminin ilkokulda uygulama alanlarından biri Görsel Sanatlar dersidir. Bu ders öğrenciler için düşünsel, bilişsel, duyuşsal ve bedensel etkinlikler içinde bulunarak kendilerini ifade etmelerini sağlayan çok yönlü önemli sanatsal bir derstir (Artut, 2009, s.225).

1.2.2. İlkokulda Görsel Sanatlar dersi

Görsel sanatlar, resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, siemografi, fotografi, tekstil, moda tasarımı, seramik, bilgisayar

sanatı gibi birçok alanı içinde barındırır. Bu dalların tümüne yönelik olarak okul öncesinden yükseköğrenime kadar her aşamadaki sanat eğitimi ve öğretimiyle ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalara "Görsel Sanatlar Eğitimi" adı verilir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.2).

Görsel Sanatlar dersi, çoğu kişinin yanıldığı gibi sadece yetenekli insanların yapabileceği bir etkinlik değil, her bireyin kendi özüne inebileceği bir kişilik eğitimidir. Bu dersin amacı, çocuğun doğuştan getirdiği güçleri yeteneğe dönüştürme yolunda çocuğa görmeyi öğretmek, görsel ayrımsama kazandırmak, yaşantılarını sanatsal bir forma dönüştürmek, gereci beceri ile kullanarak anlatımsal bir bütünlüğü yaratmayı öğretmektir (Türkcan, 2011, s.226). Bu ders ilkokulda sınıf öğretmenleri tarafından Talim ve Terbiye Kurulu'nun düzenlediği Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına uygun olarak yürütülmektedir.

1.2.3. İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Ülkemizde geçmişten günümüze kadar, sanatın ve sanat eğitiminin gerekliliği sonucunda 1948, 1968 ilkokul ve 1992 ilköğretim programları geliştirilmiştir. Daha sonra günün koşullarına göre yeniden yapılandırılan eğitim sistemimizin 2006 öğretim programları kapsamında Görsel Sanatlar Öğretim Programı oluşturulmuştur (MEB, 2006). Bu program 2013'e kadar uygulanmıştır. 2013 yılında hazırlanan İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 2014 – 2015 öğretim yılından itibaren 1. ve 4. sınıflardan başlayarak kademeli olarak uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2013).

2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında, dersin genel amaçları, temel becerileri, öğrenme alanları, kazanımları, etkinlik örneklerini, açıklamaları, Atatürkçülükle ilgili konuları ve ara disiplinleri ele alınarak öğretmenlere rehber olacak şekilde detaylı olarak açıklanmıştır. 2013 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında ise dersin genel amaçları, öğrenme öğretme yaklaşımı, ölçme değerlendirme yaklaşımı ve programla ilgili yapılan açıklamalar genel olarak verilmiş; değişikliğin en çok görüldüğü öğrenme alanlarının açıklamalarına yoğunluk verilmiştir. Bu nedenle 2013 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programını uygulayan öğretmenler aynı zamanda 2006 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında önerilen etkinlik ve açıklamalardan yararlanmaya devam etmektedir.

Nitelikli bir sanat eğitimi, belirli değerleri taşıyan, çağın gelişen ve değişen şartlarına göre kendini yenileyebilen bir öğretim programıyla mümkündür. Öğretim programları çocuğun seviyesine uygun, kültürel değerlerin taşıyıcısı, çağın gelişen değerlerini içinde barındıran, çocuğu, yaratıcı, yapıcı ve üretken bir birey olarak yetiştirmeye yönelik olmalıdır (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.5). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının da en önemli özelliklerinden biri, öğrenci ilgi ve gereksinimleri ile günümüzün çoklu uyarıcılarını temel alan öğrenci merkezli bir programla, eğitimciye esneklik sağlayan bir anlayışın öngörülmüş olmasıdır (Türkcan, 2011, s.227).

2013 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, ilkokul 1. sınıftan ortaokul 8. sınıfa kadar bütünlük anlayışı içerisinde tasarlanmıştır. Programın 1-4. Sınıflarında genel olarak, duygu ve düşüncelerin sanat yoluyla nasıl ifade edilebildiği; sanatın değerli olduğu; sanat eserlerinin süreç içindeki değişimi ve yaptıkları yerlerin tanınması; Türk kültüründen ve farklı kültürlerden esinlenerek yeni fikirler oluşturulması; bu fikirlerin uygulamaya yansıtılırken sanat malzemelerinin ve tekniklerinin kullanılması; yerel sanat ürünleri üzerindeki motiflerin incelenmesi, geçmiş dönemlerde yapılmış sanat eserlerinin günümüz sanatına etkisi; sanata karşı duyarlı olunması; oyun ve sorgulama yoluyla öğrenmenin gerçekleşmesi üzerine yoğunlaşılmıştır (MEB, 2013, s.2).

İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının temel hedefleri ise (MEB, 2013 s.1):

- "Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip,
- Görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,
- Görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkili olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren,
- Görsel sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan,
- Güncel kültür – sanat nesnelerini bilinçli olarak izleyen,
- Görsel sanatlara ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,
- Görsel sanat çalışmalarında bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,
- Görsel sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren,
- Sanat alanında etik davranış gösteren,
- Sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan,
- Çevresini inceleyen, ondan esinlenen ve onu gelecek nesillere aktaran,
- Görsel sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir."

Programda bu hedeflere yönelik olarak, "Görsel İletişim ve Biçimlendirme", "Kültürel Miras" ve "Sanat Eleştirisi ve Estetik" olmak üzere üç öğrenme alanı belirlenmiştir. Bu öğrenme alanlarından, görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanında öğrencilerin, hayallerini, duygularını ve düşüncelerini sanat elemanlarını ve tasarım ilkelerini kullanarak, öğretim materyallerini, araç-gereçlerini gereksiz yere harcamadan kullanarak ve teknik uygulamaları gerçekleştirerek yeteneklerini açığa çıkartabilecek biçimlendirme çalışmalarıyla görsel bir iletişim kurmaları; görsel iletişimin sağlanması için sanat dilini kullanmalarının yanında onu destekleyen yazılı ve sözlü ifadeler oluşturmaları; çalışmaları sırasında telif hakkı gibi konulara ilişkin etik davranışlar göstermeleri ve gerekli güvenlik tedbirlerini dikkate almaları, sanat eserlerinin anlamını ve değerini kavrarken kendisinin ve akranlarının oluşturduğu görsel sanat çalışmalarına saygı duymayı öğrenmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2013).

Kültürel miras öğrenme alanında öğrencilerin, kültürel bir unsur olan sanatın toplumun kültürünü geliştirdiği, yansıttığı ve hem gelecek kuşaklara hem de farklı kültürdeki toplumlara aktardığını fark etmeleri amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak kültürel miras öğrenme alanında çocukların kendi kültürüne ve farklı kültürlere ait sanat eserlerini incelemeleri, yorumlamaları ve karşılaştırmaları; sanatın gelişim süreci ve sanatçıların hayatlarına yönelik bilgi edinmeleri sağlanır. Bu öğrenme alanı kapsamında öğrencilere, sanat eserlerini incelemeleri, müze ve görsel sanatları ilişkilendirmeleri, sanatın geçmişten günümüze duygu, düşünce ve inanışları aktardığını somut bir şekilde öğrenmelerine fırsat sağlayan müze, ören yerleri, tarihsel mekanlar, sanat galerisi vb. sınıf dışı mekanlardan yararlanması önemlidir.

Sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanında ise öğrencilerin, sanat eserlerini basitten karmaşığa doğru eser eleştirisi yöntemine göre incelemeleri; görsel sanatlar alanıyla ilgili kavramları ve sanat eserlerinin oluşturulma süreci hakkında öğrendiği bilgileri sanat eseri analizinde kullanmaları; sanat eserini algılamada ön bilgi ve deneyimlerin ne kadar etkili olduğunu kavramaları; sanat eserinin duygu ve düşünceleri ifade etmedeki gücünü, iletişim kurma kapasitesini analiz etmeleri ve yargıya varmaları; sanat eserlerini incelediğinde sanatın anlamı ve değeri konusunda bir yargıya varmaları; sanat eserinin ekonomik değerinin olduğunu fark etmeleri; görsel sanatlarla ilgili ortaya konulan görüşlerin, sanat eserine yönelik düşüncelerin ve tercihlerin farklı olabileceğini görmeleri; görsel sanat alanındaki etik kuralları bilmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2013).

Görsel Sanatlar dersinde bu amaçlara ulaşmak amacıyla düzenlenen öğrenme öğretme süreci öğrenci merkezli, bireysel farklılıklara duyarlı, bağımsız ve grup içinde öğrenmeyi özendiren, okul içi ve okul dışı etkinlikleri bir arada yürüten bir yapıda düzenlenmiştir (Sağlam, 2013, s.99). Öğrenciyi merkeze alan bir anlayışla düzenlenen öğrenme öğretme sürecinde, öğrencinin birikimi, gelişim basamakları ve bireysel farklılıklarının dikkate alınması esastır. Görsel Sanatlar dersi öğretim programında da tüm etkinlikler, öğrencileri derse etkin katılımını gerektiren bir biçiminde tasarlanmıştır (Türkcan, 2011, s.231). Bununla birlikte öğretmenden, bu öğrenme öğretme süreci içerisinde öğrencilere yol gösterici olması, öğrencilerin gelişimsel özelliklerinin farkında olarak Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında belirtilen kazanımlar doğrultusunda etkinlikleri düzenlemesi ve öğrencinin bu derste edindiği bilgi ve becerileri okul dışındaki yaşamına aktarabilmesi için veli ile işbirliği yapması beklenir.

Görsel Sanatlar dersinin amaçlarına ulaşılabilmesi için ölçme ve değerlendirme oldukça önemlidir. Ölçme ve değerlendirme öğrencinin öğrenme sürecinin neresinde olduğunu belirlenmesini, ne bildiği, ne kadar anladığı ve duygu düşünce, beceri ile deneyimlerini çalışmalarına nasıl yansıtabildiği hakkında fikir sahibi olunmasını sağlar (MEB, 2013).

Görsel Sanatlar dersinde, çocuğa elleriyle bir şeyler yaptırmak sanatı tam olarak öğretmek için yeterli değildir. Sanat, yaratıcı sorun çözme süreçleri, estetik algı, düşünme gibi pek çok davranışı kapsar. Dolayısıyla sanat eğitiminde, çocuk, bir ürün ortaya koyduğunda ne yaptığıyla değil, ne öğrendiği ile değerlendirilmelidir (Mamur, 2002, s.51). Bu derste, ölçme değerlendirme süreç ve görsel sanatlar çalışması odaklı olduğundan ilk dersten son derse kadar düzenli olarak gerçekleşmesi önerilmiştir (MEB, 2013). Bununla birlikte ölçme değerlendirme etkinlikleri, öğrencinin gelişimini farklı açılardan ele alan bir anlayışla düzenlenmiş ve sanat etkinliklerinde öğrencilerin eğilimleri, becerileri ve sanata olan yatkınlıklarını ortaya çıkarmaya yönelik ölçme araçlarından yararlanılması önerilmiştir (Sağlam, 2013, s.99).

Her öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi, bireysel gelişim hızı, ilgi alanları ve sanat etkinliklerine yatkınlık düzeyleri farklıdır. Bu nedenle Görsel Sanatlar dersinde ölçme değerlendirmenin her öğrencinin bireysel gelişimi dikkate alınarak yapılması önemlidir. Bu derste öğrencilerin süreç içerisinde kazandığı bilgi ve beceriler dikkate alınarak her öğrencinin başlangıç ve gelişim sürecine yönelik değerlendirme yapılır.

1.3. Görsel Sanatlar Dersinin Temel Bileşenleri

Sanat eğitiminin amaçlarına ulaşılmasını etkileyen çeşitli etkenler bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri, kendi öğrenmelerini tutum ve davranışlarıyla şekillendiren ve kendi öğrenmelerinden sorumlu olan öğrenciler; çocuğun planlı ve programlı bir şekilde eğitilmesinden sorumlu olan öğretmenler ve çocuğun doğumundan itibaren en yakın çevresini oluşturan, onu her alanda gelişiminden sorumlu olan velilerdir. Öyle ki, 13. yy.da yaşamış olan Zernuci adlı bir bilgin de "Eğitim ve öğretimde başarı, üç unsurun gayretine bağlıdır. Bunlar öğretmen, öğrenci, baba (veli)'dır." diyerek öğrenci, öğretmen ve velilerin tutum ve davranışlarının eğitim-öğretim için ne kadar önemli olduğunu özlü bir şekilde ifade etmiştir (Çelik, 2005, s.7).

Okul ve aile toplumsal kurumlardır ve farklı beklentiler etrafında şekillenmişlerdir. Çocukların eğitimleri konusunda öncelikle, bu iki farklı kurumun çıkar birliğinde getirilmesi gerekir (Şimşek ve Tanaydın, 2002, s.12). Bu bağlamda okulun çocuk için belirlediği her amaç aslında aileyi de içine alır (Diken, 2008, s.7). Okul, aileden soyutlanamaz. Okulun aileden ve çevreden soyutlaması onların asıl işlevinden uzaklaşmasına neden olur. Bu durumda okul adeta çocukların günün belli saatlerinde bulunma zorunluluğu hissettikleri bir yer olarak görülür (Şişman ve Taşdemir, 2008, s. 284).

Çocuğun akademik başarısının ve olumlu davranışlar kazanmasının en temel kaynağı ve dayanağı öğrenci, öğretmen ve veliler arasındaki olumlu iletişimdir (Yiğit ve Bayrakdar, 2006, s.43). Öğretmenler çocuğun eğitim sorumluluğunu almıştır ve bu durum onların diğer insanlardan beklenilenin ötesinde bilgi ve beceriye sahip olmalarını gerektirir. Veliler bu sorumluluğu yerine getirmek için bilgi ve beceriye sahip olsalar bile, çocuklarına resmi bir eğitim verebilmeleri için zamanları olmayabilir. Dolayısıyla öğretmenlerin sahip olduğu bilgi ve becerilerin ailelerin sahip oldukları ile örtüşmesi ve onları tamamlaması gerekir (Olsen ve Fuller, 2008, s.4). Diken (2008, s.7)'in de belirttiği gibi "çocuğun eğitimi için ailenin güçlü yönleri (çocuk hakkında en doğru bilgilere sahip olma, aile olmanın getirdiği destekleyici ortam gibi) ile okulun uzmanlığını (çocuğun gelişimi için zengin ve uyarıcı çevre\ yaşantılar sunma gibi) bir araya getirilmesi gerekir".

Sonuç olarak, çocuğun iyi bir sanat eğitimi alması ne sadece öğrencinin öğrenmek için çaba sarf etmesine, ne öğretmenin çocuğa öğretim ortamı hazırlayıp, programını iyi

bir şekilde uygulamaya koymaya çalışmasına, ne de velinin çocuğuna iyi bir örnek olup, ona ortam hazırlamaya çalışmasına bağlıdır. Sanat eğitimi niteliği bu üç bileşenin (öğrenci, öğretmen ve veli) beklentilerinin uyumlu olmasına, bu beklentilere yönelik yapılan çabaların birbirini tamamlamasına ve bu bileşenlerin kendi üstlerine düşen sorumluluklarını yerine getirmesine bağlıdır. Aynı şekilde sanat eğitiminde karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve çözümüne yönelik olarak, sadece tek bir bileşeni ele alan çalışmalar da yetersiz olabilir. Bu nedenle Görsel Sanatlar dersinin de başarısı çocuk, öğretmen ve velilerin özelliklerinin ilişkisel bir biçimde ele alınmasıyla mümkün olacaktır.

1.3.1. Öğrenci ve Görsel Sanatlar dersi

Çocukluk, insanın bebeklik ve yetişkinlik dönemleri arasında bulunan, gelişmeye son derece açık olduğu bir dönemdir. İnsan yavrusu olarak çocuk canlılar içerisinde en yoğun bakımla, en uzun sürede olgunlaşan varlıktır. Çocukluktan yetişkinliğe giden yol uzundur ve engellerle döşenmiştir. Bu süreçte çocuk fiziksel olduğu kadar duygusal olarak da hassastır. Bu nedenle gelişim süreçleri bir bütün olarak düşünülerek çocuğun, korunması, desteklenmesi ve yönlendirilmesi gerekir (Yörükoğlu, 1992, s.84-87).

Çocuk yaşamın ilk yıllarında davranışlarını zevk alacağı şeylere yöneltirken, sıkıntı veren şeylerden de kaçar. Daha sonra çeşitli deneyimler yaşadıkça çoğu zaman istediklerine kolaylıkla ulaşamayacağını, hatta bazen bazı şeyleri elde etmekten vazgeçmesi gerektiğini; bazen de bazı zevk vermeyen şeylere katlanması gerektiğini öğrenir (Özdoğan, 2004, s. 15). Bununla birlikte çocuk doğası gereği, diğer insanlarla ilişkiler kurmayı ve toplumda bir yer edinebilmeyi ister. Bunun için çocuk bu dünyaya ilişkin bilgi sahibi olmalı; duygularını, düşüncelerini, davranışlarını, yönlendiren kültürel yaşamı tanımalıdır. Ayrıca sevgi, merhamet, utangaçlık, kıskançlık, acıma, beğenilme vb. duygusal çeşitli deneyimler kazanarak, başkalarıyla yakınlaşmalı, kendini onların yerinde düşünebilmeli ve onların duygularını paylaşmalıdır (Tezcan, 2005, s.13).

Çocuğun gelişim sürecinde edindiği tüm olumlu ve olumsuz nitelikler birikerek onun kişiliğini oluşturur (Yörükoğlu, 1992, s.87). Bu durum çocuğun olumlu niteliklere sahip olmaları için deneyimler kazanabileceği uygun ortamların oluşturulmasının önemini gösterir. Çocuğa bu ortamları sağlayan en önemli kurumlar aile ve okuldur.

Çocuk, veli ve öğretmenler sürekli olarak karşılıklı bir etkileşim içerisindedir. Veli ve öğretmenlerin çocuğa karşı davranışları çocuğun davranışlarını şekillendirdiği gibi çocuğun kişilik özellikleri de veli ve öğretmenlerin kendisine karşı davranışlarını etkiler. Çocuğun bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişim alanlarında bir bütün olarak gelişimini destekleyen en önemli alanlardan biri çocuğa ailede ve okulda verilen sanat eğitimidir.

Çocuklar doğası gereği sanat (yaratıcılık) etkinliklerine ve oyunlara oldukça ilgili ve meraklıdırlar. Bu etkinliklerde büyük bir heyecan ve zevk içerisinde ilgilerini sürdürebilecek beceriye sahiptirler (Artut, 2009, s.207). Sanat etkinleri her çocuk için mutluluk vericidir. Çocuklar boyalarla oynamaktan, kağıdı yırtmaktan, buruşturmaktan, yapıştırmaktan, kil ile uğraşmaktan, ona şekil vermekten büyük zevk alırlar. Özellikle küçük yaştaki çocuklar etkinliklerini sanat yapmak için yapmazlar. Onlar için önemli olan zevk ve heyecanla etkinliklerini sürdürmektir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.31-33).

Çocuklar doğdukları andan itibaren dünyayı tanımaya ve anlamaya çalışırlar. Bunun aracı olarak sanat etkinliklerini ve oyunlarını kullanırlar. Bu etkinlik ve oyunlarla kendilerine hayali küçük bir dünya oluştururlar ve bu dünyada deneyimler kazanarak kendilerini gerçek yaşama hazırlarlar. Aynı şekilde dünyayı anlamaya çalışan çocuklar için, duygu ve düşüncelerini bu etkinlik ve oyunlarla ifade etmeleri de hayati bir öneme sahiptir. Kişiliği büyük ölçüde çocukluk çağında gelişen birey, bu dönemde kendini ifade edemezse ileride onarılması güç sorunlar yaşayabilir (Ayaydın, 2011, s.310).

Sanat, özellikle henüz konuşma diline tam olarak hakim olamayan çocuğun kendini ifade etmek için kullandığı önemli bir araçtır. Yavuzer (2012, s.161)'in belirttiği gibi "Çocuk dinamik bir olgudur. Sanat ona bir "düşünme dili" şeklinde yansır. Çocuk, dünyayı kendi algıladığı biçimde görür ve bunu kendi ifadeleri içinde yansıtmaya çalışır." Çocuk özellikle küçük yaşlarda yaptığı resimlere yaşadığı olayları, gözlemlerini, algılarını, duygu ve düşüncelerini yansıtır. Bu nedenle çocuğun yaptığı bu resimler yetişkinlere çocuğun duygusal durumu ve bilişsel gelişimi hakkında bilgi sağlayan önemli araçlardan biridir.

Çocuk sanat etkinliklerini yaparken yalnızdır, kendi dünyasının kahramanıdır. Etkinliklerini kimseye ihtiyaç duymadan, özgürce, içinden geldiği gibi yapar. Böylece çocuk, daha sınırsız düşünür ve zihninde her probleme daha seri ve daha çeşitli çözümler bulur. (Ayadın, 2011, s.306). Çocuğun sanat etkinlikleri sırasında yaptığı çizme, boyama, inşa etme gibi etkinlikler sırasında çocuk, çeşitli öğeleri birleştirip anlamlı bütünler

oluşturarak deneyim kazanır. Bu süreçte seçme, yorumlama ve yenileme yaparak bilişsel becerilerini geliştirir (Yavuzer, 2012, s.160-161).

1.3.1.1. Çocuk ve yaratıcılık

Yaratıcılık, bilinen şeylerden yepyeni bir şey ortaya çıkarmak, özgün bir senteze varmak, bir takım sorunlara yeni çözüm yolları bulmak olarak tanımlanabilir. Tanımdan da anlaşıldığı gibi yaratıcılık süreci önceden kazanılmış bilgilerin kullanılmasını getirir. Bunun yanında yaratıcılıkta eski deneylerle yenilerinin birleşmesi de söz konusundur. Yaratıcılık süreci bir yapma ve oluş sürecidir. Buradaki "oluş" bir değişmedir, yani şimdiye dek olmayan bir şeyin biçimlenmesi demektir (San, 2004, s.14-15).

Yaratıcılık, günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan geniş bir alanı kapsar (Gürtuna, 2007, s.21). Ancak bilim, sanat ve eğitim çevrelerinin yaratıcılığa yönelik algıları farklıdır. Bilim adamlarına göre yaratıcılık akıl yürütme, buluş yapma ve sorun çözme iken; sanatçılara göre estetik öğeler içeren özgün bir bütünlük yaratmaktır. Eğitimcilerin yaratıcılığa yönelik yaklaşımları ise araştırıcı, özgür düşünen, soru soran, uygucu olmayan insan yetiştirme yönündedir (Kırışoğlu, 2005, s.167).

Yaratıcılık, bireylerin doğuştan getirdiği bir özelliktir. Her insanda az ya da çok bazı yaratıcı belirtiler ve özellikler vardır (Artut, 2009, s.183). Ancak, yaratıcılığın sürekliliği, gelişimi, derecesi ve ortaya çıkışı kişiden kişiye farklılık gösterir (Demirel, 2012, s.214). Bununla birlikte tüm bireylerin ilgi alanları gibi yaratı alanları da farklıdır. Yani bireyler değişik alanlarda yaratıcı yetilere sahiptir (Çellek, 2003, s.9). Özellikle küçük yaştaki çocuklar çoğu kez hangi alanda yaratıcı yetilere sahip olduğunun farkında değildirler. Bunun ortaya çıkarılması anne-baba ve öğretmenlerin görevidir (Argun, 2012, s.151).

Yaratıcılık, sınırları olmayan bir eylemdir. Öğrenilmez ancak, uygun koşullar sağlandığında geliştirilebilir (Artut, 2009, s.183). Bireyin yaratıcılığı, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde olaylara, nesnelere ve olgulara yönelik sorular sormaları, dış dünya ile kendi duygu ve düşüncelerini etkileşime sokmaları ile gelişir. Bu nedenle bu çağdaki çocuklara ve gençlere, onların yaratıcı düşüncelerini besleyecek, kendi duygularını özgürce ifade edebilecekleri, olayları kendi algılarıyla

değerlendirebilecekleri, sosyal ve duygusal özelliklerini geliştirmelerine olanak sağlayan ortamlar sağlanmalıdır (Artut, 2009, s.207).

Çellek (2002), çocuğun yaratıcılığının geliştirilmesine yönelik olarak yapılması gerekenleri şu şekilde ifade etmiştir:

- Çocuğun algılarının zenginleşmesi için gözlem ve hafıza eğitimine gerekli önemi verilmeli,
- Çocuğa üretici düşünme yöntemi kazandırılmalı,
- Çocuğu yeni biçimler aramaya, bulmaya ve bunları anlatıp yorumlamaya yöneltilmeli,
- Çocuğun, sanat eserlerini incelemesi sağlanmalı,
- Çocuğa, duygu ve düşünceleri kullanma alışkanlığı kazandırmalı ve pratik, çabuk, kararlı, cesaretli olmalarına olanak tanınmalı,
- Çocuğun imgelerinin geliştirilmesini sağlanmalı,
- Çocuğun çevresini (sınıf, atölye, koridor) yapılan iş ve resimlerle donatarak, ona bir sanat çevresi yaratılmalı,
- Çocuğa, kendi kendine çalışıp, teknik yönden birikim ve doyum sağlayacağı ortam hazırlanmalı (kitaplık, atölye vb. yerlerden yaralanması gibi),
- Çocuğa sanat etkinliklerini izleyebilme olanakları yaratılmalı (müze, sergi vs. gezilmesi),
- Konular çocukların çevresinden ve yaşamlarından seçilmelidir.

Yaratıcı bir çocuk yetiştirmek için anne-babalar onlara düşünce ve etkinliklerinde bağımsız olabilecekleri bir ortam sunmalıdır. Çocukları fikirlerini şekillendirmeleri için cesaretlendirmeli, fikirlerine ve yaptığı çalışmalara saygı duymalıdır. Ev ortamında anne baba çeşitli konularda çocuğun fikirlerine başvurmalı, basit işlerde ondan yardım almalıdır. Öğretmen ise okul ortamında gerçekleştirilen bireysel etkinliklerde çocuğa keşfetme deneyimi kazandırmalıdır. Öğretmen çocuğun farklı materyallerle ilişki kurmasını fırsat vererek kendi yetenek ve güçlerinin farkına varmasını sağlamalı; onu hayal kurmaya, problemlere farklı çözüm yolları oluşturmaya, başkalarının fikirleri doğrultusunda yeni fikirler ortaya koymaya ve fikirleri değişik yönlere yönlendirmeye teşvik etmelidir (Argun, 2012, s.153-156).

Yaratıcılık bireyin çevresindeki kavram, olay ve olgularla hakkında bilgi sahibi olmasını gerektirir. Birey ne kadar çok şey biliyorsa çevresine karşı o kadar farklı bakış açıları geliştirebilir. Bu bağlamda yaratıcılık, sanat eğitimiyle birebir örtüşür. Çünkü birey, bir sanat çalışması yapmak için, ürününe aktarmak istediği nesneyi ya da olayı incelemeli, öğrenmeli daha sonra eserine yansıtmalıdır. Bireyin sanat etkinliklerine

katılması yaratıcılığını geliştireceği gibi yaratıcılığının gelişmesi de sanat çalışmalarına olumlu etkide bulunur.

İlkokul Görsel Sanatlar dersi çocuğun yaratıcılığının gelişmesini sağlayan önemli bir alandır. Bu ders, bireyin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilme, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir düzeye ulaştırması amacıyla yapılır. Bir başka deyişle Görsel Sanatlar dersi, bireyin yaratıcı güç ve yetisini eğitmek, yaşamına aktarmasına olanak sağlamak için vardır. İlkokul döneminde verilen nitelikli bir sanat eğitimi analiz ve sentezi öğreterek çocuğun yaratıcılığını geliştirir. Çocuğun hayal gücünü çalıştırır; içsel güç, enerji, duygu, duyum ve algının yaratıcı çabayla dışarıya çıkmasını ve tercih edilen malzemelerle şekillendirmesini sağlar (Çellek, 2003, s.7). Çocuğun Görsel Sanatlar dersinde, bir sanat ürünü ortaya koyması kendisinin farklı fikirlere ve yeteneklere sahip bir birey olduğunu hissetmesini sağlar. Kendi yaratıcılık sınırını merak eden çocuk, sanat etkinliklerine katılmaya karşı daha çok istek duyar; çevresini araştırmaya ve öğretmeye yönelir; kendisini farklı düşünmeye zorlar. Böylece sanat eğitimi çocuğun doğal bir şekilde yaratıcılığının gelişmesini sağlar.

Çocuğun eğitiminden sorumlu olan veli ve öğretmenler çocuğunun yaratıcılığının gelişmesi için Görsel Sanatlar dersinin sağladığı olanaklardan yararlanmaları gerekir. Bunun için veli ve öğretmenler öncelikle çocuğu olduğu gibi kabul ederek ve bunu ona hissettirerek kendisini özgürce ifade edebilecekleri bir ortam sunmalıdırlar. Daha sonra Görsel Sanatlar dersinin amaçlarına yönelik etkinlikler hazırlamalı ve gereken araç-gereçleri sağlayarak çocuğu bu etkinliklere katılması için yüreklendirmelidirler.

1.3.1.2. Çocuğun sanatsal gelişim dönemleri

Çocuklar sanat dallarından ilk olarak resim sanatıyla tanışır. Yaklaşık iki yaşlarında ellerine kalemi alırlar ve karalamalar yaparlar. Bu karalamalar onlar için kimsenin yönlendirilmesi olmadan, severek isteyerek oynadıkları eğlenceli bir oyundur. Zaman geçtikçe karalamalar değişir, gelişir ve özgünleşir (Ayaydın, 2011, s.312). Çocukların bu karalamaları, görsel algı ve becerileri bireysel değildir. Bu özellikler belli yaştaki çocukların neredeyse tümünde benzerlik gösterir. Bu nedenle bu süreç, çocuğun fiziksel ve bilişsel gelişimine paralel olarak gerçekleşen gelişim dönemleri olarak adlandırılmıştır (Artut, 2009, s.235-236; Kırışoğlu, 2005, s.73).

Çocuğun sanatsal gelişim dönemleri evrenseldir. Yani hangi kültürde bulunursa bulunsun bütün çocukların aynı gelişim dönemlerinden geçtiği görülür. Çocuklar bu gelişim dönemlerini bir dönemden diğerine sıçrama yaparak değil, yavaş yavaş ve aşamalı bir şekilde tamamlar (Artut, 2009, s.235-236). Çocuklar büyüdükçe resimleri daha ayrıntılı, daha orantılı ve daha gerçekçi olur. Bu süreçte resimlerin gelişimi açısından her dönemde, çocukların resimlerini niteleyen bazı çarpıcı ve ayırıcı özellikler bulunur (Yavuzer, 1992, s.31). Bununla birlikte gelişim dönemlerini tamamlama yaşı çocuktan çocuğa değişebilir. Bu gelişim evrelerini çocukların farklı yaşlarda tamamlamalarına neden olan pek çok etken vardır. Bunlar, çocukların kendi sınırlılıkları, eğitimlerinden kaynaklanan nedenler, toplumsal ve ailevi nedenler olarak özetlenebilir (Çakır İlhan, 2012, s.87).

Çocukların sanatsal gelişim dönemlerinin sınıflandırılmasına yönelik birçok teori bulunmaktadır. Bu teorilerden günümüzde de geçerliğini koruyan sınıflandırmalardan biri Lowenfeld'e aittir (Erişti, 2011, s.71). Lowenfeld çocuğun sanatsal gelişim dönemlerini aşağıdaki şekilde gruplandırmıştır:

- Karalama Dönemi (2~4 yaş)
- Şema Öncesi Dönem (4~7 yaş)
- Şematik Dönem (7~9 yaş)
- Gerçekçilik Dönem (9~12 yaş)
- Doğalcılık Dönem (12~14 yaş)

1.3.1.2.1. Karalama dönemi

Yaklaşık iki yaşında çocuğun ilk çizgileriyle başlaya karalama dönemi, yaklaşık dört yaşında ilk simgenin çıktığı zamana kadar sürer. Yaklaşık iki yaşında çocuk eline kalemi aldığında kağıda rastgele çizgiler çeker. Kağıda bıraktığı izi görerek başarı duygusu hisseder ve mutlu olur. Bu etkinlik sırasında çocuk elini bileğini ve kolunu kullanır. Çizgiler, önceleri sağa sola doğru iken, daha sonra sürekli yay çizen hareketlere dönüşür. Etkinlik sırasında kazandığı deneyimlerle çocuk çizgilerini kontrol etmeye başlar ve yeni biçimler ortaya çıkarmaya başlar. Çocuk bu süreçte kağıt üzerinde elde ettiği şekilleri nasıl oluşturduğunu öğrenir (Kırışoğlu, 2005, s.76-77). Buna karşın bu dönemde çocuk, çizdikleriyle çevresinde nesneleri arasında bir ilişki kuramaz.

Çocuk, önceleri kontrollü karamaları içgüdüsel bir şekilde yapar, daha sonra özellikle dairesel, elips ve dalgalı çizgilerde bazı tanımlamaları amaçlar. Bu dönem, çocuğun algı ve kavram gelişiminde oldukça önemlidir. Çocukların ilk kez çizdikleri bazı sembol ve işaretler bir şeylerden haberdar olduğunun göstergesi olarak düşünülür (Artut, 2009, s.239-240). Çocuk çeşitli duyuları aracılığıyla çevresini keşfetmeye başlar. Karalama döneminde çocuğun karalama şeklindeki yapıtı, onun bilişsel ve coşkusal gelişimini yansıtır (Yavuzer, 1992, s.37).

Yaklaşık üç yaşına gelen çocuk, çevresinde gördüğü, tanımaya başladığı ve etkilendiği kavramların resimlerini yapmaya çalışır. Daha çok kendisini en çok etkileyen unsurları, özellikle anneyi ya da kendisine bakan yetişkini resimlerine yansıtır. Ancak çocuğun insan figürünü çizmek için yaptığı girişimler oldukça basit ve eksiktir. İnsan figürünü sadece kafa olarak çizer ve genellikle bir yuvarlağın içerisine gözler, ağız ve burun yerleştirir. Çünkü bu yaştaki çocuğun insan belirleyicisi kafadır (Çakır İlhan, 2012, s.90). Daha sonraları yaklaşık üç buçuk yaşında yuvarlığın altına iki çizgi çizerek bacakları ve yine yaklaşık dört yaşında yuvarlığın yanlarına çizgiler çizerek kolları ekler.

Çocuk sık sık resim yaparak çizgilerine yeni ayrıntılar ekler. Dolayısıyla çocuğun sanat etkinliklerinin artması sanatsal gelişimini hızlandırır. Bu dönemde çocuğun gelişimini başarıyla tamamlamasında ona sunulan malzeme, ortam ve çevre tutumu oldukça önemlidir. Zaman zaman bazı veliler bu aşamadaki çocuklarına yardımcı olmaya, örneğin bir elmanın nasıl çizileceğini öğretmeye çalışır. Ancak, karalama faaliyeti, kendi başına çocuğa haz veren bir uğraştır ve velilerin bu tür davranışları hem kendilerinde hem de çocuklarında duygusal bir kırıklığa neden olabilir. Karalama etkinlikleri sırasında velilerin, çocukları ile ilgilenmesi yararlıdır, ancak bu çocuğun etkinliğine yönelik olmamalıdır (Yavuzer, 1992, s.38).

Veli ve öğretmenler, karalama dönemindeki çocuğa sanatsal bilgilendirme yapmamalıdır. Çocuğa sadece resim yapma imkanı hazırlamalı ve onu malzemeyi kullanmaya ve çizmeye cesaretlendirmelidir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.48). Bununla birlikte karalama döneminde çocuğun yetişkinler tarafından resim yapmaları için motive edilmesine gerek yoktur. Çünkü bu dönemdeki çocuk, çevrenin etkisinden bağımsız, içgüdüsel olarak gerçekleştirdiği resimlerinde kendi kendilerini tatmin eder ve ödüllendirir (Artut, 2009, s.242).

1.3.1.2.2. Şema öncesi dönem

Yaklaşık dört yaşında başlayan şema öncesi dönem yaklaşık yedi yaşına kadar sürer. Bu dönemdeki çocuğun resimlerinde artık sadece çizgilerden oluşan biçimler yoktur. Çocuk bu dönemde, çizdiği ile çizmek istediği gerçek biçim arasında bağlantı kurma kaygısı yaşar (Artut, 2009; Çakır İlhan, 2012). Çocuk bu dönemin başlarında önce düşündüğünü karalayıp sonra karaladığını anlamlandırırken, dönemin sonlarına doğru çizmeye başlamadan önce ne çizeceğini planlamaya başlar (Erişti, 2011).

Yaklaşık dört yaşında çocuklar, her tarafında tanınabilecek resimler yaparlar. Yine önceki dönemde olduğu gibi en çok insan figürü çizer. Bunun yanında beş-altı yaşlarına doğru çevrelerinde olup bitenleri ve gözlemlerini resmetmeye başlarlar. Ağaç, ev ve diğer konularda daha tanınabilir resimler yapar. Bununla birlikte resimleri oldukça bireyseldir. Resimlerinde, gözlemlerini birebir olarak yansıtmayı değil, gözlemleri ve deneyimleri sonucu edindikleri algılarını yansıtmayı tercih ederler (Çakır İlhan, 2012, s.91; Erişti, 2011, s.78). Çocuk bu dönemde, kendisini etkilediği ya da anlatmak istediği şeyleri büyük ve abartılı çizer. Bu durum, şema öncesi dönemin çocuk hakkında oldukça fazla bilginin alınabileceği bir dönem olmasını sağlar.

Şema öncesi dönemdeki çocuğun resimlerinde düzleme ve saydamlık özellikleri görülür. Düzleme özelliği çocuğun, nesnenin göründüğü gibi değil, görülmesi gerektiği gibi algılanıp resmetme çabasıdır. Bir diğer özellik olan saydamlık ise, çocuğun resmetmek istediği tüm konunun detaylarını algıladığı gibi bir bütünlük ve saydamlık içinde gösterme çabasıdır (Artut, 2009, s.256-257). Çocuklar nesnelerin ya da kavramların önemini bu özellikle vurgulayabilirler. Bir başka deyişle çocuklar, herhangi bir şeyin ya da yerin içinde olan nesne ya da kavramların, dışında olanlardan daha önemli olduğunu düşündüklerinde, bu önemi vurgulamak için, içeride olan ve görünmeyen şeyleri saydamlık özelliğini kullanarak resmederler (Erişti, 2011, s.78). Dolayısıyla bu dönemde çocukların çizdiği resimler, sadece onların kavramlarının duygularının ve çevre algılamalarının bir kaydı değildir, bunlar aynı zamanda yetişkinlerin onları anlayabilmesi için birer araçtır. Bununla birlikte "resim yapmak, çocuk için sadece hoş vakit geçirme uğraşı değildir. Resim çizmek, çocuğa zihinsel, sosyal ve estetik alanlarda gelişim fırsatı sağlamasının yanı sıra, kendi başına öğrenme yaşantısı da olmaktadır (Yavuzer, 1992, s.53)".

Şema öncesi dönemdeki çocuk isteyerek, korkusuzca ve yapamama endişesi taşımadan resim yapar ve etkinlik sırasında büyüklerine danışma ihtiyacı duymaz. Bu dönemde çocuğun yaptığı resim değil, süreç içerisinde ortaya koyduğu yaratıcılığı önemlidir. Dolayısıyla veli ve öğretmenler onların yaptıkları resimleri eleştirerek, nasıl yapmaları gerektiği konusunda yönlendirmemeli; çocuklara resim yapabilecekleri ortam hazırlamalı; etkinlik sırasında kullanabilecekleri bol malzeme sunmalı ve onları resim yapmaya isteklendirmelidir. Bununla birlikte, veli ve öğretmenler çocukları tanımak, onların kavram gelişimi ve düşüme süreçlerini anlamak için yaptıkları resimlerden yararlanmalıdır (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.51-52; Erişti, 2011, s.76).

1.3.1.2.3. Şematik dönem

Şematik dönem çocuğun yaklaşık yedi yaşından yine yaklaşık dokuz yaşına kadar sürer. Bu yaşlar çocuğun ilkokul dönemine denk gelir. Çocuğun okula başlamasıyla, maruz kaldığı uyarıcılar değişir; sosyal çevresi genişler; okuma yazma öğrenerek konuşma dili ve resimleri dışında kendini ifade edebileceği yeni bir yol edinmiş olur. Çocuğun psikomotor, bilişsel gelişiminin ve okula başlamasının etkisiyle çocuğun resimlerinde de değişiklikler görülür (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.53).

Bu dönemde çocuk bilişsel gelişimine paralel olarak nesnelerin sınıflandırma, karşılaştırma ve sıralanmasına yönelik şemalar geliştirir. Çocuğun nesneleri biçim, boyut ve renk açısından gruplandırabilme becerileri gelişir (Artut, 2009, s.248). Bu gelişim çocuğun resimlerine yansır. Altı yaşında ağaçları pembe, evleri rengarenk ve benek benek yapan çocuk şematik döneme geçtiğinde çevresine yönelik algılarını aynen yansıtma çabası içerisine girer. Bu dönemdeki çocuk resim yaparken yapamama endişesi taşıyabilir ve resimlerinde detaylara takılarak bütünden kopabilir. Ayrıca resimlerini artık düşünerek ve planlayarak yapmaya başlarlar (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.53-54).

Bu dönemdeki çocuğun resimlerindeki en büyük başarı "yer çizgisi" adı verilen sembolü kullanmasıdır. Yer çizgisi çocuğun kendisi ve çevresi arasındaki ilişkiyi anladığının ve kendisinin bulunduğu toplumun bir parçası olduğundan haberdar olduğunun bir belirtisidir. Bununla birlikte çocukların resimdeki şemalar birbirlerinden farklı olabilir; bazı çocukların şemaları oldukça zengin bir kavramken, bazı çocuklarınki zayıf bir sembol olabilir. Şemaların farklı olmasını pek çok nedeni vardır. Şemaların

oluşumunu büyük ölçüde "çocuğun bir şeyi nasıl gördüğü; o şeye verdiği duygusal anlam, deneyimleri, bir objeye dokunarak ya da objenin nasıl hareket ettiğini veya davrandığını izleyerek etkilenmesi" belirler (Yavuzer, 1992, s.55-58).

Bu dönemdeki çocuğun yaptığı resimler de şema öncesi dönemde olduğu gibi veli ve öğretmenlere, çocuğun gerek bilişsel gerek duyuşsal gerekse psikomotor gelişimi ile ilgili bilgiler sağlamaya devam eder. Öyle ki, zengin bir şeması olan çocuk, çevresindeki her şeyin daha çok farkında ve çevresiyle daha faal bir etkileşim içinde olduğu anlamına gelir. Yani çocuğun şemaları, onun dünya anlayışını ve ilgilerini açıklar (Yavuzer, 1992, s.62). Bu nedenle veli ve öğretmenler çocuğu tanımak ve gelişimini takip etmek amacıyla onun resimlerinden yararlanmalıdır.

İlkokul dönemi çocuğun, gerçek anlamda sanatsal öğrenmelerinin başladığı bir dönemdir. Bu dönemde artık çocuğa, renk, ışık-gölge, perspektif, mekan kavramı ve üç boyut öğretilmelidir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.54). Buna karşın bu dönemde okuma yazma öğrenen çocuk, yazı dilinin gücünü fark ederek resim yapmaktan uzaklaşabilir. Bu durumda veli ve öğretmenler çocuğu, resmin yazı dilini aşan bir anlatım olduğuna ve resimleriyle kendini, duygularını ve beklentilerini etkili bir şekilde anlatabileceğine inandırmalı ve resim yapmaya teşvik etmelidir (Gürtuna, 2007, s.68-69).

1.3.1.2.4. Gerçekçilik dönemi

Yaklaşık 9-12 yaşları arası süren gerçekçilik döneminde çocukta bazı fiziksel ve ruhsal değişimler görülür. Bu dönemde fiziksel olarak çocuğun küçük kas becerileri büyük ölçüde gelişmiş ve görme duyusu da olgunlaşmıştır. Bu durumun etkisiyle çocuk, sanat araç-gereçlerini daha iyi kullanmaya başlar. Bilişsel olarak gelişimin etkisiyle de çocuğun çözümsel davranışları artar ve dikkat süreleri uzar (Buyurgan, ve Buyurgan, 2012, s.55; Gürtuna, 2007, s.80). Böylece bu dönemdeki çocuk önceki dönemlerine kıyasla daha ayrıntılı ve daha gerçekçi bir yaklaşımla sanatsal çalışmalar yapar (Yavuzer, 1992, s.65).

Gerçekçilik dönemindeki çocuğun resminde artık önceki dönemlerin özgür havası kalkmış, içinde yaşadığı toplumun zevkine uyma kaygısı egemen olmaya başlamıştır. Çocuk bu dönemde resmi düzenleme bakımından kurallara uymaya başlar. Çocuğun resminde mekan ve perspektif görülür, yer çizgisi yukarı çıkar ve toprak kendi rengine

boyanır (Yavuzer, 1992, s.65-66). Böylece bu dönemdeki çocuk sanat tekniklerini öğrenip uygulayabilir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.55).

Çocuk bu dönemde, çevresi ve çevresini oluşturan nesneler ile ilişkisini keşfetme çabası içerisindedir; ne çizeceğine zor karar verir. Kızlar ve erkekler farklı konulara yönelir. Gördüklerini resimlerine yansıtmaya çalışır ancak, ne kadar isteseler de küçük kasları tam olarak gelişimini tamamlamadığı için bunu başaramaz. Bu durum çocuğun cesaretini yitirip, güzel çizemeyeceği kaygısına kapılmasına neden olabilir (Gürtuna, 2007, s.81-83).

"Bu dönem çocukların teşvik, özendirme, cesaret ve güdülemeye gereksinimlerinin olduğu yoğun bir dönemdir (Gürtuna, 2007, s.82-83)". Veli ve öğretmenler bu dönemdeki çocuğa, hem gerçekçi hem de yaratıcı yaklaşımları destekleyen ortam sağlayan bir tutum sergilemelidir. Bu dönemde çocuk için yaratıcılık yerine teknik ve beceri daha etkin olduğundan taklide çabuk yönelebilir. Bu nedenle gerçekçi ve yaratıcı çalışmalar arasında denge sağlanmalıdır (Artut, 2009, s.252). Çocuğun daha önceki dönemlerde sahip olduğu saf ve son derece özgür ifadesi, gerçekçilik döneminde başlayan gerçeği yansıtma becerisi ile birlikte geliştirilirse çocuğun yaratıcılığı kesintiye uğramadan devam eder (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.55-56).

1.3.1.2.5. Doğalcılık dönemi

Ergenliğin başlangıcı olan ve yaklaşık 12-14 yaşları arası süren doğalcılık dönemine "mantık dönemi" de denir. Bu dönemde bilişsel ve duyuşsal gelişiminde belirgin değişimler görülür. Daha önceki dönemlerde soyut konuları anlamada zorluk çeken çocuk doğalcılık dönemine geldiğinde bu zorluğu aşar. Çocuğun üst bilişsel ve bilimsel düşünme becerileri gelişmeye başlar; teorik ve sosyal sorunlara yönelik ilgileri artar. Ayrıca çocuk, gelecek hakkında düşünmeye ve bunlardan sonuçlar çıkarmaya; kendi görüşleriyle başkalarınkini kıyaslamaya başlar (Artut, 2009, s.253).

Bilişsel ve duyuşsal gelişimlerinin etkisiyle bu dönemdeki çocuk resimlerinde sosyal ve duygusal sorunlar gibi soyut kavramları sembolize eder. Bununla birlikte, olay ve olguları kavrama düzeyleri, yorumlama, muhakeme etme yetenekleri resimlerine de yansır (Artut, 2009, s.253). Çocuk yaratıcılığını bilinçli olarak tekrar kazanmaya başlar.

Bireysel çalışma yerine grup çalışmasını tercih eden çocuğun estetik sezgileri de yoğundur (Gürtuna, 2007, s.88-89).

"Bu dönem çocukları modelden resim yapabilirler. Gördükleri nesnelerin ve figürlerin boyutlarına, oranlara, renklere, perspektife ve cins ayrımına dikkat eder, gerçeğe en uygun şekilde yansıtmaya özen gösterirler (Gürtuna, 2007, s.89)". Ancak bu dönemde yalnız teknik beceri üzerinde durulmamalı; çocuğun kendi kişiliği doğrultusunda geliştirilmesi göz ardı edilmemelidir. Ergenlik döneminin başlangıcı olan bu dönemde fiziksel, bilişsel ve duyuşsal alanlarda hızlı bir değişim içine giren çocuğa duyarlı davranılmalıdır (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.57).

Sonuç olarak sanat eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan getirdiklerini saptamak ve daha çok bilgi ve deneyim kazandırarak onun yapabileceği en üst düzeye ulaşmasını sağlamaktır (Kırışoğlu, 2005, s.74). Bu amaca ulaşmanın en önemli koşulu, veli ve öğretmenlerin çocuğun sanatsal gelişimini izlemesi, yeteneklerini ve gücünü iyi tanımasıdır (Gürtuna, 2007). Böylece onlar çocuğa, gelişimine uygun, sanatsal bilgi ve deneyim kazanabileceği ortam sağlayabilir; çocuğun çalışmalarına, sanatsal gelişimine uygun bir şekilde tepki vererek çalışmaya daha çok heveslenmesini sağlayabilirler. Çocuklar doğal süreçlerinde gelişimlerini tamamlamaya meyilli olmalarına karşın, yetişkinlerin onlara karşı olan tepkileriyle bu gelişimleri hızlanabilir ya da aksine yavaşlayabilir. Bu nedenle yetişkinler çocuklarla sanat hakkında kurdukları iletişime dikkat etmelidirler.

1.3.1.3. Çocuklarla sanat yoluyla iletişim

Çocuklar resimleriyle kendilerini anlatma çabası içerisindedir. Özellikle küçük yaştaki çocuklar yaptıkları resimleri "Güzel olmuş mu?" diye sorarak yetişkinlere onaylatma gereği duyarlar. Veli ve öğretmenler çocuğun sanatsal gelişimini tanımalı, sanatsal öğrenmeyi nasıl gerçekleştiğini ve çocuğun resimlerine karşı nasıl yaklaşmaları gerektiğini bilmelidirler (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.54). Schirrmacher (1986, s.3-5), yetişkinlerin çocukların resimlerine karşı gösterdikleri yaklaşımları, övgü, yargılayıcı, değer verici, sorgulayıcı, araştırıcı ve düzeltici olmak üzere 6 grupta toplamıştır.

- *Övgü yaklaşımı:* Bu yaklaşımda yetişkinler çocuğun resimlerini "Çok güzel bir resim." "Harika!" şeklinde yorumlarlar. Bu durumda öğrenci gülümseyip işine devam edecektir. Ancak, burada öğretmen çocukla zengin bir konuşma yapma fırsatını kaçırmıştır. Bu belirsiz ifadeler, basmakalıp sözlerde olduğu gibi anlamdan ve samimiyetten yoksundur.

- *Yargılayıcı yaklaşım*: Övgü yaklaşımına benzer bir biçimde yargılayıcı yaklaşımda da yetişkinler çocuklara resimlerinin "güzel" ya da "çok güzel" olduğunu söylerler. Yetişkinlerin çoğu çocukların resimlerini, iyi, daha iyi ya da en iyisi olarak derecelendirmeyi istemezler. Bu yüzden tüm çocuklara basit bir şekilde resimlerinin iyi olduğunu söylerler. Çok geçmeden bu ifadeler çocuk için anlamsız hale gelir. Sonuçta, yetişkinler çocuk açısından güvenilirliğini kaybederler.

- *Değer verici yaklaşım:* Bu yaklaşımda yetişkinler çocukların gösterdikleri resimler karşısında "Bunu çok sevdim." ya da "Ooh buna bayıldım." gibi ifadeler kullanırlar. Ancak çocuklar, yetişkinlerin memnuniyeti için değil, kendilerini ifade edebilmek için çalışmalıdırlar. Ayrıca, yetişkinlerin çocuğa, sanat çalışmalarına verdiği sürece ve çabasına değer verdiklerini söylemeleri önemlidir. Yetişkinin çocuğu, süreç için ödüllendirmesi ve desteklemesi ile ona, bitmiş bir ürünüyle ilgili kişisel beğenisini söylemesi çok farklıdır (Francks, 1979'dan akt: Schirrmacher, 1986, s.3). Çünkü küçük yaştaki çocukların çalışmaları bireyseldir ve gerçeği birebir temsil etmez. Dolayısıyla yetişkinlerin bu ürünleri anlaması ve yorumlaması zordur. Ama yine de bu çalışmalar çocuğun sanatsal gelişimi ve bu gelişiminin takip edilmesi açısından önemlidir.

- *Sorgulayıcı yaklaşım:* Bu yaklaşımda yetişkinler çocuklara, "Bu nedir?" ya da "Bunun ne olması gerekiyordu?" gibi sorular yöneltirler. Büyük çocuklar ya da dil yeteneği gelişmiş olan çocuklar bu soruları cevaplayabilir; ancak pek çok çocuğun dil yeteneği, resimlerinde neyi temsil ettiklerini açıklayabilecek kadar gelişmemiştir. Üstelik küçük yaştaki çocukların sanatları benmerkezci, bireyseldir. Onlar bazen çizdiklerini bir şeye benzetmeyi amaçlamazlar. Bu durumda onlara "Bu nedir?" sorusunu sormak uygun olmaz, hatta zamanla çocukların sanat sevgisini de köreltebilir (Smith, 1983'den akt: Schirrmacher, 1986, s.4).

- *Araştırıcı yaklaşım:* Bu yaklaşımda yetişkinler çocuğa, "Bu resim hakkında ne söyleyebilirsin?" ya da "Burada ne anlatmak istedin?" gibi sorular sorarak çocuğun yaptığı resimdeki ipuçları ve anlamları çıkarmaya çalışır. Bu konuşmalarda ürün değil süreç; öğretmenin yargısı değil öğrencinin düşünceleri vurgulanır. Dolayısıyla bu

yaklaşım diğer yaklaşımların aksine çocuğu, sanat çalışması hakkında konuşmaya cesaretlendirir. Ancak, bu yaklaşımın idareli kullanılması gerekir. Aksi takdirde çocuk için sıradanlaşır ve onu sanat çalışmalarından uzaklaştırır.

- *Düzeltici yaklaşım:* Bu yaklaşımda yetişkinler, örneğin çocuk bir kaplanı çizip gösterdiğinde ona "çok güzel, ama bir dahaki sefer kaplanın sırtındaki çizgileri çizmeyi unutma." karşılığını verirler. Bu, çocukların çizimlerinin gerçeğe yaklaşması amacına yöneliktir. Ancak, çocuklar resimlerinde gerçeğin kopyasını yapmasını amaçlamaz. Onlar resimlerine, istedikleri ayrıntıları ekleme ve çıkarma özgürlüğüne sahip olmalıdır.

Bu yaklaşımlardan yola çıkarak yetişkinler, çocukların sanat etkinliklerini önemsemeli ve yüceltmeli; resimlerine eleştirici ve düzeltici bir şekilde değil, onların gelişim düzeyi göz önüne alınarak bakmalıdırlar. Çocukların çalışmalarını birbirleriyle kıyaslayarak derecelendirmemeli; ortaya çıkardıkları ürünü değil süreç içerisindeki çabalarını ve ilgilerini değerlendirmeli; farklı düşüncelerin yarattığı sonuçları vurgulamalı; onları sanat çalışmalarını sürdürmeye teşvik etmelidir. Çevredeki etkilerden uzak, kendi iç sesini dinleyerek resim yapan küçük yaştaki çocukların sanat gelişimini desteklemek için yapılabilecek en önemli şey onları cesaretlendirmek, isteklendirmek, özendirmek ve onlara gerekli malzemeleri sağlamaktır (Gürtuna, 2007, s.104-108).

1.3.2. Sınıf öğretmeni ve Görsel Sanatlar dersi

Çocuğun sanat eğitiminin niteliğini etkileyen önemli unsurlardan bir diğeri öğretmendir. İlkokul dönemine kadar çevresi tarafından ona sağlanan ortamda olumlu ya da olumsuz pek çok şey öğrenen çocuk, ilkokul dönemine geldiğinde bir plan dahilinde olumsuz davranışları olumluya çevrilmeye, kendisinde var olan yetenekleri geliştirilmeye ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan eğitim programında belirtilen amaçlara ulaşılmaya çalışılır. Öğretmen ise bu plan ve programın uygulayıcısıdır.

Öğretmen önceden belirlenen plan ve programı etkili bir şekilde uygulayabilmek için bir meslek eğitimi sürecinden geçer. Fakat sadece bilgi kazanması, iyi bir öğretmen olabilmesi için yeterli koşul değildir. Öğretmenliğin bir de sanat yönü vardır (Tezcan, 1996, s.279). Şişman (2008, s.192)'ın bahsettiği gibi "öğretmen, insan mimarı ve insanın kişiliğini biçimlendiren bir sanatkardır". Öğretmen, sınıfta konuyla, yöntemle ve disiplinle ilgili yeterliklerini uygulamaya koymasının yanı sıra öğrencilerinin her birinin

fiziksel, sosyal ve bilişsel yönden de gelişimlerini kolaylaştırıcı olmasından ve böylece eğitimde bireyin bütün halinde gelişimini sağlamasından sorumludur (Kılıççı, 2002, s.18-19). Öğretmen çocuğu bilişsel, duyuşsal ve sosyal yönlerine şekil vererek onun, topluma uyum sağlayabilen, yararlı bir birey olarak yetişmesini sağlar.

Çocuklar özellikle ilkokul döneminde, kendileri için önemli olan kişileri model alarak, onların tutumlarını, tavırlarını, hatta ayrıntı oluşturan davranışları taklit ederler. Çünkü onlar, kendilerine özgü algılama süreçlerinden dolayı davranışın sebebi ile ilgilenmezler. Bu durum çocuklar üzerinde yetişkinlerin yaptıklarının söyledikleri her şeyden daha etkili olmasına neden olur (Özsoy, 2004, s. 73-74). Bu bağlamda öğretmen, öğrencilerle en yakın ve en uzun süreli etkileşimde bulunan yetişkinlerden biri olarak öğrenciye model olma ve rehberlik yapma gibi rolleri de yüklenir. Öğretmen, yaşam biçimi, ilgileri, zevkleri, giyimi, konuşması, insan ilişkileri vb. özellikleri bakımından öğrencilere iyi bir model olmalıdır (Ün Açıkgöz, 2003, s.104).

Öğretmen çocukla birlikte geçirdiği süre içerisinde onun gelişimini, ilgi ve ihtiyaçlarını yakından izleme şansı bulur. Çocukla ilgili bu bilgi ve izlenimlerini öğretmenlik meslek bilgisiyle birleştirerek onun eğitimi için en uygun koşulları sağlayabilir. Bu eğitim ortamı sınıf içi olduğu gibi sınıf dışını da kapsar. Dolayısıyla öğretmen, okul aile işbirliğinin sağlanmasında ve geliştirilmesinde en önemli ve kritik bir işleve sahiptir (Gökçe, 2000). Öğretmen zaman zaman velilerle görüşmeler yaparak çocuk hakkındaki bilgi ve izlenimlerini paylaşır ve onlardan da yine çocuk hakkında bilgiler alır. Böylece, ailelerin okula ve eğitim karşı olumlu tutum geliştirmesini de sağlayabilir (Hoşgörür, 2010, s.159). Bununla birlikte öğretmenin sağladığı bilgiler ailenin çocuğun günlük aktivitelerini düzenlemesine de rehberlik edebilir (Shepherd ve Eaton, 2000, s.180).

Öğretmen gerek tutum ve davranışlarıyla gerekse Görsel Sanatlar dersinde üstlendiği görevle çocuğun sanat eğitimini etkileyen oldukça önemli bir unsurdur. Bu bölümde öğretmenin Görsel Sanatlar dersindeki rolü, bu derste uyguladığı yöntem ve teknikler ve kullandığı araç-gereçler ele alınacaktır.

1.3.2.1. Sınıf öğretmeninin Görsel Sanatlar dersindeki rolü

Okulöncesinden üniversiteye eğitimin her aşamasında amaca uygun bir sanat eğitimi, nitelikli sanat eğitimcileri ile mümkündür. Ülkemizde genellikle ilkokul döneminde sanat eğitimi derslerini sınıf öğretmenleri verir. Bu nedenle sınıf öğretmenleri eğitim- öğretim sürecinde, sanat ve sanat eğitiminin önemi ve gerekliliği, müze eğitimi, öğrencilerin sanatsal gelişimi, onları gelişimlerin doğasına ve yaratıcılıklarına zarar vermeden nasıl yönlendirebilecekleri ve hangi etkinlikleri yaptırabilecekleri ile ilgili teorik ve uygulamalarda bilgi sahibi olmalıdır (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.6-7).

"Öğretme yaşantıları içinde çocuk bir yandan bilgi ve becerilerle donanırken diğer yandan öğretmenin düşünceleri, duygusal tepkileri değerleri ve alışkanlıklarından etkilenir (Varış, 1998, s.160)". Dolayısıyla sanata ve sanat eğitimine değer veren, sanat eserlerini incelemeyi ve yorumlamayı seven, müze, tiyatro ve resim sergilerine giden bir öğretmen, öğrencilerini de sanata yönlendirebilir.

Görsel Sanatlar dersinin amacına ulaşılabilmesi için öncelikle öğretmen, bu dersin önem ve gerekliliğine inanmalı ve bu inancını öğrencilerinden başlayarak diğer kitlelere hissettirmelidir. Bununla birlikte öğretmen, özgür ve demokratik bir sınıf ortamı oluşturmalı; öğrencilerin kendilerine özgü yaratıcılıklarını engellememeli; onları bir birey olarak kabul etmelidir. Bu derste öğretmen, iki ve üç boyutlu biçimlendirme çalışmalarına, sanat eserlerini incelemeye, çok çeşitli yöntem ve tekniklerin yanı sıra farklı araç ve gereçlerin kullanımına yer vermeli; çalışmalar ders sırasındaki ilgi ve heyecanı içerisinde yapılması için olabildiğince sınıf ortamında tamamlamalı; öğrencilerin çalışmalarını sergilemeye özen göstermeli; değerlendirmeyi belirli ölçütlere göre ve yansız olarak yapmalıdır (Türkcan, 2011, s.233-237).

Yaratıcı ve üretken, karşısındakini anlamaya çalışan, cesaretlendiren, motive eden, alanında iyi yetişmiş donanımlı sınıf öğretmenleri, öğrencilerin nitelikli yetiştirilmesine en önemli etken olurlar. Yaratıcı bir sınıf öğretmeni sahip olduğu malzeme, öğrenme ortamı ve programdan en iyi şekilde yararlanır ve karşılaştığı sorunlara çözümler üretir. Aksi takdirde en nitelikli eğitim programları ve en iyi öğrenme ortamı bile olaylara dar çerçeveden bakan, olumsuzlukları pekiştiren, kendini yenilemeyen, katı sınıf öğretmenlerinin elinde verimli olamaz (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.7).

Nitelikli bir sınıf öğretmeni öğrencilerinin de yeterli, yetenekli ve yaratıcı bir potansiyele sahip olduğuna inanır. Sınıf öğretmeni ancak çocuğun yeterli ve yetenekli olduğuna inandığı zaman, çocuğun sanatsal keşiflerini destekleyen, ona daha çok dramatik oyun, müzik, hareket ve yaratıcı hikaye olanakları sunan bir eğitim-öğretim süreci planlar ve uygular (Shepherd and Eaton, 2000, s.180). Bununla birlikte "yaratıcılığın geliştirilmesi için çocuğun koşulsuz kabul edilmesi gerekir. Çocuk, aile ve öğretmen tarafından koşulsuz olarak kabul edildiğini bilirse, etkinliklerinde ve davranışlarında özgür olabilir, kendine özgü düşünceler ve ürünler ortaya koyabilir (Ören, 2011, s. 41)". Öğretmen, çocukların yaratıcı düşünceyi destekleyen önlemler almalı; ona etkinlik sürecinde ne zaman, nasıl, ne ölçüde müdahale edeceğini iyi bilmelidir (Artut, 2009, s.216).

1.3.2.2. Sınıf öğretmeninin Görsel Sanatlar dersinde uyguladığı yöntem ve teknikler

Birey, konuşmayı ve yürümeyi öğrenmesi gibi sanatsal öğrenmede de yöntem ve teknikler olmadan, kendi iç dinamiği içinde sadece belirli ölçüde gelişebilir. Yöntem ve teknik eksikliği, öğrenme ortamının sağlanmaması, plansızlık ve yeterli bilginin olmaması öğrenme sürecini ve sonucunu olumsuz etkileyebilir (Artut, 2009, s.99-100). Öğrenme-öğretme sürecinde benimsenen yaklaşım, uygulanan yöntem ve tekniğin ve öğrencilere sağlanan öğrenme ortamının önemi Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında şöyle belirtilmiştir (MEB, 2013):

> "Bir programının başarısı, öğrencilerin yaş ve yeteneklerinin dikkate alındığı, kapasitesini en üst düzeyde kullanabildiği ve öğrenme için gerekli materyal ve gereçleri amacına uygun ve etkili olarak seçebildiği; bireysel olduğu kadar iş birliğine dayalı çalışabildiği ve uygun öğrenme ortamların hazırlandığı bir sürece bağlıdır. Bu yüzden öğretmenin, öğrencilerin bilgi ve beceri düzeyleri ile beklentilerini dikkate alarak bireysel ihtiyaçlarının ve öğrenme stillerinin birbirlerinden farklı olduğu gerçeğinden yola çıkarak öğretim yaklaşımlarını çeşitlendirmesi gerekmektedir."

Eğitim sistemindeki diğer derslerde olduğu gibi ilkokul Görsel Sanatlar dersinde de sadece bir yöntemin benimsenmesi ve uygulanması yeterli değildir. Çocuğun duyuşsal, psikomotor ve bilişsel gelişim alanları tek bir sanat kuramı ya da yöntemiyle öğretilemez. Çünkü her çocuk bireysel farklılıklara sahiptir; yani çocukların hiçbiri aynı biyolojik gelişim, kültür ve estetik özellikleri göstermez. Dolayısıyla bu bireysel farklılıklar olduğu sürece Görsel Sanatlar dersinde farklı kuram, yöntem, teknik ve stratejilerin geliştirilmesi

zorunludur (Artut, 2009, s.130). Bu bağlamda öğretmenler Görsel Sanatlar dersinde birçok yöntemden yararlanmalıdır. Öğretmen bu yöntem ve teknikleri belirlerken Görsel Sanatlar dersinin temel ilkelerini, amaçlarını ve öğrencilerin içinde bulunduğu gelişim dönemlerinin özelliklerini dikkate almalı; öğrenci merkezli bir yaklaşım benimsemelidir. Ayrıca seçilen yöntem ve teknikler birbirini tamamlayacak nitelikte olmalı ve hangi yöntem ya da yöntemler kullanılırsa kullanılsın sanat eğitiminin dört disiplinini (sanat eleştirisi, sanat tarihi, estetik ve sanat uygulamaları) etkin bir biçimde birleştirme çabası göstermelidir (Ünver, 2002, s.37).

Öğretmen Görsel Sanatlar dersinde çağdaş, öğrenci merkezli yöntemler benimsemeli; öğrencilere projeler yaptırmalı; müze, sanat galerisi, ören yerleri gibi sınıf dışı farklı mekanlarda eğitim yaşantıları düzenlemelidir. Bununla birlikte Görsel Sanatlar dersinde öğretmen, öğrencinin algısal, yorumsal, çözümsel yetilerini geliştirmeyi amaçlayarak, aktif katılımının sağlandığı, araştırma yaptığı, birbiriyle fikir alışverişinde bulunduğu, sorumluluğu paylaştığı, grup çalışmaları ve projelere de yer vermelidir (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.7).

1.3.2.3. Sınıf öğretmeninin Görsel Sanatlar dersinde kullandığı araç-gereçler

Görsel Sanatlar dersinin uygulama boyutunda her yöntem ve tekniğin kendine özgü araç-gerece ihtiyacı vardır. Öğrencilerin el becerilerinin geliştirilmesi, değişik yöntem ve tekniklerin öğretilmesi, uygulamalarla yaratıcılıklarını geliştirilmesi için sınıflarda amaca uygun alt yapı ve araç-gereçlerin olması gerekir; aksi takdirde öğrenme ve kendini ifade etme yarım kalır (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.8).

Görsel Sanatlar dersinde kullanılan araç- gereçler çocuğun yaratıcılığının geliştirilmesinde önemli rol oynar. Yaratıcılık düşünceler arasında anlamlı bağlantılar kurma, var olan araç-gereçleri yeni biçimlerde kullanabilme ve böylece farklı ürünler ortaya çıkarma ile ilgilidir. Dolayısıyla ilkokul döneminde çocuğun yaratıcılığını göstermesi, ona sunulan araç-gereçlere bağlı olduğu söylenebilir. Çocuğa sunulan araç-gereçlerin çeşitliliği ve düzenlenmesi, onun nasıl ve ne kadar yaratabileceğini belirler (Ören, 2011, s.43). Bu dönemdeki çocuğa, kendini rahatça ifade edebileceği büyük kağıtlar, kalın uçlu kalemler, fırçalar ve çeşitli boyalar verilmesi onun sıkılmadan etkinliğini tamamlaması ve yaratıcılığını göstermesi açısından önemlidir (Gürtuna, 2007,

s.104). Bununla birlikte, bilim ve teknoloji alanında hızlı bir gelişmenin yaşandığı günümüzde Görsel Sanatlar dersi içerisinde teknoloji de yerini almalıdır. Çocuklar küçük yaşlardan itibaren aldığı eğitimle bilgisayar ile değişen ve gelişen sanat olaylarını takip edebilmeli, ufuklarını geliştirebilmeli, sanal müze ziyaretleri yapabilmeli ve bilgisayar destekli tasarımlarla kendilerini ifade edebilmelidirler (Buyurgan ve Buyurgan, 2012, s.8).

Sınıf öğretmenleri Görsel Sanatlar dersinde öğrencilere rahatlıkla ulaşıp kullanabilecekleri, sağlığa zarar vermeyen malzemelerden yapılmış, yaratıcılığı geliştiren araç-gereçler sunmalıdırlar. Bu araç-gereçler boya, kağıt, kil, alçı, çeşitli geri dönüşüm malzemeleri olabileceği gibi teknolojik aletleri de kapsamalıdır. Öğretmenler, öncelikle bu araç-gereçlerin nasıl kullanılabileceğini, avantaj ve sınırlılıklarını öğrencilere öğretmeli; daha sonra öğrencileri yaratıcılıklarını ortaya koyabilecekleri fırsatlar vermelidirler.

1.3.3. Veli ve Görsel Sanatlar dersi

Çocuğun gerek sanat eğitimi gerekse diğer gelişim alanlarını etkileyen belki de en önemli unsur velilerdir. Velilerin çocuk üzerindeki etkisi doğumdan önce başlar. Onların çocuğu isteyip istemedikleri, ruhsal, kültürel, toplumsal ve ekonomik yönden çocuğun gelişimini sağlamaya hazır olup olmadıkları, çocuktan beklentileri, çocuğun yaşantısını, ilk izlenimlerini ve duyuşsal gelişimini önemli ölçüde etkiler. Çocuk bu etkinin izlerini yaşamı boyunca taşıdığı düşünürse velilerin özelliklerinin önemi daha da belirginleşir (Koptagel, 1981'den akt: Yiğit ve Bayrakdar, 2006, s.31).

Çocuk, bütün hayatını etkileyen kişilik özelliklerini büyük ölçüde ailede kazanır. Uyumlu ilişkiler içinde, güvenli bir aile ortamında sevgi ve anlayışla büyüyen çocuk sağlıklı bir kişiliğe sahip olur. Aile içinde sevildikçe güven duygusu gelişir; desteklendikçe özsaygısı artar; anlayış gördükçe hoşgörülü olmayı, sorumluluk aldıkça bağımsız davranmayı öğrenir (Yörükoğlu, 1992, s. 85). Dolayısıyla çocuğun toplumlaşması da ailede başlar. Aile, çocuğun dar çevresine karşı sevgi, saygı ve sempati duygularını hissetmesini sağlayan önemli bir eğitim yuvasıdır. Ailedeki bu eğitim sayesinde çocuk, ilk önce ailesinin, daha sonra yaşadığı toplumun bir üyesi olduğunu

hisseder. Böylece bu ait olma ve sevgi hissi millet, insanlık ve doğa sevgisine doğru yönelir (Kıncal, 2000, s.109).

Hoşgörür (2010 s.158)'ün belirttiği gibi "Ailede çocuğa verilen önem, sevgi, saygı, hoşgörü, sorun çözme becerisi, aile içi insan ilişkileri ve iletişimi, ailenin yaşam standardı ve yapısı gibi pek çok neden çocuk üzerine etkilidir". Bu bağlamda velilerin çocukların yaşantılarının neye benzemesi konusunda farklı kavramları, kültürel imajları vardır. Dolayısıyla çocukların öğrenme tarzlarının birbirine benzemesine rağmen öğrendikleri şey aileden aileye değişir (Broom ve Selznick, 1963 s. 99'den akt: Ulusoy, 2005, s.135). Çocuğun hayata ve topluma uyumu ve toplumlaşması bakımından ailenin çocuğa yönelik olumlu etkisinin yanı sıra olumsuz etkisi de olabilir. Bu etkiler çocuğun okul çağının önceki döneminden başlatıp, okul çağında olduğu gibi, okul çağından sonraki dönem de devam eder. İlkokul eğitiminin istenilen sonucu verebilmesi için ailenin öğretmenle iş birliği içerisinde olması son derece önemlidir (Kıncal, 2000, s.108).

Çocuğun ilkokula başlamasıyla birlikte, öğrencinin okul başarısı üzerinde rol oynayan çevresel etkiler toplumun daha geniş kesimine doğru genişler. Ancak, aile etkisi tamamen ortadan kalkmaz (Çelenk, 2003, s.29). Çocuğa okulda eğitimle onun aile ortamında yaşadıkları örtüşmezse, çocuğun kişiliğinin oluşmasında kalıcı etkilerin yaratılması beklenemez. Sanat eğitiminin de doğrudan davranışlardaki niteliği belirlediği ve çocuğun olaylara farklı bakış açılarıyla yaklaşmasını sağladığı düşünüldüğünde, bu eğitimin de aile ve okul ortamında örtüşmesi, okulda Görsel Sanatlar dersinde verilen eğitimin ailede devam edilip desteklenmesi yani bir sürekliliğin sağlanması gerektiği ortaya çıkar (Abacı, 2003, s.30).

Aile, yüz yüze ve içten ilişkilerin olduğu güçlü bir kurumdur. Bu nedenle çocuğun tutum ve davranışlarının oluşmasında ailenin ayrı bir önemi vardır (Tezcan, 2005, s.22). "Aile, çocuğa model olma, onun yönelimlerini etkileme, yeteneklerini geliştirme ve çocuğu sanat ortamı ile tanıştırma bakımından önemli bir birimdir (Ulusoy, 2005, s.142)". Ailedeki bireylerin sanata yaklaşımı, sanata yaklaşımı, sanata izleyici olarak da olsa katılımı çocuğun da sanata değer vermesini sağlar (Abacı, 2003, s.31). Bununla birlikte ilgilerin oluşmasında da çocuğa model olan ailelerin rolü büyüktür. Çocuk ilgilendiği ve merak ettiği alanlara yönelik çalışmalar yapmak ister ve öğrenmelerini bu yönde sürdürür. Bu bakımdan ilgiler çocuğun yaşamında önemli bir yere sahiptir. Ancak çocuk dünyaya ilgileriyle birlikte gelmez. O ilgilerini bazı deneyimler sonucu ve öğrenme yoluyla geliştirir. Sanata değer veren veliler çocuğa zengin öğrenme ortamları oluşturarak onun

ilgilerinin gelişmesinde katkıda bulunabilir. Bir müzik aileti çalan, resim yapan, kitap okuyan, konsere, tiyatroya veya resim galerisine sıklıkla giden veliler, kendi uğraşlarıyla çocuğa önemli birer örnek oluştururlar Bu bağlamda veliler anaokulundan liseye kadar her dönemde çocuklarını sanata özendirmelilerdir. Onların kendi deneyimlerini ortaya koymalarına fırsat vermeli; duygu ve düşüncelerini ifade etmek üzere kavram ve becerilerini geliştirmelerine yardım etmeli; estetik duyarlılığa sahip bireyler olarak yetişmesini sağlamalıdırlar (Yavuzer, 2012, s.155-161).

1.3.3.1. Velinin çocuklarına sağladığı olanaklar

Günün 24 saati içerisinde okul saatlerinin miktarı göz önüne alınırsa, çocuğun yaşamının 3\4'ünün aile içerisinde geçirildiği ortaya çıkar (Çelenk, 2003, s.29). Çocuğun ailesinin içerisinde geçirdiği bu zamanının olumlu bir şekilde değerlendirilmesinden veliler sorumludur. Öyle ki okuldan eve gelen çocuğun, kendisine uygun bazı uğraşların bulunması gerekir. Çocuklar uğraşlarının olumlu nitelikte olabilmesi için velilerin yönlendirilmesine ihtiyaç duyarlar (Kıncal, 2000, s.19). Serbest zaman etkinlikleri çocuğa kendi yeteneklerini keşfetmesine ve kişiliğini daha iyi tanımasına fırsat verir. Böylece boş zamanlarında yeteneklerini geliştiren ve beceri kazanan çocuk, ileri de meslek seçiminde de başarılı olabilir (Tezcan, 2005, s.72).

"Velilerin, çocuklarının okul dışı etkinliklerine uygun bir şekilde (şekillendirici değil kolaylaştırıcı) katılması, onların kendi anlamlarını oluşturmalarını (öğrenmelerini) olumlu yönde etkiler" (Akpınar, 2010, s.19). Bunun için veliler çocukların neler yapabileceklerini bilmeli, yaşlarının ve yeteneklerinin ötesinde beklenti içine girmemelidirler. Aynı şekilde veliler, çocukların üstesinden gelebileceği sorumlulukları da onlardan almamalıdırlar. Çocuk, bir sorumluluğu yerine getirebilecek yeteneğe sahipse veliler, ne kadar yavaş ya da eksik olursa olsun sabırla işini bitirmesini beklemeli; çocuğun özgüvenini sarsan ve bir sonraki girişimlerini engelleyen eleştirilerden kaçınmalıdırlar. Çocuğun yaptıklarını teşvik edici sözlerle önemsediklerini hissettirmeli; odasındaki panoda ya da evin belli bir köşesinde sergileyerek çocuğun başarılı olma duygusunu tatmasını sağlamalıdırlar (Abacı, 2003, s.10). Veliler, yapılandırmacılık gibi yeni anlayışları anlamaya ve uygulamaya çalışarak, bununla çelişen, çocuğun ödevlerini

bizzat yapma, çocuğunun sorularına doğruda evet\hayır şeklinde cevap verme gibi eski rollerinden sıyrılıp yeni anlayışa paralel rolleri benimsemelidirler (Akpınar, 2010, s.20).

Çocukların yaratıcılıklarını rahat ve özgür bir şekilde göstermeleri onların kendilerini güvende hissedebilecekleri bir ortamda bulmalarına bağlıdır. Veliler çocuklara bu ortamı sağlamaktan sorumludurlar. Çocuğa, onu koşulsuzca kabul ettiklerini ve sevdiklerini hissettirmelidirler. Çocuğun evde kendisine ait bir alan olmalı; bu alanda rahat ve özgür bir şekilde sanat etkinliklerini yapabilmeli, oyunlar oynayabilmelidir (Abacı, 2003, s.10). Çocuğun kendisine ait odasında sorgusuzca boyama, kesme, yırtma, yapıştırma yapması ve yaptıklarını sergilemesi oyun oynamak kadar ilgisini çeker ve onu geliştirir. Ailenin çocuğa, sanatı sevmeye ve uygulamaya teşvik edici davranışları, malzeme ve ortam konusunda sunacağı olanaklar da çocuğun bu girişimlerini destekler (Abacı, 2003, s.31).

Veliler çocuklara, bu ortamda yaptıkları sanat etkinliklerinde rahatça ve güvenle kullanabilecekleri malzemeler sunmalıdırlar. Çocuğun bulunduğu ortamlarda onun ilgi ve dikkatini çekebilecek ögelerin bulunmasını sağlamalı, (nitelikli ama yalın müzikler, resim ya da grafik ustalarının vd. seçme eserlerinin renkli fotoğraf ya da tıpkı basımları, odalardaki ışığın, renklerin zevkli olmasına dikkat edilmesi gibi), kolay yapılabilen ama gerçekten önemli konularda duyarlı olmalı, özellikle niteliksiz, zevksiz, kiç (kitch) diye adlandırılan nesnelerden kaçınmalıdırlar (San, 2011, s.11).

Çocuğun sanat eğitiminin niteliği, veli ve öğretmenlerin işbirliği içerisinde olmasına ve üstlerine düşen görevleri yerine getirmesine bağlıdır. Veli ve öğretmenler, çocuğa sanatın önemini hissettirir, sanata karşı ilgi duymasını sağlar ve yaratıcılığını ortaya koyabileceği bir ortam sağlarlarsa İlkokul Görsel Sanatlar dersinde hedeflenen amaçlara ulaşmak mümkün olur. Bu bağlamda çocuğun sanat eğitimine yönelik öğrenci-öğretmen - veli görüşlerinin birlikte ele alınmasının önemi bu araştırmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

1.4. İlgili Araştırmalar

Alanyazında sanat eğitiminin farklı öğrenim basamaklarında ele alındığı birçok araştırma yer almaktadır. Aşağıda bu araştırmalar öğrenci, öğretmen, veli olarak üç boyutta ele alınmıştır.

1.4.1. Görsel Sanatlar dersinin öğrenci boyutu ile ilgili araştırmalar

Kalyoncu (2013)'nun "İlk ve ortaokul öğrencilerinin sanat ve sanat eğitimine ilişkin görüşleri" adlı makalesinde, ilköğretim ve ortaöğretimde okuyan öğrencilerin sanat anlayışlarının, sanata yükledikleri anlamların keşfedilmesi ve sanat eğitimi hakkındaki görüşlerinin tanımlanması amaçlanmıştır. Araştırma verileri, Trabzon il merkezinde bulunan ilk ve ortaokul 3, 4, 5, 6, ve 7. Sınıfta okuyan toplam 154 öğrenciye uygulanan görüşme formu ile elde edilmiştir. Araştırma sonunda, ilk ve orta öğretim seviyesinde verilen sanat eğitiminin olması gereken eğitimin çok altında ve yüzeysel olarak verildiği ortaya çıkarılmıştır.

Avşar ve Soğancı (2011)'nın "Sınıf öğretmeninin yürüttüğü Görsel Sanatlar dersine yönelik öğrenci yaklaşımları: Konya\ Şeydişehir Örneği" adlı makalesinde, Görsel Sanatlar dersini sınıf öğretmeninin yürüttüğü bir sınıftaki öğrencilerin bu derse yaklaşımlarının nitel olarak betimlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri, Konya ili Şeydişehir ilçesinde bulunan bir ilköğretim okulunda 5. sınıfta öğrenim gören 5'i kız ve 5'i erkek olmak üzere 10 öğrenciye yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanarak toplanmıştır. Araştırma sonunda, Görsel Sanatlar dersinin öğrenciler tarafından oldukça sevilmesine ve derse istekle katılım sağlanmasına rağmen derslerin yeterince tatmin edici olmadığı, öğrencilerin beklentilerine tam anlamıyla karşılık vermediği ortaya çıkarılmıştır.

1.4.2. Görsel Sanatlar dersinin öğretmen boyutu ile ilgili araştırmalar

Tarı (2011)'nın "İlköğretim okullarının 1. 2. 3. sınıflarında uygulanan Görsel Sanatlar dersinin öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezinde, İstanbul ilinin Kadıköy ilçesinde 71 resmi ve özel ilköğretim okulunun Görsel Sanatlar dersine giren 117 öğretmene anket tekniği uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Eğitimi dersinde uygulanan yeni yöntemleri tanımada, çocukların yaratıcılık yönlerini ve hayal güçlerini geliştirmekte, derste üç boyutlu çalışmalar yaptırabilmede, işlenen konuya uygun materyali sağlama ve ders etkinliklerini değerlendirmede, idari destek alabilmede, hizmet içi eğitim programlarına katılabilmede, yıl içerisinde müzeleri ve açılan sergileri takip edebilmede

ve eğitim – öğretim yılı içerisinde öğrencileri resim sergilerine ve müzelere götürebilmede, görsel sanatlar eğitimi ile ilgili yapılan araştırmaları, yayınlanan kitapları, dergileri takip edebilmede güçlük çektikleri saptanmıştır.

Yükselgün (2010)'ün "İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki "görsel sanat kültürü" öğrenme alanının uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri" adlı yüksek lisans tezinde, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı içerisindeki öğrenme alanlarından biri olan "görsel sanat kültürü" öğrenme alanının uygulanmasına yönelik ilköğretim 1. Basamakta Görsel Sanatlar dersi eğitimi veren sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirlenmesi ve bu öğrenme alanına yönelik uygulamada neler yaptıkları ve ne tür zorluklarla karşılaştıklarını ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma verileri, İstanbul ilinde görev yapan 20 öğretmene yapılan yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonunda, yenilenen Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına ilişkin sınıf öğretmenlerinin tamamına yakını eskiye kıyasla daha iyi buldukları belirlenmiştir. Görsel sanat kültürü öğrenme alanının uygulanmasında karşılaşılan başlıca sorunlar, öğretmenlerin görsel sanat kültürüne yönelik eğitim eksikliği ve yetersizliği, sınıfların kalabalık olması, öğretmenlerin programı ve etkinliklerin amacını anlamada, hangi sanat disiplinine yönelik olduğunu kendi kendilerine bilmede zorluklar yaşamalarıdır. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak öğretmenlerce dile getirilen çözüm önerileri ise; öğretmenlerin sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi disiplinlerine yönelik eğitim görmesi, değişen program hakkında daha ayrıntılı bilgi verilmesi ve bu derse branş öğretmenlerinin girmesi gerektiği biçimde önerilerdir.

Adıgüzel ve Tomsur (2010)'un "Sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar dersi öğretiminde karşılaştıkları sorunlar" adlı makalesinde, Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan sorunların sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri 30 öğretmenden yazılı olarak, 153 öğretmenden anket uygulanarak toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre, sınıf öğretmenleri, okul yöneticilerinin ve velilerin, Görsel Sanatlar dersini not yükseltme dersi olarak görmeleri, okullarda bu ders için uygun ortamların ve yeterli düzeyde araç-gerecin olmaması ve öğrencilerin sanatsal alandaki çalışmalarının desteklenmemesini önemli sorunlar olarak görülmüştür. Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri, kişisel özelliklerine göre anlamlı farklılık göstermezken, eğitim fakültelerinden mezun olan sınıf öğretmenlerinin diğer fakülte mezunlarına göre sorunlara daha duyarlı oldukları

belirlenmiştir. Ayrıca araştırma sonuçlarına yönelik olarak, ilköğretim okullarında yeterli düzeyde uygulama alanının sağlanması, sınıf öğretmenlerine teknik, uygulama ve öğretim malzemesi hakkında yeterli düzeyde bilgi ve beceriye sahip olması, okul yöneticileri ve velilerin bilgilendirilmesi, bu ders için bir ders ve etkinlik kitabının hazırlanması, ders süresinin artırılması ve SBS'lerde bu dersten de sorulara yer verilmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Gündal (2007)'ın "Görsel Sanatlar dersinde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri" adlı yüksek lisans tezinde, Eskişehir il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 7 ilköğretim okulunda görev yapan 23 sınıf öğretmeniyle görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğretmenlerin büyük bir kısmının Görsel Sanatlar dersinde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim uygulamalarının olumlu, bir kısmının ise olumsuz olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersini yapılandırmacı yaklaşıma dayalı ders programlarıyla işlerken bazı sorunlarla karşılaştıkları saptanmıştır. Bu sorunlar ise; materyal eksikliği, atölye eksikliği, sınıfların kalabalık olması, yardımcı kaynakların olmaması, öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmaması, yaş seviyelerine uygun somut etkinliklerin yapılamaması, branş öğretmenlerin eksik oluşu konulara göre zamanın fazla uzun tutulması ve velilerin derse olan olumsuz yaklaşımları şeklinde ortaya çıkmıştır.

Kahraman (2007)'ın "Sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri" adlı yüksek lisans tezinde veriler, Afyon Karahisar İlinde, 22 sınıf öğretmeniyle yarı yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre; öğretmenler Görsel Sanatlar dersinin çocukların kendilerini ifade etmesini sağladığı, yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini geliştirdiğini dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin programın öğrenme alanlarına ilişkin görüşleri ise öğrenme alanlarının zor ve ayrıntılı olduğu ancak, öğrenme alanlarının hayal gücünü geliştirmeye uygun olduğu ve renklerle ilgili konuları kavratma konusunda yeterli olduğu yönündedir. Öğrenme- öğretme sürecinde yapılan etkinliklere ilişkin olarak öğretmenler boya etkinlikleri ile renk çalışmalarına yer verdiklerini, ancak lavi, baskı, mürekkep, guaj boya, natürmort ve vitray ilgili etkinlikleri tam bilmediklerini dile getirmişlerdir. Değerlendirme sürecinde yapılan etkinliklere ilişkin görüşü alınan öğretmenler değerlendirmeyi sürece dayalı olarak gerçekleştirdikleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan

sorunlara ilişkin öğretmenler dersin önemsenmediğini ve ders saatinin yetersiz olduğunu ifade ederken, çözüm önerilerinde ise ders saatinin artırılması gerektiği, bu derse branş öğretmenlerinin girmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Akengin (2005)'in "İlköğretim okullarında resim-iş dersi veren sınıf öğretmenlerinin resim-iş dersinde karşılaştıkları sorunlar" adlı yüksek lisans tezinde veriler, Ankara ili merkez ilçelerindeki 30 ilköğretim okulu birinci kademesinde sınıf öğretmeni olarak görev yapan 400 öğretmene anket uygulanarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin öğretim faaliyetleri, öğrenciler, yöneticiler ve veliler ile ilgili genel olarak sorunlarının olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre görüşleri farklılık göstermezken mezuniyet değişkenine göre velilerle ilgili görüşlerde yüksekokul mezunu sınıf öğretmenleri lehine anlamlı bir farklılık oluştuğu görülmüştür. Kıdem değişkeninin öğretmenlerin öğretim faaliyetleri ve veliler ile ilgili görüşlerinde 12 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin lehine farklılık oluştuğu gözlenmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik yapısına göre görüşlerinde anlamlı bir farklılık oluştuğu gözlenmiştir. Bu sonuçlara yönelik olarak, öğretmenlere bu alanda hizmet içi eğitim verilmesi; öğrenci, veli ve okul yöneticilerin de resim-iş dersinin önemi konusunda bilgilendirilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Özer (2001)'in "İlköğretim okullarında sınıf öğretmenlerinin resim iş derslerine ilişkin eğitim gereksinimleri" adlı yüksek lisans tezinde Eskişehir ili merkezindeki 46 ilköğretim okulunda görev yapan 461 sınıf öğretmenine anket tekniği uygulanarak öğretmenlerin Resim-iş dersine ilişkin genel görüşleri alınmış ve bu derste karşılaştıkları güçlükler ortaya çıkartılmıştır. Daha sonra, bu güçlüklerle ilgili verilere dayalı olarak sınıf öğretmenlerinin eğitim gereksinimleri saptanmıştır. Araştırma sonunda, sınıf öğretmenlerinin resim-iş eğitiminin amaçları ile öğrencilerin gelişim bakımından önemi ve gerekliliği konularında bilgilendirilmelerine ve anlayış geliştirmelerine gereksinimleri olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca, sınıf öğretmenlerinin bu dersin içeriğini oluşturan çoğu konularda, öğretim sürecinde ve öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesinde değişik düzeylerde güçlüklerinin olduğu ve bu güçlüklere dayalı yoğun sayılabilecek eğitim gereksinimlerinin olduğu saptanmıştır.

1.4.3. Görsel Sanatlar dersinin veli boyutu ile ilgili araştırmalar

Çiçekay (2012)'ın "Ortaöğretim 5. sınıf Görsel Sanatlar dersine öğrenci velilerinin bakış açıları" adlı yüksek lisans tezinde, ailelerin resim dersine karşı görüşlerini alınması ve onların çocuklar üzerindeki etkilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada Van ilinde rasgele seçilmiş 9 okuldan toplam 499 veliye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan genel yargı velilerin Görsel Sanatlar dersine olumlu baktıklarıdır. Ancak; birçok velinin, Görsel Sanatlar dersi ile ilgili bilgilendirme toplantılarının yapılmasını istemediği ve Görsel Sanatlar dersinin zorunlu bir ders olması gerektiğine katılmadıkları ortaya konulmuştur.

Yoleri (2006)'nin "Ortaöğretimde sanat eğitimin gerekliliği konusunda resim öğretmenleri, okul idarecileri, diğer branş öğretmenleri ve öğrenci velilerinin görüşleri" adlı tezinde, resim öğretmenleri, okul yöneticileri, diğer branş öğretmenleri ve öğrencilerin ortaöğretimde sanat eğitiminin gerekliliği konusundaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, 7 ortaöğretim okulunda görev yapan 8 resim öğretmeni, 8 okul yöneticisi, 95 diğer branş öğretmeni ile 39 öğrenci velisine anket tekniği uygulanmıştır. Araştırmada resim öğretmenleri, okul yöneticileri ve diğer branş öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda velilerin, sanat eğitiminin gerekliliğine inanmadıkları, çocuklarının resim dersinde düşük not almasını kabul etmedikleri, veli toplantılarında resim öğretmenleriyle görüşmeye gerek duymadıkları belirlenmiştir. Velilerle yapılan görüşmeler sonucunda ise velilerin, çocuklarının özellikle edebiyat, matematik, İngilizce, fizik ve kimya derslerinde başarılı olmalarını ve üniversite sınavında en çok sayısal ve sözel puanlarına göre tercih yapmalarını istedikleri, çocuklarının resim dersine karşı ilgili olmadıklarını ve resim dersi saatlerini yeterli olduğunu düşündükleri, kendilerinin çocukların tercihlerinde etkili olduklarına inandıkları belirlenmiştir. Araştırmada velilerin çoğunluğuna göre ortaöğretimde sanat eğitiminin gerekli olduğu ancak bir kısmına göre gerekli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonunda, öğrenci velilerinin sanat eğitiminin önemi ve gerekliliği konusunda bilgilendirilmesine yönelik etkinlikler ve eğitimlerin yapılması önerisinde bulunulmuştur.

1.5. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, öğrenci, öğretmen ve velilerin görüş ve deneyimlerine dayalı olarak ilkokul Görsel Sanatlar dersinin niteliğini etkileyen faktörlerin, olgubilimsel bir yaklaşımla incelenmesidir. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlkokul Görsel Sanatlar öğretimine ilişkin genel görüşler nelerdir?

1.1. Öğrenci, öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersine ilişkin algıları nelerdir?

1.2. Öğrenci, öğretmen ve veliler ilkokul Görsel Sanatlar dersinin ilkokul programında yer almasının nedeni olarak neler düşünmektedirler?

2. İlkokulda Görsel Sanatlar dersine yönelik olarak neler yapılmaktadır?

2.1. Öğrenci, öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinde yapılan etkinlikleri nasıl betimlemektedirler?

2.2. Öğrenci, öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinde yapılan etkinliklerin çocuklara katkısını nasıl değerlendirmektedirler?

3. İlkokul Görsel Sanatlar dersine ilişkin neler önerilmektedir?

3.1. Öğrenci, öğretmen ve velilere göre Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan sorunlar nelerdir?

3.3. Öğrenci, öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersinde karşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

1.6. Araştırmanın Önemi

Sanat eğitimi, çocuklara sağladığı malzeme ve tekniklerle yaratıcılıklarını sınırsızca ortaya koyabilecekleri bir ortam sunar; onlara çeşitli ürünler ortaya koyma, bu ürünleri saklama ve başkalarıyla paylaşma imkânı verir. Böylece çocuk, bir ürün ortaya koymanın gururunu yaşayarak kendisine değer vermeyi, güvenmeyi ve sorumluluk almayı öğrenir. Nitelikli bir sanat eğitimi alan çocuğun çevresine karşı duyarlılığı artar; bilişsel ve psikomotor becerileri, empati becerisi ve sosyal becerileri gelişir; duyuşsal ve duygusal gelişimi hızlanır. Bu nedenle çocuğun küçük yaşlardan itibaren sanat eğitimi alması son derece önemlidir.

Sanat eğitiminin ilkokulda uygulama alanlarından biri Görsel Sanatlar dersidir. Görsel Sanatlar dersinin niteliği öğrenci, öğretmen ve velilerin bu derse yönelik

gösterdikleri çabaya bağlıdır. Öğrenci eğitim sisteminin merkezindedir. Eğitim sistemimizde plan, program ve uygulamaların çocuğun istek ve ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesi esastır. İlkokul dönemine gelen çocuğun bir program dâhilinde eğitilmesinden ise öğretmen sorumludur. Ancak veli, çocuğun eğitimindeki etkisini ve sorumluluğunu hiçbir zaman kaybetmez. Bu üç unsurun sanat eğitimine karşı yaklaşımları birbirinden ayrı düşünülemez. Öğrenci, öğretmen ve velilerin algı, ilgi ve uygulamaları hem Görsel Sanatlar dersinin niteliğini hem de birbirlerinin sanat eğitimine yönelik yaklaşımlarını etkiler.

Eğitim sisteminin diğer alanlarında olduğu gibi çocuğun sanat eğitiminde de çeşitli sorunlarla karşılaşılabileceği bir gerçektir. Önemli olan karşılaşılan sorunlarla etkili ve yaratıcı bir şekilde başa çıkabilmek ve yapılan uygulamalardan olabildiğince verim elde edebilmektir. Sorunlara karşı çözümler üretebilmek ise o uygulamaya katılan kişilerin sanat eğitimine karşı bakış açıları, düşünce, tutum ve algılarına bağlıdır. Sanat eğitimine karşı olumlu tutum geliştiren, sanat eğitimini amacının farkında olan ve önemine inanan öğrenci, öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersine katılmaya istek duyacak ve bu derste karşılaştığı zorluklarla başa çıkmaya çalışacaktır.

Alanyazın incelendiğinde, öğrenci, öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersi ile ilgili görüşlerinin ayrı ayrı ele alındığı araştırmaların yapıldığı, ancak özellikle öğrenci ve velilerin görüşlerini ele alan araştırmaların yetersiz sayıda olduğu görülmektedir. Bununla birlikte yapılan alanyazın taramasında çocuğun görsel sanatlar eğitiminin temel bileşenlerinin üçünü (öğrenci, öğretmen ve veli) birlikte ele alan bir araştırma ile karşılaşılmamıştır. Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan sorunlara uygulanabilir ve etkili çözümlerin üretilebilmesi için öğrenci, öğretmen ve velilerin bu derse yönelik algı, ilgi ve uygulamalarının bütüncül ve ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ihtiyacı bu araştırmanın gerekliliğini ortaya koyar.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma,

- Sanat eğitiminin uygulama alanlarından olan İlkokul Görsel Sanatlar dersi ile,
- Gaziantep ilinde bulunan ilkokullarda eğitim gören 6 öğrenci ile onların öğretmen ve velilerinin görüşleri ile sınırlandırılmıştır.

1.8. Tanımlar

Sanat Eğitimi: Bireye, sanat yoluyla kendini ifade etme becerisi, görsel okur-yazarlık, eleştirel bakış açısı, estetik ve pratik yargı gücü kazandıran, onun kültürleri tanımasını ve ona katkıda bulunmasını, bilinçli bir sanat tüketicisi olmasını sağlayan etkinlikler bütünü (Kırışoğlu, 2005, s.45-51).

Olgu: Birtakım olayların dayandığı sebep veya bu sebeplerin yol açtığı sonuç, vaka (www.tdk.gov.tr).

Olgubilim: Olayların varlığını inceleme ve tanımlama yöntemi. "Gerçek nedir?" sorusuna cevap arayan bir yöntem (Baş ve Akturan, 2013, s.83).

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizi ve yorumlanması ve araştırmanın geçerlik ve güvenirliğine yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde olgubilim araştırma deseni kullanılmıştır. Olgubilim, olayların varlığını inceleme ve tanımlama yöntemidir (Baş ve Akturan, 2013, s.83). Olgubilim, farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olunmayan olgulara odaklanır. Olgular insanların, olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşılarına çıkabilir. Ancak bu tanışıklık, olguların tam olarak anlaşıldığı anlamına gelmez. İnsanlara tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamının kavranmadığı olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim uygun bir araştırma zeminini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.72).

Olgubilim araştırmaları, katılımcıların deneyimlerine ve onların bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarına odaklanır (Seidman, 2012, s.16). Olgubilim araştırma sürecinde, katılımcıların öz değerlendirmeleri ile kendi yaşantıları üzerinden olguyu anlamlandırmaları beklenir. Bu araştırmalarda, olguların ya da kavramların doğruluğu ya da gerçeğe uygunluğu konusunda herhangi bir yargıda bulunulmaz. Burada önemli olan farklı bireylerin aynı kavramdan neyi anladıklarını ve algıladıklarını ortaya koymaktır. Çünkü bireylerin yaşadıkları çevre, sahip oldukları inançlar, değerler, içinde bulundukları kültür ve zaman bağlamında kavramları algılamaları, dolayısıyla kavramı tanımlamaları değişmektedir (Balcı, 2007, s.38-41).

Bu araştırmada da araştırılması amaçlanan olgu, ilkokul dönemindeki çocuğun sanat eğitimidir. Görsel Sanatlar dersinin amaçlarına ulaşması öğrenci, öğretmen ve velilerin gösterdikleri çabaya ve davranışlara bağlıdır. Deneyimler ise davranışları şekillendirir. Davranışlar basit bir yanıt ya da tepki değil; kasıtlı ve amaçlıdır ve amaçlar, inançlar, korkular, istekler veya algılara göre şekillenir (Ersoy, 2016, s.55). Dolayısıyla öğrenci, öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersi için gösterdikleri çaba onların bu dersi ve dersin amaçlarını nasıl algıladıklarına, beklentilerinin neler olduğunu bağlıdır. Bu araştırmada ilkokulda sanat eğitiminin verildiği Görsel Sanatlar dersini deneyimleyen

öğrenci, öğretmen ve velilerin bu deneyimlerinden yola çıkarak, dersi nasıl algıladıkları ve bu algılarının çocuğun sanat eğitimini nasıl etkilediğinin belirlenmesi amaçlandığından olgubilim deseni kullanılmıştır. Öğrenci, öğretmen ve velilerle ayrı ayrı gerçekleştirilecek olan görüşmelerde konuya ilişkin derinlemesine görüş alınarak ve çocuğun sanat eğitimini etkileyen tüm etmenler üç farklı kesimin görüşlerinden elde edilen ortak çıkarımlarla ortaya konmaya çalışılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Olgubilim araştırma sürecinde kimin araştırılacağının belirlenmesi oldukça önemlidir. Olgubilimde başlangıç noktası kişisel deneyimler olduğundan bu deneyimleri yaşamış ya da yaşamakta olan kişiler araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır (Baş ve Akturan, 2013, s.90). Bu araştırmanın çalışma grubu, Gaziantep ilinde bulunan ilkokullarda görev yapan 6 öğretmen ve bu öğretmenlerin birer öğrencileri ve bu öğrencilerin de birer velileri olmak üzere, toplamda 18 kişiden oluşturulmuştur.

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesi için amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme, keşfetmek, anlamak, iç görü kazanmak istenildiği ve çoğu şeyin öğrenilebileceği bir çalışma grubu seçiminde kullanılan bir yöntemdir (Merriam, 2015, s.76). Bu araştırmada öğrenci, öğretmen ve velilerin ilkokul dönemindeki çocuğun sanat eğitimini nasıl anlamlandırdıklarının belirlenmesi amaçlandığından, araştırmanın çalışma grubu, yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda bulunan, Görsel Sanatlar dersine istekli bir şekilde katılan 4. sınıf öğrencileri ve onların öğretmen ve velilerinden oluşturularak sahip olunan koşullar bakımından homojen bir çalışma grubu oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışma grubunun belirlenmesinde, okulların yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip olması ve öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine istekli bir şekilde katılması ölçütleri temel alınmıştır.

Araştırma Gaziantep il merkezinde bulunan dört devlet ilkokulunda gerçekleştirilmiştir. Bu ilkokullar, sahip olunan koşulların homojenliği sağlanması amacıyla İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde alınan bilgiler doğrultusunda yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki okullar arasından belirlenmiştir. Yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki okulların seçilmesinin önemli bir diğer nedeni ise, şimdiye kadar sanat eğitimine ilişkin yapılan araştırmaların benzer durum ve sorunlarla sonuçlanmış olmasıdır. Alanyazında ilkokul sanat eğitimi ve Görsel Sanatlar dersinin sınıf

öğretmenlerinin kendilerini bu alana ilişkin yetersiz görmeleri, okulların sahip olduğu olumsuz fiziki koşullar, derse yönelik olumsuz algılar gibi birçok nedenlerle etkin bir biçimde amaçlarına ulaşamadığı görülmektedir. Bu araştırmada aynı sorun ve durumların tekrarı niteliğindeki sonuçlardan kaçınabilmek adına ele alınan konu en iyi koşullar dahilinde incelenmek istenmiştir. Diğer bir deyişle, sosyo-ekonomik düzeyi yüksek okul ve ailelerin sanat etkinliklerini daha çok tüketeceği ve böylece çocukların sanata dair daha iyi alt yapılarının olacağı varsayılmıştır. Araştırmada bu koşullar altında ele alınan olgunun nasıl sonuçlar vereceği görülmek istenmiştir. Bununla birlikte olgubilim araştırmalarında veri kaynaklarının araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplar (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.72) olması nedeniyle bu araştırmada ilkokulun son sınıfı olan dördüncü sınıf düzeyindeki öğrencilerle çalışılmıştır.

Araştırmada örneklem dahilindeki okullarda öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileri arasından Görsel Sanatlar dersine katılmaya istekli ve kendisini ifade edebilen altı öğrenci belirlenmiştir. Öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine katılmaya istekli olması ve tüm katılımcıların araştırmaya katılmaya gönüllü olmasına görüşmeler sırasında daha fazla bilgiye ulaşılacağı düşünüldüğünden önem verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve velilerin isimlerinin gizli tutulması amacıyla kod isimler kullanılmıştır. Öğrenci, öğretmen ve velilerin kod isimleri, aralarındaki ilişkiler ve bulundukları ilkokullar tablo 2.1'de verilmiştir.

Tablo 2.1. *Öğrenci, Öğretmen ve Velilerin Kod İsimleri*

Öğrenci-Öğretmen-Veli Grupları	Öğrenciler	Öğretmenler	Veliler	İlkokul İsimleri
1. Grup	Ç1	Ö1	V1	Behiye Reşat Kaleoğlu İlkokulu
2. Grup	Ç2	Ö2	V2	30 Ağustos İlkokulu
3. Grup	Ç3	Ö3	V3	Nilgün İsmet Akınalan İlkokulu
4. Grup	Ç4	Ö4	V4	Nilgün İsmet Akınalan İlkokulu
5. Grup	Ç5	Ö5	V5	Karataş İMKB İlkokulu
6. Grup	Ç6	Ö6	V6	Karataş İMKB İlkokulu

Tablo 2.1'de görüldüğü gibi öğrenciler için "Ç", öğretmenler için "Ö", veliler için ise "V" kodları kullanılmıştır. Katılımcılar arasındaki ilişkilerin belirtilmesi için ise grup numaraları kullanılmıştır. Örneğin, Ç1' in öğretmeni Ö1, velisi ise V1'dir.

Aşağıda araştırmaya katılan öğrenci, öğretmen ve velilerin kişisel bilgilerinin bulunduğu tablolara yer verilmiştir.

Tablo 2.2. *Öğrencilerin Kişisel Bilgileri*

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Sınıf Düzeyi
Ç1	Kız	10	4.
Ç2	Kız	10	4.
Ç3	Kız	10	4.
Ç4	Erkek	10	4.
Ç5	Kız	10	4.
Ç6	Erkek	10	4.

Tablo 2.2'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin ikisi erkek, dördü kızdır. Tüm öğrenciler 10 yaşındadır ve 4. sınıfta öğrenim görmektedirler.

Tablo 2.3. *Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri*

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Mesleki Deneyim
Ö1	Bay	41-50	Eğitim Fakültesi- Sınıf Öğretmenliği Programı	21 yıl ve üzeri
Ö2	Bayan	31-40	Su Ürünleri Fakültesi, Formasyon	16-20 yıl
Ö3	Bay	31-40	Eğitim Fakültesi- Sınıf Öğretmenliği Programı	6-10 yıl
Ö4	Bayan	41-50	Eğitim Fakültesi- Sınıf Öğretmenliği Programı	16-20 yıl
Ö5	Bayan	41-50	Eğitim Fakültesi- Sınıf Öğretmenliği Programı	21 yıl ve üzeri
Ö6	Bayan	31-40	Eğitim Fakültesi- Sınıf Öğretmenliği Programı	11-15 yıl

Tablo 2.3'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin ikisi bay, dördü bayandır. Öğretmenlerin yarısının yaşları 31-40, diğer yarısının ise 41-50 yaşları arasında değişmektedir. Öğretmenlerin beşi Sınıf Öğretmenliği programından mezun olup, yalnızca bir tanesi formasyon programı mezunudur.

Tablo 2.4. *Velilerin Kişisel Bilgileri*

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Çocuk Sayısı
V1	Bayan	41-50	Lise mezunu	Ev hanımı	3
V2	Bayan	31-40	Ortaokul mezunu	Ev hanımı	1
V3	Bayan	31-40	Lisans mezunu/ İşletme Bölümü	Ev hanımı	3
V4	Bayan	31-40	Ön lisans mezunu/ İnşaat Teknikerliği Bölümü	Ev hanımı	2
V5	Bayan	31-40	Lisans mezunu/ Gümrük İşletme Bölümü	Ev hanımı	3
V6	Bayan	21-30	Lise mezunu	Ev hanımı	2

Tablo 2.4'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan velilerin tümü bayandır. Velilerin yaşları 21-50 yaşlar arasında değişmektedir. Velilerin biri ortaokul, ikisi lise, biri önlisans ve ikisi ise lisans mezunudur ancak velilerin tümü şuan ev hanımıdır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.74). Görüşme, sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniğidir ve bireylerin, çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yol olarak kullanılmaktadır (Karasar, 2013, s.165-166). Bu araştırmada, öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin çocuğun sanat eğitimine yönelik bakış açılarının olgubilimsel bir yaklaşımla belirlenmesi amaçlandığından nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden olan ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme hem önceden yapılan ve ne tür soruların ne şekilde sorulacağını belirten bir görüşme planın uygulandığı hem de görüşmeciye bu sorulara ek olarak yeni sorular sormayı esnekliği sağlayarak kişisel görüş ve yargıların kökenlerine inmeyi sağlayan bir görüşme türüdür (Karasar, 2013, s.167-168). Yarı yapılandırılmış görüşme araştırmacıya ek sorular sorma imkanı verdiği için tercih edilmiştir. Böylece görüşme sırasında katılımcılarının düşüncelerinin kaynağı sorgulanmış, düşüncelerini açıklayan örneklere ulaşılabilmiştir.

Görüşmede, söylenenlerin, yüzeysel anlamları yanında "gerçek" ve derinliğine anlamları da çıkartılabilir. Yapmacık cevapların ayıklanabilme ve gerçeklerin ortaya çıkartılabilme olasılığı yüksektir. Araştırmacı, karşılaştığı her karanlık noktayı, anında soracağı sorularla aydınlatma olanağına sahiptir (Karasar, 2013, s.166). Bu araştırmada da, öğrenci, öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik bakış açıları ve deneyimleri derinlemesine incelenmesi amaçlandığından görüşme tekniğinin uygulanması uygun görülmüştür.

Görüşmeler, olgubilim araştırmalarında genellikle uzundur. Yaşantıların derinliğine ortaya konması ve açıklanması için araştırmacının görüşülen birey ya da bireylerle yoğun etkileşim içine girmesi gerekir. Bazı olgubilim araştırmalarında ise birden fazla görüşme yapılması söz konusudur. Bu tür görüşmelerde araştırmacının ulaştığı açıklamaları ve anlamları görüşülen kişiye teyit ettirme fırsatı olduğu için

araştırmanın geçerliliği ve güvenirliliği artmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.72). Birden fazla görüşme yapılmasının bir diğer amacı ise araştırmacı ile katılımcı arasındaki iletişimi güçlendirmek ve katılımcının kendisini daha rahat ifade edebileceği samimi bir iletişim ortamı oluşturmaktır. Bu nedenle bu araştırmada da iki oturumluk görüşmeler yapılmıştır. Birinci oturumda katılımcıların Görsel Sanatlar dersi, bu dersin amaçları ve çocuklar üzerindeki etkisi, derse yönelik yaşadıkları deneyimler ve karşılaştıkları sorunlar hakkındaki algı, deneyim ve görüşlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Birinci oturumların dökümleri yapıldıktan sonra, her katılımcının verdiği cevaplar incelenmiştir. İncelemeler sonunda ikinci oturum için her katılımcıya ayrı olarak, birinci oturumda belirtilen görüş ve deneyimleri teyit ettirme, belirsiz kalan ifadeleri açıklama ve örneklendirmeye yönelik ikinci oturum yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmış ve uzman görüşü alınmasının ardından uygulanmıştır. Hem birinci oturum hem de ikinci oturumda görüşmeler 15-30 dakikalara arasında değişen sürelerde gerçekleşmiştir. Görüşmeler okullarda ve velilerin evlerinde gerçekleşmiştir. Görüşmeler sırasında ses kayıtları alınmış ve hemen sonrasında dökümleri yapılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Olgubilim bireyin dünyadaki varlığını, varlığını nasıl deneyimlediği ve deneyimlerini nasıl anlamlandırdığını sorgulayan bir araştırma yöntemidir (Baş ve Akturan, 2013, s.91-92). Bir başka deyişle olgubilim araştımaları, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Olgu bilim çalışmalarında içerik analizi yöntemi, verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması amacıyla kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.75).

İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaca yönelik olarak toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.227). Bu araştırmada elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiş ve analiz sürecinde Maxqda programından yararlanılmıştır.

İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve temalar, çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlanmasıdır. Bu temel amaç çerçevesinde içerik analizinde

veriler dört aşamada analiz edilir. Bu aşamalar verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması olarak sıralanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.242-243).

Bu araştırmada verilerin analizi, araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından şu aşamalar izlenerek gerçekleşmiştir. Öncelikle görüşmelerde alınan ses kayıtları ve dokümanlar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Hazırlanan dokümanlar incelenerek Maxqda programında anlamlı bölümlere ayrılmış ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiği bulunarak veriler kodlanmıştır. Kodlar arasındaki ortak yönler bulunarak veriler, kodlar aracılığıyla kategorize edilmiştir. Daha sonra oluşturulan kodlar ve temalar araştırma soruları doğrultusunda, genel görüşler, deneyimler ve sorun, öneri ve beklentiler olmak üzere üç ana tema altında toplanmıştır. Son olarak toplanan kodlar ve temalar, bulgular arasında ilişki kurularak anlamlandırılmış ve görüşmelerden doğrudan alıntılar yapılarak yorumlanmıştır.

2.5. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Bilimsel araştırmalarda, geçerlik ve güvenirlik özellikleri yüksek olan veri toplama araç ve yöntemlerinin kullanılması, araştırmaların sağlığı ve sonuçların amaca hizmet edebilirliği yönünden önemlidir (Yeşil, 2010, s.73-74). Araştırmaların geçerlik ve güvenirliğin sağlanması amacıyla bir takım stratejilerden yararlanılmaktadır. Bu stratejilerde nitel araştırmalarda nicel araştırmalardan farklı olarak bazı kavramlar kullanılır. Bunlar inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık, teyit edilebilirliktir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.264).

Araştırmanın inandırıcılığı, elde edilen bulguların gerçekliğine, sonuçların benzer ortamlarda geçerliğine, süreçlerin birbiri ile tutarlı olmasına ve verilerin nesnel bir yaklaşımla toplandığına ve nesnel bir yaklaşımla sonuçların ortaya koyulduğuna ilişkin kanıtların sunulmasına bağlıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.265). Bu araştırmanın inandırıcılığının sağlanması amacıyla görüşmeler iki oturumda gerçekleşmiştir. Birinci oturumda toplanan veriler ikinci oturumda katılımcılara teyit ettirilmiştir. Araştırma sürecinde toplanan verilerin analizleri düzenli olarak yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar birbiriyle sürekli olarak karşılaştırılmış, yorumlanmış ve kavramlaştırılmıştır. Araştırma öncesinde, sürecinde ve sonrasında, araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış kişilerden uzman görüşü alınmıştır.

Nitel araştırmalarda kullanılan aktarılabilirlik kavramı, araştırma sonuçlarının benzer ortamlara uygulanabilirliğine ilişkin geçici yargılara ulaşılması ve test edilebilecek denenceler oluşturulması anlamına gelir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.270). Bu araştırmanın aktarılabilirliğinin sağlanması amacıyla, araştırmanın yöntemi ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Görüşme sırasında katılımcıların izni ile ses kaydı alınmış; bu ses kayıtları ve uygulama anında araştırmacı tarafından alınan notlar görüşme sonrasında hemen yazıya geçirilip düzenlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular katılımcıların bakış açılarını yansıtabilecek şekilde, herhangi bir yorum yapmaksızın sunulmuş ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

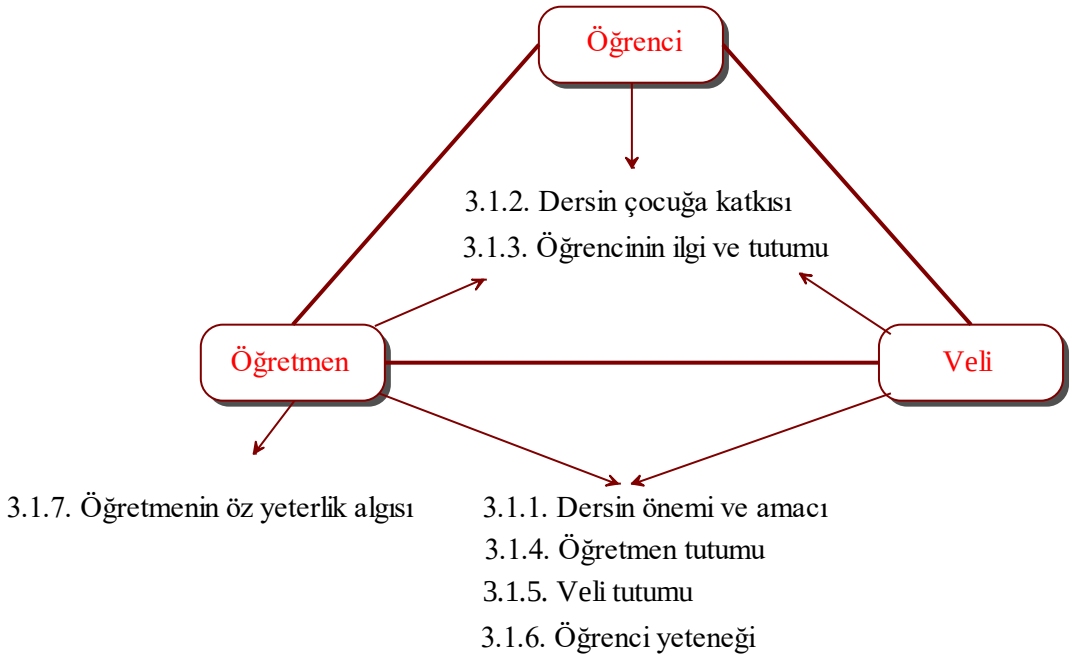
Araştırmanın tutarlığı sağlanırken olay ve olguların değişkenliğini kabul eden ve bu değişkenliği araştırmaya tutarlı bir biçimde yansıtabilen bir yaklaşımın benimsenmesi söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.271). Bu araştırmada görüşmeler, aynı yaklaşım benimsenerek gerçekleşmiş ve kayıt altına alınmıştır. Verilerin kodlanması sürecinde anlam ve kavramların ortak bir biçimde ele alınmasına özen gösterilmiş ve uzman görüşlerine başvurulurken aynı uzmanlara danışılmıştır.

Nitel araştırmalarda kullanılan teyit edilebilirlik kavramı ise araştırmada ulaşılan sonuçların toplanan verilerle sürekli olarak teyit ettirilmesi ve bu çerçevede okuyucuya mantıklı açıklama sunulabilmesini kapsar. Araştırma sürecinde tüm veri toplama araçları, ham veriler, analiz aşamasında yapılan kodlamalar ve rapora temel oluşturan algılar, notlar, yazılar ve çıkarımlar, gerektiğinde araştırmacı ve uzmanlar tarafından araştırmada ulaşılan yargıların, yorumların ve önerilerin ham verilerle teyit edilip edilmediği değerlendirilmek üzere saklanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.272).

3. BULGULAR

Öğrenci, öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik deneyimleri, görüşleri ve yaşadıkları sorunları ortaya çıkarmak amacıyla yapılan görüşmelerde elde edilen bulgular genel görüşler, deneyimler ve sorun, öneri ve beklentiler olmak üzere üç ana tema altında toplanmıştır. Genel görüşler temasında öğrenci, öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersine ve bu dersin amaç ve gerekliliğine yönelik algıları, öğretmen ve velilerin bu derse yönelik öz yeterlik algıları ve öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşleri açıklanmıştır. Deneyimler temasında ilkokul Görsel Sanatlar dersinde yapılan etkinlikler, öğretmen ve velilerin sanat etkinliklerine katılım durumları, öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersine yönelik aldıkları eğitimler ve bu derste benimsedikleri ölçme değerlendirme yaklaşımları, velilerin Görsel Sanatlar dersine katılımı ve desteği açıklanmıştır. Sorun, öneri ve beklentiler temasında ise öğrenci, öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersinde karşılaştıkları sorunlar, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri ve bu dersin niteliğinin artırılması için çocuğun sanat eğitiminde rol oynayan kişi ve kurum beklentileri açıklanmıştır.

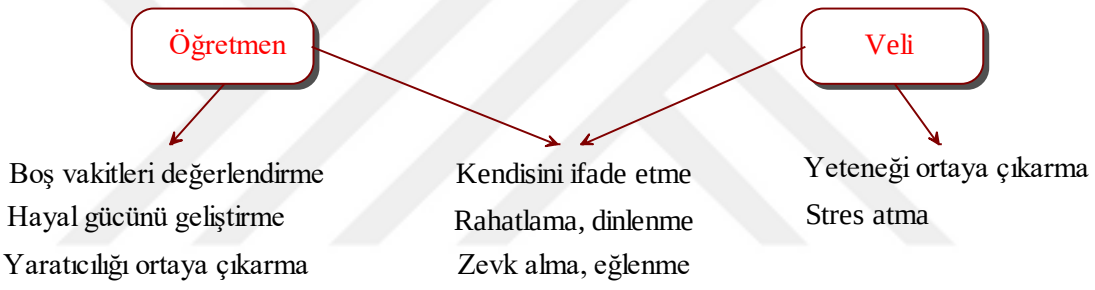
3.1. Genel Görüşler

Şekil 3.1. *Genel Görüşler Temasının Alt Temaları*

Genel görüşler temasında Şekil 3.1'de görüldüğü gibi Görsel Sanatlar dersinin çocuğa katkıları ile öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine ilgisi ve tutumuna yönelik öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerine; Görsel Sanatlar dersinin önem ve amaçları, öğretmen ve veli tutumları ile öğrenci yeteneğinin Görsel Sanatlar dersindeki yerine yönelik öğretmen ve veli görüşlerine; öğretmen yeteneğinin Görsel Sanatlar dersindeki yeri, öğretmenlerin öz yeterlik algısı ve Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının uygulanabilirliğine yönelik öğretmen görüşlerine; öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine yükledikleri anlama yönelik öğrenci görüşlerine; velilerin öz yeterlik algısına yönelik veli görüşlerine yer verilmiştir.

3.1.1. Dersin önemi ve amacı

Şekil 3.2. *Görsel Sanatlar Dersinin Önem ve Amaçları*

Araştırmaya katılan öğretmen ve velilerin tümü Görsel Sanatlar dersinin önemli olduğunu ifade etmiştir. Görsel Sanatlar dersinin önem ve amaçlarına yönelik olarak öğretmen ve veliler, Şekil 3.2'de görüldüğü gibi bu dersin önem ve amaçlarının çocuğun kendisini ifade etmesi, rahatlaması ve dinlenmesi, zevk alması olduğuna ilişkin ortak görüşe sahiptir. Bununla birlikte öğretmenler Görsel Sanatlar dersinin önem ve amaçlarının çocuğun boş vakitlerini değerlendirmesi, hayal gücünü geliştirmesi ve yaratıcılığını ortaya çıkarması olduğunu belirtirken veliler çocuğun yeteneğinin ortaya çıkarılması ve stres atması olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlerin tamamı ve velilerin ikisi Görsel Sanatlar dersinin önem ve amaçlarından birinin çocukların kendilerini ifade etmesi olduğunu belirtmiştir. Örneğin Ö4 bu düşüncesini *"Görsel Sanatlar dersi çocuğun iç dünyasını dışa vurumu gibi algılıyorum ben."* olarak ifade ederken, V6 *"Karmaşık duygularını olsun, mutluluğunu,*

sevincini; kimi çocuk içinde hapseder, dile getiremez. Yaptığı resimle, yaptığı bir şekille onu ifade edebileceğini düşünüyorum." olarak görüş bildirmiştir. Ö5 ise Görsel Sanatlar dersinin eğitim sisteminde yer almasının nedeninin, çocuğun kendisini bu derste farklı bir şekilde ifade edebileceği olduğunu *"Sadece kendini sayısal olarak ya da sözel olarak ifade etmek zorunda değil çocuk. Kendini o şekilde kanıtlamak zorunda da değil. O nedenle. Yani çocuğun kendini gösterebileceği başka yollar da olsun diye görsel sanatlar ya da müzik konulmuştur diye düşünüyorum"* sözleriyle belirtmiştir.

Öğretmenlerin dördü ve velilerin beşi Görsel Sanatlar dersinin önem ve amaçlarından birinin çocukların rahatlaması ve dinlenmesi olduğunu belirtmiştir. Örneğin, Ö3 Görsel Sanatlar dersinin çocuğun kendisini rahatlatabileceği alanlardan biri olduğunu *"Çocuk kendini onda rahatlatabiliyor. Bir insan kitap okurken rahatlar. Birisi film izler. Çocuklar için de Görsel Sanatlar dersi bir tür rahatlama."* olarak dile getirmiştir. Öğretmenlerin ikisi ve velilerin ikisi Görsel Sanatlar dersinin çocukları diğer derslerin yoğunluğundan uzaklaştırarak rahatlaması ve dinlenmesi için eğitim sisteminde yer aldığını belirtmiştir. Örneğin Ö5 bu düşüncesini *"Sadece ders ya da akademik bilgiler olsaydı çocuk bunalırdı."* olarak ifade etmiştir. Velilerden V6 ise *"Bence önemli. Çünkü çocuğun psikolojik açıdan kendini yenilemesi, bir kafa dinlemesi, bir rahatlama, terapi gibi."* olarak ifade etmiş ve bu amaca ulaşılabilmesi için çocukların Görsel Sanat etkinliklerine mecburiyetten değil kendi istekleriyle katılması gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte velilerin ikisi Görsel Sanatlar dersinin amacının çocukları rahatlatmak olduğu için son derslerde yapıldığını belirtmiştir. Örneğin V4 bu düşüncesini *"Yani ne bilim o günün genelde bu son derslerde fark ettiyseniz. Sanırım o günün yorgunluğunu şeyini atmak için olabilir. Rahatlatmak için çocukları."* olarak dile getirmiştir.

Öğretmenlerin üçü ve velilerin ikisi Görsel Sanatlar dersinin önem ve amaçlarından birinin çocukların yaptıkları etkinlikten zevk almaları ve eğlenmeleri olarak belirtmiştir. Örneğin V2 çocuğun diğer derslerinin yoğunluğundan sıkıldığını bu nedenle Görsel Sanatlar dersinin amacının çocuğun eğlenmesi olduğunu "*Çünkü çocuk sürekli matematik Türkçe, fen gör gör sıkılıyor. Üst üste siz dahil ben dahil sıkılırım açıkçası. Ama arada bir boşluk bir farklı bir şey yapmak çocuğu eğlendirmektir. Bence görsel sanatların bir amacı da eğlenmektir."* sözleriyle ifade etmiştir. Ö3 çocuğun Görsel Sanatlar dersinin amacının zevk alması olduğunu ve bunun önemini "*Çocuk böyle şeyler yapmaktan zevk almadıktan sonra çok bir faydası yok."* olarak dile getirmiştir. Ö6 ise Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan bir kazanımdan yola çıkarak bu dersin amacının

çocuğun zevk alması olduğunu açıklamıştır. Ö6 bu düşüncesini "*Asıl amaç, hep şu cümle vardır: "Yaptığı çalışmaları sergilemekten haz duyar, zevk alır." Yani asıl amacımız bu. Çocuğun kendi yaptığı çalışmayı beğenmesi, elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışması ve bundan mutluluk duyması"* olarak dile getirmiştir.

Öğretmenlerin ikisi Görsel Sanatlar dersinin önem ve amaçlarından birinin çocukların boş zamanlarını değerlendirmeleri olduğunu belirtmiştir. Ö6 bu düşüncesini "*Bence bir boş vakitlerini değerlendiriyor. Mesela işte bilgisayarda oynama, vs. şunun-bunun dışında çocuğun kalan zamanında onun için bir alternatif.*" olarak ifade etmiş ve çocuğun sınıfta öğrendiği teknikleri evde yaptığını ve böylece boş vakitlerini değerlendirdiğini belirtmiştir. Ö1 ise Görsel Sanatlar dersinin çocukların zamanlarını güzel geçirmeleri için yapılan bir etkinlik olarak düşündüğünü *"Sadece çocukların zamanlarını hoşça geçirmeleri için güzel bir aktivasyon."* sözleriyle dile getirmiştir.

Öğretmenlerden Ö3 Görsel Sanatlar dersinin önem ve amaçlarından birinin çocukların hayal gücünü geliştirmek olduğunu belirtmiştir. Ö3 "*Daha çok çocuğun işte hayal dünyasına ait tasarımlar yapmasını sağlamak. İleride mesela çevresinde görüyor işte mimarlar falan ne yapıyorlar diye. İç mimarlar, görsel tasarımı nasıl yapıyor diye merak ediyorlar mesela.*" sözleriyle hayal dünyasının geliştirilmesini, çocukların çeşitli meslekleri merak etmesi ve bu meslek alanlarına yönelik tasarımlar yapması olarak ifade etmiştir. Öğretmenlerden Ö6 ise, Görsel Sanatlar dersinin eğitim sistemi içerisinde yer almasının nedenlerinden birinin çocuğun yaratıcılığının ortaya çıkarılması olduğunu ifade etmiştir.

Velilerden ikisi Görsel Sanatlar dersinin önem ve amaçlarından birinin çocuğun hangi alanda yetenekli olduğunu ortaya çıkarılması olduğunu belirtmişlerdir. V3 bu düşüncesini *"Amacı insanların daha çok ruh hallerini ortaya çıkartan, rahatlatan, o bölümde kimin ne kadar yetenekli olduğunu bulmaya çalışılan bir sistem sanırım"* olarak ifade etmiştir. V2 ise *"Mesela çocuğun ilgi alanları farklı olabilir. Her çocuk bir değil. Kimisi resim ile ilgilenmek istiyor, kimisi sporla. Farklı yönde çocuğun neye yönelmek istediğini, çocuğun neye yetenekli olduğunu öğrenmek amacıyla çocuğun bence çok önemli bir şey."* olarak açıklamıştır. Velilerin biri ise Görsel Sanatlar dersinin eğitim sistemi içerisinde yer almasının nedenlerinden birinin çocuğun stresini atması ve enerjisini boşaltması olduğunu ifade etmiştir.

3.1.2. Dersin çocuğa katkısı

Şekil 3.3. *Görsel Sanatlar Dersinin Çocuğa Katkıları*

Şekil 3.3'te görüldüğü gibi öğrenci, öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinin çocukların küçük kas becerilerini geliştirdiği, hayal gücünü geliştirdiği, özgüvenini artırdığı, mutlu hissettirdiği ve öğrenmeyi kolaylaştırdığı konusunda ortak görüşe sahiptir. Bununla birlikte öğrenci ve veliler Görsel Sanatlar dersinde yapılan etkinliklerin çocuğun kendisini tanımasını sağladığı konusunda aynı görüşü belirtirken, öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinde yapılan etkinliklerin, yetişkinlere çocuklar hakkında bilgi sağladığını, yaratıcılıklarını ve sosyal becerilerini geliştirdiği, kendisini ifade etme becerisini geliştirdiğini konularında aynı görüşü belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerden biri Görsel Sanatlar dersinin çocuğun estetik algısını geliştirdiğini dile getirmiştir.

Öğretmenlerin üçü, velilerin ikisi ve öğrencilerin ikisi Görsel Sanatlar dersinin çocuğun psikomotor becerilerini desteklediğini belirtmiştir. Örneğin Ö3 konuya ilişkin görüşlerini, "*Çocuk materyal yaptığı için parmak gelişimine faydalı oluyor. Anaokulunda bununla uğraşıyorlar. Çocukların görsel sanatlar etkinlikleri yapa yapa parmak kasları gelişiyor.*" sözleriyle Ç4, *"Yani el becerimi geliştiriyor benim. Büyüyünce el becerisi bana çok gerekli olabilir. Ben şeyden ilham alarak resme başladım. Şey Ayşe'nin annesi yani arkadaşımızın bir akrabası mı ne varmış. Resme çok ilgi vermiş. Küçükken 1 yaşındayken karalamış karalamış. Bakmış sonra da düzgün resim çizmeye başlamış. Artık şuanda tablolarını 4000'den 5000'den satıyormuş. Ben de öyle yapmak istiyorum."*

sözleriyle Görsel Sanatlar dersinin küçük kas becerilerini geliştirdiğini ve bunun ileride faydası olacağına inandığını belirtmiştir. Bununla birlikte Ç4 görsel sanatlar çalışmalarının yazısının da geliştiğini ve daha güzel yazmaya başladığını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin beşi, velilerin biri ve öğrencilerin dördü Görsel Sanatlar dersinin çocuğun hayal gücünü geliştirdiğini belirtmiştir. Ö3, *"İlkokulda başlıyor oluşmaya hayal güçleri. İlerde eğer bu zamanlarda hayal güçlerini geliştirici etkinler yaparlarsa ilerde çok daha farklı yerlere gelirler."* sözleriyle bu dersin çocuğun hayal gücünü geliştirdiğini ve bunun çocuğun geleceği için önemli olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Ö4 ise eğitim sisteminin çocuğun hayal gücünü kısıtlarken, Görsel Sanatlar dersinin çocukların hayal gücünü kullanmalarını sağladığını *"Daha net kavramlar üzerinde çalışılmaya başlandığı zaman hayalden ziyade netliğe dönüşüyor. Kendi hayallerinin netlikleriyle karşılaşıyorlar. (...) Birinci sınıftan dördüncü sınıfa doğru düşündüğümüzde netliklere doğru, kalıplaştırmalara doğru yönlendirebiliyor. (...) Yani ben kendi çalışmalarımda sınırsız hayal güçleri oluşabiliyor."* sözleriyle açıklamıştır.

Öğretmenlerin üçü, velilerin üçü ve öğrencilerin biri Görsel Sanatlar dersinin çocuğun özgüvenini artırdığını ifade etmiştir. Ö3 konuya ilişkin görüşlerini *"Çocukların orada sergiledikleri resimleri aileleri görüyor. Okulun velileri geliyor, çevreden geliyorlar. Gördüklerinden. Öğrenciler de kendilerinin yaptıkları bir şeyleri gördüklerinde benlikleri gelişiyor. Özgüvenleri artıyor."* olarak ifade etmiştir. Ö6 çocuğun Görsel Sanatlar dersinde arkadaşlarıyla kurduğu iletişimin özgüvenini artırdığını belirtirken *"... ve şöyle söyleyeyim; başarısız bir öğrenci bile, mesela Görsel Sanatlar dersinde bir şeyi çok güzel yaptığı zaman, arkadaşları hemen ilgileniyorlar. "Sen bunu nasıl yaptın? Nasıl ettin?" O çocuk, bir anda ilgi odağı oluyor ve özgüven yenileme açısından da bence evet Görsel Sanatlar dersi önemli."*demiştir. Aynı şekilde V6 çocuğun çalışmalarına çevresinin verdiği tepkilerin özgüvenini geliştirdiğini *"Mesela bir şey çiziyor. Az önce size bir resim getirdi. Siz onu "Aaa nasıl yaptın?" falan diye sorguluyorsunuz. O onu hissediyor zaten. Güzel yaptığını hissediyor. O zaman kendine özgüven geliyor."* sözleriyle dile getirmiştir. Ö4 ve V1 daha çok çocuğun tiyatro etkinliklerine katılmasının özgüvenini geliştirdiğini belirtmiştir. Örneğin Ö4 bu düşüncesini *"Mesela benim sınıfımda, çok güzel bir özgüven vardır. Çünkü ben birinci sınıftan beri tiyatro alanında kendini ifade etme anlamında bu alanda geliştirdim çocuklarımı."* olarak ifade etmiştir. V6 çocuğun Görsel Sanatlar dersinde kazandığı özgüvenle sürekli hedefini yükselttiğini *"Hep bir adım daha yükseğe çıkmaya çalışıyor.*

Önce araba yaptı mesela. Sonra helikopter yaptı." biçiminde dile getirmiştir. Ç1 ise görsel sanatlar etkinliklerini yaparken yaptığı etkinliğin içeriğinin onu etkilediğini ve onun özgüvenini artırdığını belirtmiştir. Ç1 bunu *"Mesela ben küçükken tek başıma bir yere gitmeye çok korkuyordum. Resim çize çize arkadaşlarımdan fikir ala ala bundan korkmamaya başladım artık. (...) Böyle mesela resim çizdiğimde çocuklar parkta oynuyor mesela onlar yapıyor ben neden yapamıyorum? Ben de kendime özgüven gelip ben de çıkabiliyorum artık."* sözleriyle parktaki çocukların resmini yaparken hissettiği durumla açıklamıştır.

Öğretmenlerin ikisi, velilerin üçü ve öğrencilerin ikisi Görsel Sanatlar dersinin çocuğu mutlu hissettirdiğini ifade etmiştir. Ö6 ve V3 çocuğun çevresinden aldığı tepkilerin onu etkilediğini ve mutlu ettiğini belirtmiştir. Örneğin Ö6 bu düşüncesini *"Hiç yapamayan bir çocuk bile birazcık işte o konuda takdir edildiğinde veya işte birazcık "iyi yapıyorsun"," güzel yapıyorsun" denildiğinde çok zevk alarak yapıyor. El becerisine dayalı olduğu için normal resim de olsa, işte üç boyutlu çalışma da olsa çocuğun eğlenerek geçirdiği bir vakit."* sözleriyle dile getirmiştir. Ö4 çocukların bu derste mutlu olduğunu ve hasta bile olsalar derse katılmak istediklerini belirtirken V5 ise çocuğun katıldığı tiyatrolardan mutlu ayrıldığını, bu nedenle çocuğa faydası olduğunu ifade etmiştir. Öğrencilerden Ç5 ise Görsel Sanatlar dersinde kendisini mutlu hissettiğini söylemiş ve bunu *"Yani dediğim gibi yaprak baskısı mesela onlar benim hoşuma gidiyor."* olarak örneklendirmiştir.

Öğretmenlerin biri, velilerin beşi ve öğrencilerin biri Görsel Sanatlar dersinde yapılan etkinliğin temasını çocuğun daha kolay öğrendiğini belirtmiştir. Örneğin, V2 bu düşüncesini *"Mesela belirli günleri çok daha iyi öğreniyor resimle. Mesela yerli malı haftası yapıyorlar. (...)"Anne bu yerli malı ne demek istiyor?" diyor. (...) İşte bizim eski zamanda yaptığımız, bize ait olan başkalarının üretmediği bir şey diyorum. Onun resmini yapmaya çalışıyor. Ama çocuğa manavda ne varsa yap desem çocuk bütün meyveleri sebzeleri, bakliyatlarına hepsini yapar."* olarak açıklamış ve çocuğun gördüklerini daha iyi öğrendiğini vurgulamıştır. V1, *"Beynini orada çalıştırıyor. "Ne yapayım? Ne farklı olsun?" konuyu araştırıyor. Konuda ne var onları araştırıyor. Bildiğin ders işliyor."* sözleriyle bu dersin çocuğun merakını artırdığını ifade etmiştir. Ö3 çocuğun Görsel Sanatlar dersinde kendisini daha rahat ifade ettiğini bu nedenle öğrenmesini kolaylaştırdığını ifade etmiştir. V6 ve V4 görsel sanatlar etkinliklerinin çocukları rahatlattığını ve diğer derslerine çalışmaya motive ettiğini belirtmiştir. V6 bu düşüncesini

"Şöyle bir etkisi oluyor bence; çocuklar en azından o derste kafalarını dağıtıp, zihinlerini dağıtıp, istediklerini yapıp, deşarj olduktan sonra; diğer derse etkili olarak, daha motive oranı yüksek bir şekilde, motivasyonları yüksek bir şekilde derse başlıyorlar." olarak ifade ederken V4, çocuğunun diğer derslerine başlamadan önce resim çizerek kendisini motive ettiğini ifade etmiştir.

Velilerin ikisi ve öğrencilerin biri Görsel Sanatlar dersinin çocuğun kendisini tanımasını, neleri başarabileceğini öğrenmesini sağladığını ifade etmiştir. Örneğin V2, *"Kendisini keşfetmesi, neler yapabileceğini öğrenmesi gerekir. Çocuk yapmadan öğrenebilir mi? Yapabileceğini bilebilir mi? (...) Şimdi ne yapsam, eline ne versem "önce dene" diyorum. Baktın hoşuna gitmedi, yapamıyorsun, uğraşamıyorsun yardım iste. Direk başkasına gönderme."* sözleriyle görsel sanatlar etkinliklerinin çocuğun yapabileceklerini görmesini sağladığını, bunu sağlaması için de çocuğunu, etkinlikleri ilk önce kendinin denemesine teşvik ettiğini belirtmiştir. Ç1 ise bu düşüncesini *"Neler yapabileceğimi öğretiyor."* olarak dile getirmiştir.

Öğretmenlerin dördü ve velilerin biri Görsel Sanatlar dersinde çocuğun çalışmalarına yansıttığı durumların onun psikolojik durumunu anlamayı sağladığını belirtmiştir. Örneğin Ö3 bu düşüncesini *"Kesinlikle önemli. Çünkü çocuk bazen düşüncelerini sözlü ifade edemeyebiliyor. Sıkıntı yaşayabiliyor veya açıklamak anlatmak istemiyor. Ama çocuğun önüne bir kağıt koyduğunuzda ruhsal durumunu ortaya koyabilir."* olarak ifade etmiştir. Bununla birlikte Ö5 öğretmenlerin çocuk resimleriyle çocuğun özelliklerinin tanınması konusunda öğretmenlerin bilgi sahibi olması gerektiğini belirtmiştir. V4 bu düşüncesini *"Mesela ben onun hareketlerinde görmediğim şeyleri çiziminde görebiliyorum. Ya da duygusal bir olay oluyor. Diyelim babası şehir dışına çıkıyor. O çapkınlıkla onu dile getiriyor, daha çok haşarı oluyor. Ama resim çizdiğinde babası ve onun elinden tutmuş. Anlıyorum ki o onun için öyle davranıyor ve resimde görüyorum ben bu duyguyu, hani hareketlerden anlamlandıramıyorum. Ama görselde o tabloyu görünce, ha anlıyorum ki o çocuk bu yüzden hırçın davranıyor."* olarak örneklendirmiştir. Ayrıca Ö4 çocuğun hayal gücünün, gözlemlerinin ve öğrendiklerinin de çalışmalarından anlaşılabileceğini belirtmiş ve *" ... Öğretmenim size işte pasta yaptım." Şu kadarcık bir şey. Getiriyor. Ay! Diyorum: "Ne kadar güzel olmuş! Neler var? Neyli bu pasta?". Anlatıyor. "Bu diyor çilekli. Aslında şu noktalar var ya diyor onlar da fıstık." diyor. Hiçbir şey yok. Oradan çocuğun neyini yakalayabiliyorsun? Geniş hayal gücünü. Bu okumuş. Bu izlemiş. Bu dinlemiş. Bu işte çalışmış. Yine bir tane çocuk ne*

yapıyor? İşte dümdüz bir şey getiriyor." Ne yaptın? diyorum. Bunda ne var?" Bakıyor böyle. Aaa yok. Hayal yok." olarak örneklendirmiştir.

Öğretmenlerin biri ve velilerin ikisi Görsel Sanatlar dersinin çocuğun yaratıcılığını geliştireceğini belirtmiştir. Ö6, çocuğun okulda yapılan etkinliği farklı şekillerde evde de yapmaya devam ettiğini, farklı ürünler ortaya çıkardığını böylece yaratıcılığının geliştirdiğini *"Ama görsel sanatlarda işte farklı bir etkinlik önüne koyduğun zaman, çocuk onu evde her aklına geldiğinde yapabiliyor farklılaştırarak. O yüzden işte yaratıcılığını geliştiriyor."* sözleriyle ifade etmiştir. V4 Görsel Sanatlar dersinde çocuğunun arkadaşlarıyla rekabet ettiğini, onlardan daha güzel ürünler ortaya çıkarmaya çalıştığını böylece daha farklı ürünler ortaya çıkardığını ifade etmiştir. V1 ise "*Ne çizeyim? Ne yapayım? Öğretmen bize ödül verecek. Benimki onlardan farklı olsun. Öğretmenimin dikkatini çeksin. Sürekli. Yani bu bir çizim değil. Orada beyinde bir şeyler üretmek var. Farklı bir şeyler üretmek var."* sözleriyle Görsel Sanatlar dersinde çocuğun farklı ürünler ortaya çıkardığını ve bunda öğretmeninin etkisini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin üçü ve velilerin üçü Görsel Sanatlar dersinde çocuğun sosyal becerilerinin geliştiğini belirtmiştir. Ö4 çocuğu yaptığı çalışmaların sergilenmesi ve çevresinden çalışmaları hakkında aldığı tepkilerin özgüvenini geliştirdiği, kendisini daha çok ifade etmesine teşvik ettiği için sosyal gelişimini geliştirdiğini belirtmiştir. Ö4 kendisini ifade edemeyen çocuklarla sanat yoluyla iletişim kurabildiğini "*Zaten hani kendini ifade edemeyen çocuklarda ben resmi çok kullanırım. "hadi işte şu konuyla ilgili, bahar geldi" mevsimi anlatmam. Bu nedir mevsim işte bahar geliyor, neler olur ağaçta. "hadi bir yapın bakalım." Bir yaparlar. Getirir. Onla biz sohbet ederiz. Mesela her hepsiyle aynı gün aynı ders sohbet edemeyiz ama ne yaparız? Bir hafta biriyle, bir hafta biriyle üçüyle, beşiyle. Bu ne yapar? Hiç sınıfta silik olan bir çocuğun bile, bize yakınlaşmasını sağlar."* olarak dile getirmiştir. Ö6 ise çocuğun yaptığı çalışmaların diğer arkadaşlarının dikkatini çektiğini, normalde arkadaşlarıyla iletişimi kötü olan bir çocuğun bile yaptığı bu çalışmayla arkadaşlarının ilgi odağı haline getirdiğini böylece çocuğun sosyalleşmesini sağladığını belirtmiştir. Ayrıca Ö6, bir resim yarışması düzenlediğini ve yarışma sonucunun bir çocuğun sosyal becerilerini etkilediğini *"Birinci olan öğrenci; normalde davranış olarak sınıfta biraz sivrilen, arkadaşlarıyla aslında ilişkileri çok iyi olmayan bir öğrenciydi ve bütün arkadaşlarının ilgisi ona yöneldi; "Sen bunu nasıl yaptın? Sen bunu nasıl çizdin? Çok güzel olmuş, şöyle olmuş, böyle olmuş." Hani aslında o çocuğun ilişkilerini bile değiştiriyor."* olarak ifade etmiştir. Bununla birlikte V6

çocuğunun katıldığı tiyatro çalışmalarının arkadaşlarıyla iletişimini etkilediğini belirtirken V5, Görsel Sanatlar dersinin çocuğunun sosyal hayatı için önemli olduğunu ve çocuğunun daha girişimci olmasını sağladığını belirtmiştir.

Öğretmenlerin üçü ve velilerin üçü çocuğun Görsel Sanatlar dersinde kendilerini daha rahat ifade edebildiklerini belirtmiştir. Ö5 ve V6 Görsel Sanatlar dersinin çocuklara sağladığı özgür ortamın onların kendilerini daha rahat ifade etmesini sağladığını belirtmiştir. Örneğin V6 bu düşüncesini *"Çocuğun en azından kendini ifade edebilme özgürlüğü var. İstediği şekli, istediği psikolojiyi - ruh halini dökme şekli bana göre. Görsel sanatlar deyince aklıma en güzeli, kendini ifade etme şekli diye geliyor bana. Çünkü insan o an hangi durumdaysa, hangi düşüncedeyse onu rahatlıkla ifade edebiliyor."* olarak dile getirmiştir. V4 ise Görsel Sanatlar dersinin çocuğun kendisini ifade etmesini sağladığını *"Mesela benim oğlum çok hareketli, küçük oğlum özellikle. Bir şey ifade ederken onu güzel ifade edemez. Çünkü çok hareketli olduğu için dile getiremiyor. Ama bu resim çizerken, daha güzel dile getirebiliyor. Mesela resim çizerken duygularını, istediklerini, düşüncelerini oraya aktarabiliyor. Ben onun resimlerine baktığımda onun ne istediğini, ne düşündüğünü görebiliyorum. Ama bana söylerken anlayamıyor"* olarak açıklamıştır.

Öğretmenlerden biri Görsel Sanatlar dersinin çocuğun gördüklerini yorumlamasını sağladığını ve estetik algısını geliştirdiğini ifade etmiştir. Ö2 bu düşüncesini *"En azından gördüğü bir resmi ya da bir binanın şeklini şemalini ya da çevresindeki düzeni daha iyi yorumlar diye düşünüyorum. Ondaki bir görsel zevklilik katar."* olarak dile getirmiştir. Bununla birlikte Ö2 estetik algısının gelişiminin çocuğa etkisini ve önemini *"Giyiminden tut, kuşamından tut, üstünü başını düzeltmesinden. (...) Tabi ki seçimlerini, yemek yemesinden içmesinden… Görselliğin ne kadar önemli olduğundan… Biz kendimizden de pay biçelim. Yıkık bir evi görünce mi daha çok hoşumuza gidiyor? Mükemmel bir bina yapılmış, işte içine giriyorsunuz her şey dört dörtlük. Fayanslar süper. Ne yapıyor? İnsan daha çok mutlu oluyor."* olarak açıklamıştır.

3.1.3. Öğrencinin ilgi ve tutumu

Araştırmaya katılan öğretmen ve velilerin Çocukların Görsel Sanatlar dersine yönelik ilgileri hakkındaki genel görüş olumlu yöndedir. Örneğin Ö3 çocukların bu ilgisini *"Çok yoğun. Görsel Sanatlar dersinde birlikte resim yapalım. Hemen okula gelir*

gelmez birinci derste çoğu şunu söyleyebiliyor. "Öğretmenim bu hafta hangi konuyla ilgili resim yapacağız." Resim dersine kadar görsel sanatlara kadar bu böyle geçebiliyor." olarak belirtirken, V1 *"Resmi çok seviyor. (Kızım) zaten kendi kendine rahatlamak için boş zamanlarında resim yapıyor. Hiç öğretmeni beklemiyoruz biz. Canımız isterse çizeriz."* olarak belirtmiştir. V3 ise *"Sürekli çiziyor. Haftada en az beş gün kendi kendine bir şeyler yapıyor. Resim yarışmalarına katılıyor. Dereceye girdi. Okulda ikinci oldu mesela."* olarak ifade etmiştir.

Öğretmenlerin ikisi sınıfta üç boyutlu çalışmalar gibi farklı çalışmalarının yapılması çocukların Görsel Sanatlar dersine yönelik ilgilerini artırdığını belirtmiştir. Örneğin Ö6 bu düşüncesini, *"Kimi öğrenci hiç resim yapmayı sevmez. Ama işte biz görsel sanatları sadece resim yapmak olarak algıladığımızda hata ediyoruz. Çocuk boyama yapmayı sevmiyor ama çocuk oyun hamuruyla oynamayı seviyor. Oyun hamuruna şekil vermeyi seviyor. İşte ne bileyim bir şeyleri yapıştırmayı, kesmeyi seviyor. Ya da ne bileyim, çamurdan bir şey yapıp onu kurutmayı seviyor. Yani önüne bir kağıtla kalem koyup, boya hadi sen resim yap değil."* olarak dile getirmiştir. V5 ise çocuğun çalışmalarının sergilenmesinin derse yönelik ilgisine etkisini *"Mesela öğretmenimiz sergi açıyor. Bu çok önemli. Daha güzel yapmaya kendisini sürekli şevklendiriyor."* olarak ifade etmiştir.

Öğretmenlerin üçü ise genel olarak çocukların Görsel Sanatlar dersini sevdiğini ancak yeteneği az olan bazı çocukların bu derse katılmaya isteksiz olduğunu belirtmiştir. Örneğin Ö2 bu düşüncesini *"Çocuklar çok seviyorlar yani aslında görsel sanatları. Hani uğraşmayı da seviyorlar. Tek bir sıkıntımız var. Zaten her çocukta o yetenek olmadığı için, hani ne kadar da olsa biraz yeteneğe bakıyor, görsel sanatlar, çizim. Şimdi şey oluyor bazen çocuk çiziyor, arkadaşı görüyor resmi dalga geçiyor. Bu sefer çizmeyi de bırakıyor."* olarak ifade etmiştir. Bununla birlikte çocuğunun Görsel Sanatlar dersine çok fazla vakit harcamasının diğer derslerini etkilediği için olumsuz olarak değerlendirdiğini ifade eden V4 *"Çocuklar o dersi daha çok seviyorlar, benimsiyorlar. (...) Sürekli. Bazen bir kriz geçiriyorum. Kaldır bunları diyorum. Toplayıp atıyorum. Sinirleniyor öyle. O derecede. Aşırı derecede."* yönünde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik genel görüş ise bu dersin güzel ve eğlenceli olduğu, katılmaya istek duydukları ve sevdikleri bir ders olduğu yönündedir. Örneğin Ç5 görüşlerini *"Ben Görsel Sanatlar dersini seviyorum. Yapmaya da çalışıyorum."* şeklinde dile getirmiştir. Ç1 *"Çok seviyorum. Boş olduğum zamanlarda da*

sulu boya, guaj boya, pastel boya ve kuru boya yapmayı çok seviyorum. Özellikle sulu boyayı." olarak ifade etmiştir. Ç1 sulu boyayı, anasınıfı öğretmeninin farklı tekniklerle kullandırdığı için sevdiğini *"Böyle çok farklı şeyler yaptırdı. Böyle bir resim değil. Kalıplara koyup mesela onu öğretti. Mesela onun suyunu kalıplara koyuyorduk döküyorduk. Mesela bir ipi boyayıp kağıdın arasından geçiriyorduk. O çok hoşuma giderdi."* Sözleriyle dile getirmiştir. Ç4 ise *"Origamiyi çok seviyorum. Resimden daha çok seviyorum origamiyi."* şeklinde ifade ederek Görsel Sanatlar dersindeki üç boyutlu çalışmaları daha çok sevdiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik sergiledikleri olumlu tutumun nedeni olarak öğrencilerin biri kendisine ait ürünün ortaya çıkması ve hayal kurmasını sağladığını belirtmiştir. Ç2 bu düşüncesini *"Zihnimde canlandırarak yaptığım için, kendi resmim olduğu için."* olarak dile getirmiştir. Öğrencilerden biri Görsel Sanatlar dersini yazı yazmayı gerektirmediği ve stresini aldığı için sevdiğini belirtmiştir. Ç4 *"Ya yazma yok diye seviyorum dersi. Stres atmaya yarıyor böyle bastırarak çiziyorum. Stresimi atıyorum. Çok keyifli oluyor yani."* olarak belirtmiştir. Ç6 ise *"Benim can sıkıntımı alıyor. Ondan sonra can sıkıntımı aldığı için onu yapmayı daha çok seviyorum. Mesela yüzde yüz sevdiysem yüzde bine çıkıyor."* şeklindeki ifadesiyle Görsel Sanatlar dersini boş vakitlerini değerlendirdiği için sevdiğini vurgulamıştır.

3.1.4. Öğretmen tutumu

Araştırmaya katılan öğretmenlerin üçü öğretmenin Görsel Sanatlar dersine yönelik benimsedikleri tutumun, bu dersin nitelikli bir şekilde işlenip işlenmemesinde etkili olduğu için, diğer öğretmenler ise öğretmen tutumunun çocukların da bu derse yönelik tutumlarını etkilediği için önemli olduğunu belirtmiştir. Görsel Sanatlar dersine yönelik öğretmenlerin tutum ve davranışları ile ilgili görüş bildiren velilerin tümü öğretmenlerinin tutumlarının olumlu yönde olduğunu ve bu derse gereken önemi verdiğini belirmişlerdir.

Öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersine yönelik benimsedikleri tutumun dersin niteliğini etkilediğini düşünen öğretmenlerden biri olan Ö1, dersi sevmeyen ve kendisini yeterli görmeyen öğretmenlerin bu dersi işlemekten kaçındığını belirtmiştir. Bu görüşü benimseyen diğer iki öğretmen olan Ö3 ve Ö6 ise Görsel Sanatlar dersini sevdikleri için her fırsatta Görsel Sanatlar dersine yönelik farklı etkinlikler yaptırdıklarını, bu durumun

da çocukların bu derse olan ilgisini artırdığını belirtmiştir. Örneğin Ö6 bu düşüncesini *"Şöyle söyleyim; ben daha böyle sıkıcı şeyler değil de, biraz daha hoşlarına gidecek bir şeyler yaptırmaya çalışıyorum. Biraz ondan dolayı hoşlarına gidiyor olabilir. İşte hani kağıdı çıkarıp boyayıp demiyorum. İşte mutlaka iki üç gün öncesinden hazırlığı oluyor. Hani bir gün içerisinde malzemeleri bulamazlar diye. Çok sık belki yapamıyorum, hani her hafta değil de iki haftada bir belki etkinlik yaptırabiliyorum. Ama yapılan etkinlikler de güzel geçiyor ve normalde bir ders saatiyse biz onu ancak iki ders saatinde zaten bitirebiliyoruz ve sınıfta yapıyoruz, hoşlarına da gidiyor."* olarak dile getirmiştir.

Öğretmenin Görsel Sanatlar dersine yönelik tutumunun öğrencilerin de bu derse yönelik tutumunu etkilediğini düşünen öğretmenlerden biri olan Ö4, öğretmenin öğrencinin yaptığı görsel sanatlar etkinliklerine değer vermesi, kendisini önemli hissettirdiğini ve etkinliklere katılmayı daha çok istediğini belirtirken Ö5 ise Görsel Sanatlar dersine önem verdiği ve bunu öğrencilere hissettirdiği için Görsel Sanatlar dersini sevmeyen öğrencilerin bile kendi ilgisini çekmek için derse katıldığını belirtmiştir. Bu görüşü benimseyen bir diğer öğretmen olan Ö2 ise öğretmenin derse yönelik tutumunun öğrencilere olan etkisini *"Derse daha çok önem veriyorlar. Tabi ki o dersin de ders olduğunu algılıyorlar. Yani "bu gereksizmiş, a yapmasak da olur." düşüncesinden sıyrılıyorlar*." olarak ifade etmiştir.

Öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersine yönelik tutumları ile ilgili görüş bildiren velilerden V2, öğretmenin sahip oldukları imkanların sınırları içerisinde Görsel Sanatlar dersini iyi bir şekilde yürüttüğünü *"Bence iyi normal. Her şeyi sınırlı yapabildikleri için gayet iyi. Çünkü öğretmenin elindeki de sınırlı. Bizim elimizdekiler de sınırlı. Onun için normal karşılıyorum ben."* sözleriyle ifade etmiştir. V3 ise *"İyi. Yani çocuklara istediklerini yaptırıyor. He tabi ki ana branşı olmadığı için ondan da çok bir şey görsel sanatlarda bekleyemem. Ama her derste de dersini uyguluyor sonuç olarak. Es geçmiyor."* ifadesiyle Görsel Sanatlar dersinin öğretmenin kendi branşı olmadığı için öğretmenden beklentilerinin düşük olduğunu belirtmiştir. V4 ve V5 ise diğer öğretmenlere göre kendi öğretmenlerinin Görsel Sanatlar dersine daha çok önem verdiklerini ve bu durumdan memnun olduklarını belirtmiştir. V6, öğretmenin Görsel Sanatlar dersine tutumunun önemli olduğunu, çocuğun derse olan tutumunu etkileyeceğini belirtmiştir. Velilerden bir diğeri olan V1 ise öğretmenin büyük oğlunu da okuttuğu ve büyük oğlunda Görsel Sanatlar dersine daha az önem verdiğini, bunun çocuğun diğer derslerindeki başarısı için daha iyi olduğunu *"Benim oğlumu da okuttu.*

Ondan önce beden eğitiminde falan matematiğe güzel ağırlık verirdi. Şimdi bizim işimize de gelirdi iyi olurdu. Ama yok bu yıl görsel şeylere daha çok önem veriyor. (...) Zaten oğlumun da resim yeteneği sıfırdı. (...) Ama kızımda o yetenek var belki de hocadan kaynaklanıyor. Şimdi onunla daha çok ilgileniyor. Dedi ya biraz önce yaşlandım artık daha yumuşak yumuşak davranıyorum. Önceden sertti. Bu dönem benim kızımda daha iyi." sözleriyle ifade etmiştir.

3.1.5. Veli tutumu

Araştırmaya katılan velilerin üçü, Görsel Sanatlar dersine yönelik olumsuz bir tutum sergilemediklerini, çocukları kısıtlamadıkları için bu durumun onları olumlu yönde etkilediğini belirtirken iki veli, bu derse önem verdiklerini, çocuklarını destekliklerini ve bu durumun onların bu derse olan ilgilerini artırdığını belirtmiştir. Bir veli ise çocuğun görsel sanatlar etkinliklerini bazen desteklemediğini ancak bu tutumunun çocuğunu da etkilemediğini belirtmiştir. Velilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik tutum ve davranışları ile ilgili görüş bildiren öğretmenlerin biri velilerin Görsel Sanatlar dersine önem vermediğini belirtirken ikisi bazı velilerin bu derse önem verdiğini ancak önem vermeyen velilerin de olduğunu belirtmiştir.

Velilerin üçü, Görsel Sanatlar dersine yönelik olumsuz bir tutum benimsemediklerini, çocuğunu kısıtlamayıp özgür bıraktıklarını, bu tutumlarının çocukların Görsel Sanatlar dersine yönelik ilgisine olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Örneğin V1 bu düşüncesini *"Tabi ben onu körüklemiyorum. Körüklesem sınırlandırsam, yeter artık kalk matematik çalış desem çocuk bir neticede cevap vermez korkar. Bir çizecekse yarım çizer. Bir eksik çizer veya kötü çizer. Benim desteğim olduğu için o serbest, güzel çalışıyor. Hiçbir şekilde korkmuyor. Annem nasıl olsa bir şey demez, diye şey yapmıyor. İyi oluyor yani."* olarak dile getirmiştir. Bununla birlikte V1, *"Mesela benim elimde bir şey gördüyse, bu hafta benim içimden geldi, boştum. Lif işledim çocuklarıma. Kendi bir baktım tığ almış başlıyor. Yani gördüğü her şeyle ilgilenmek istiyor. Hatta şuan elinden alamıyorum. Sürekli tığla geziyor."* sözleriyle kendi ilgilerinin de çocuk üzerinde etkisi olduğunu belirtmiştir.

Velilerin ikisi çocuğun Görsel Sanatlar dersine yönelik yaptıkları etkinlikleri desteklediklerini, onu teşvik ettiklerini, bunun çocuğu etkilediğini ve daha çok görsel sanatlar etkinlikleri yapmaya yönlendirdiğini belirtmiştir. Örneğin V6, *"Velilerin Görsel*

Sanatlar dersine yönelik tutumlarını çocuk üzerindeki etkisini Çok önemli. Çünkü anne ve babanın destek olması, kişiyi teşvik eder. Çocuğu teşvik eder. Daha da yaptığına yapabileceğine inanır çocuk ve yanında hep birinin destek olduğunu görmek her konuda kendini yüksek bir motiveye sahip eder. Yani yüksek bir motivasyona sahip olur çocuk." olarak dile getirmiştir.

Velilerden biri çocuğun evde görsel sanatlar etkinlikleri yapmasını bazen engellediğini, diğer derslerine yönlendirdiğini ancak bunun çocuğu etkilemediğini, onu engellemesine rağmen bu etkinlikleri yapmaya devam ettiğini belirtmiştir. V4 bu düşüncesini *"Eğer o gün ders yoğunluğu ve de başka işleri varsa müsaade etmiyorum ya da önlemeye çalışıyorum. Ama o gün müsaitse dersini bitirmişse mümkünce karışmamaya çalışıyorum. (...) Bence ben bu konuda oğluma pek etkili değilim. Ne bilim çok ta yardımcı değilim, dürüst konuşayım, yalan söylemeyeyim. Bir de benim oğlumun şöyle bir tavrı var küçüklüğünden beri o kimseden teşvik ya da şey beklemez. Yani o içinde varsa onu yapar."* sözleriyle ifade etmiştir.

Velilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik tutumları ile ilgili görüş bildiren öğretmenlerden Ö1, velilerin bu derse yönelik olumsuz tutum sergilediklerini *"Aileler çocuğun gelecekteki mesleğini seçiminde resmin yerinin olmadığını düşündüğü için onu zaman kaybı olarak görüyor."* sözleriyle ifade etmiştir. Bununla birlikte Ö1, velilerin tutum ve davranışlarının çocuklar üzerinde etkili olduğunu, çocuk görsel sanatlar etkinlikleri yapamadığını ve bu durumdan olumsuz etkilendiğini belirtmiştir.

Öğretmenlerden ikisi, bazı velilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik olumlu tutuma sahip olduklarını, çocuklarını desteklediklerini bazılarının ise olumsuz tutuma sahip olduklarını belirtmiştir. Bu görüşü benimseyen öğretmenler velilerin, çocuğun Görsel Sanatlar dersine etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Velilerin ilkokul dönemindeki çocuğun Görsel Sanatlar dersine yönelik etkisinin olmadığını ifade eden Ö3, bunun nedeninin bu dönemde çocuk ve velilerin meslek kaygısı yaşamaya başlamaması olduğunu belirtmiştir. Ö5 ise, velilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik etkisinin olmadığını, öğretmenlerin daha çok etkili olduğunu, velilerin sadece çocukları müzelere götürerek ve bazı eserleri tanıtarak bu derse katkı sağlayabileceğini belirtmiştir.

3.1.6. Öğrenci yeteneği

Öğrencinin yetenekli olmasının Görsel Sanatlar dersine etkisine yönelik görüş bildiren öğretmenlerin ikisi ve velilerin üçü yeteneğin önemli olmadığını belirtirken diğer bir öğretmen ve bir veli yetenekli öğrencilerin ortaya çıkardığı ürünün, kendisini mutlu ettiği için yeteneğin önemli olduğunu; velilerin ikisi yeteneğin, çocuğun kendisini bu alanda geliştirebilmesi için önemli olduğunu; öğretmenlerin üçü ise yeteneğin çocuğun Görsel Sanatlar dersine olan ilgisi ve katılımını etkilediğini belirtmiştir.

Öğretmenlerden biri ve velilerden üçü, çocuğun yetenekli olmamasının Görsel Sanatlar dersine katılması için engel oluşturmadığını, bir öğretmen ise yeteneği olmayan çocukların teşvik edilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Örneğin Ö1 bu düşüncesini *"Çok da olduğunu düşünmüyorum. Belki kalemi tutuş şekli, işte çizgileri götürmesi onda etkili olabilir belki, ama çocuğun hayal dünyasını kağıda dökmesi için çok da süper zeki olması gerekmiyor."* sözleriyle ifade ederken V6, *"Bence çok fazla önemli değil. Nasıl önemli değil? Önemli olan o duyguyu yaşaması. O hissi yaşaması. Bir şeyleri anlatabilmesi. Hani çok aşırı derecede kabiliyetli olup da illa tamamen ful konsantre, tamamen birebir aynısını yapmak; düşündüğünü şey yapamayabilir şekil olarak, algılayamayabilir. Yapamayabilir ama bunu istemek, yapmak. İstemek en önemlisi. İsteyerek bunu kâğıda dökmek en önemlisi."* olarak dile getirmiştir. Ö6 ise yeteneği olmayan çocukların da biraz teşvik edilerek bu derse istekli bir şekilde katılabileceklerini *"Hiç yapamayan bir çocuk bile birazcık işte o konuda takdir edildiğinde veya işte birazcık "İyi yapıyorsun"," güzel yapıyorsun" denildiğinde çok zevk alarak yapıyor. El becerisine dayalı olduğu için normal resim de olsa, işte üç boyutlu çalışma da olsa çocuğun eğlenerek geçirdiği bir vakit."* sözleriyle ifade etmiştir. Ancak yine Ö6 yeteneği olmayan çocukların başarısızlık duygusunu hissettiğini, öğretmenlerin bu konudaki tutumlarının önemli olduğunu *"Bazı öğrenci yapamadığını düşündüğü zaman, ya da kendisinden daha iyi yapan bir arkadaşını gördüğü zaman, biraz o konuda kendini şey hissedebiliyor. Başarısız hissedebiliyor öyle söyleyeyim veya işte "benim buna yeteneğim yok" gibi. Ama yetenek dersi olduğunu çocukların birebir zihnine kazımamız gerekiyor öğretmenler olarak. Önemli olan en güzelini ortaya çıkarmak değil, kendisinin yapabileceğinin en iyisini yapması. Öyle söyleyeyim. Onu düşünebilmesi gerekiyor. Tabi bizim de bu konuda çocuklara karşı biraz anlayışlı olmamız gerekiyor."* sözleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerden biri yetenekli çocuğun ortaya daha estetik bir ürün ortaya çıkardığı için hem çocuğu hem de kendisini mutlu ettiğini, bu nedenle yeteneğin Görsel Sanatlar dersi için önemli olduğunu belirtmiştir. Ö5 bu düşüncesini *"Aslında önemli. Nasıl önemli? Ortaya güzel bir eser çıktığı zaman insan kendini mutlu hissediyor ya. Benim verdiklerimi istediklerimi yapanlar tabi ki beni mutlu ediyor. Ama dediğim gibi diğer çocuklar da yapmadığı, yapamadığı zaman da güzel bir şeyler yapamadığı zaman da üzerine düşmüyorum. Ama tabi ki önemli, mutlu oluyorsunuz. Çocuk açısından o kadar da önemli değildir. Sonuçta kendisini resimle ifade edemeyecek bir çocuğa zorla bir şeyler yaptıramayız. O çocuk da o şekilde kendini ifade etmek zorunda değil."* demiştir. V4 ise konuya ilişkin görüşlerini *"Yetenekli olup olmaması şimdi onu daha önce resim yarışmalarına evet başka yarışmalara katılmıştık. Genelde birincilikle sonuçlandırdı. Benim hoşuma gidiyor. Hani çocuğumun bir yeteneği olması, kendini öyle ifade edebilmesi ve bunda başarılı olması benim çok hoşuma gidiyor. Mutlu oluyorum, oda mutlu oluyor. Bir ürün olması ortada kendini mutlu etmesi benimde hoşuma gidiyor. (Ama yeteneksiz olsa) Sorun etmezdim herhalde."* olarak ifade etmiştir.

Velilerin ikisi çocuğun gelecekte kendisini bu alanda geliştirmesi için önemli olduğunu ancak yine de başarabildiği kadar bu derse katılmasını istediğini ve zorlanmaması gerektiğini belirtmiştir. Örneğin V1 bu düşüncesini *"Yetenek gerekli. İlerde kendini geliştirmesi için yetenek illa ki gerekli. Ama yeteneksiz diye de çocuk niye her şeyden geri kalsın. Uğraşmak istiyorsa da uğraşır. Başarabildiği yere kadar. Bırakmak istediği zaman da bırakır."* sözleriyle dile getirmiştir. Öğretmenlerden ikisi ise yeteneği olmayan çocukların, Görsel Sanatlar dersinde arkadaşlarının eleştirilerine maruz kaldığını, bu nedenle derse olan ilgilerinin az olduğunu belirtmiştir. Örneğin Ö2 bu düşüncesini *"Zaten her çocukta o yetenek olmadığı için, hani ne kadar da olsa biraz yeteneğe bakıyor, görsel sanatlar, çizim. Şimdi şey oluyor bazen çocuk çiziyor, arkadaşı görüyor resmi, dalga geçiyor. Bu sefer çizmeyi de bırakıyor."* olarak ifade etmiştir.

3.1.7. Öğretmenin öz yeterlik algısı

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tümü Görsel Sanatlar dersine yönelik kendilerini yetersiz bulduklarını belirtmiştir. Öğretmenlerden ikisi Görsel Sanatlar dersine yönelik alan bilgisinin yetersiz olduğu için kendisini yetersiz bulduğunu belirtirken biri, görsel sanatlar alanında yeteneksiz olduğunu düşündüğü için yetersiz hissettiğini belirtmiştir.

Öğretmenlerin biri ise diğer derslere ağırlık verdiği için Görsel Sanatlar dersinin zayıf kaldığını, bu nedenle kendisini yetersiz hissettiğini belirtmiştir.

Alan bilgisinin yetersiz olduğu için Görsel Sanatlar dersini işlemeye yönelik kendisini yetersiz bulan öğretmenlerden Ö1 bu düşüncesini *"Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu oradaki amaç ve kazanımlar var her sınıf için belirtilen. Oradaki amaç ve kazanımlarının bazılarının ne anlama geldiğini bile bilmiyorum ben. Orada mesela diyor ki 3 boyutun ne olduğunu biliyordum da şimdi aklıma gelmeyenler var. Herhangi bir ebruya benzer bir sanat dalından bahsediyor. Söylediği sanat dalının ne olduğunu bilmiyorum ben. Bir gerçek resim öğretmeninin bilmesi gereken kelimeler var."* olarak ifade etmiştir.

Öğretmenlerden biri görsel sanatlar alanında yeteneğinin olmadığını düşündüğü için Görsel Sanatlar dersini işlemeye yönelik kendisini yetersiz bulduğunu belirtmiştir. Ö4 Görsel Sanatlar dersinde neler yapabileceğini, kendisinden beklentilerini ve eksikliklerini*"Ben çünkü benim mesela; görsel sanat, çizim, şu, bu yeteneğim çok fazla yok. Anlatım yeteneğim var. Ya hayal güçlerini geliştirici çalışmalar yapabilirim. Öyküleyebilirim. Ondan sonra ne bileyim anlatabilirim, nasıl olacağını. Bence mesela ben gösterdiğim çalışmalarsa, bence bu böyle olmalı diyorum. Ama belki öyle olmamalı. Ben bu alanda kendimi yetersiz görüyorum. Ya çizim yapamam mesela. Bir yağlı boya bilmem. Bir tuval kullanma bilmem. Resim tekniklerin çok iyi bilmem."* Sözleriyle ifade etmiştir. Ö6 ise Görsel Sanatlar dersine yönelik kendisini yetersiz hissettiğini ve kendisinden beklentilerini *"Şuan yeterli bulmuyorum açıkçası. Daha iyi olabilirim. İşte daha farklı etkinlikleri araştırabilirim. İşte sürekli yeni yeni bir şeyler çıkıyor. Farklı boya çeşitleri çıkıyor, farklı etkinlikler çıkıyor. Ama maalesef eğitim sisteminden kaynaklı biz biraz daha çocukların ana dersler deyim; işte matematikti, fen bilimleriydi, sosyaldi bunlara biraz daha ağırlık veriyoruz."* sözleriyle dile getirmiştir.

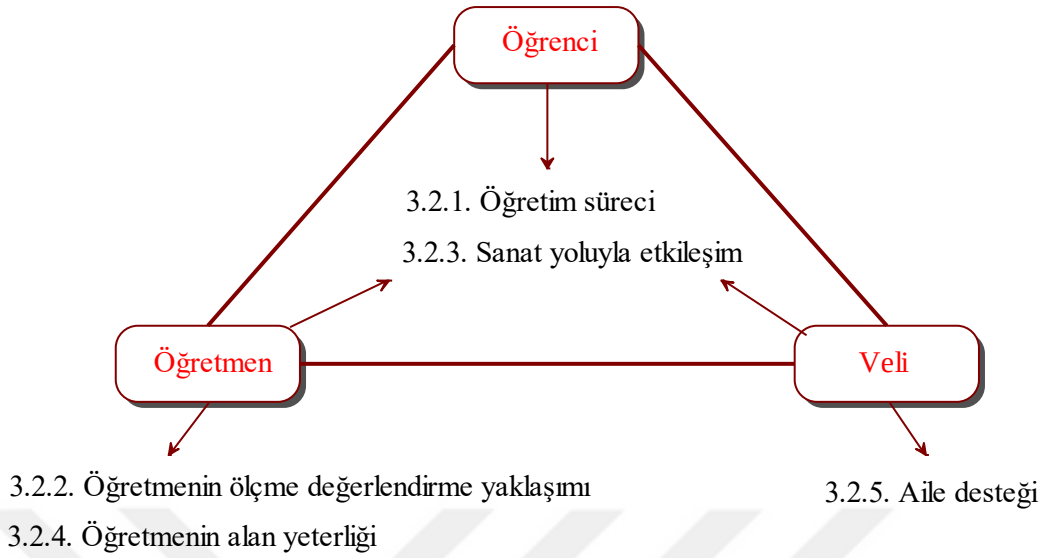
Öğretmenin yetenekli olmasının önemi ve Görsel Sanatlar dersine etkisine yönelik görüş bildiren öğretmenlerin üçü yeteneğin önemli olduğunu belirtmiştir. Bu öğretmenlerden ikisi öğretmenin yeteneğinin olmasının bu derse olan tutumunu etkilediğini, bu nedenle önemli olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerden biri, öğretmenin çocuğa yardım edebilmesi için yeteneğinin olması gerektiğini ancak, resimleri yorumlama, çocukları yönlendirme ve bu ders hakkında bilgiye sahip olmasının daha önemli olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin biri ise öğretmenin yeteneğinin önemli

olmadığını, önemli olanın öğrenciyi nasıl yönlendireceği konusunda bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenin yetenekli olup olmamasının, onun bu derse olan tutumunu etkilediğini belirten Ö1 bu düşüncesini *"O şart ya… Biraz el becerisi olmalı ki. Çünkü öğretmenin el becerisi yoksa çocuğa da resim yaptırmıyor. Çünkü kendi istemiyor ki, kendi beceremediği için… Çocuk mesela bir vazonun resmini istiyor, bir vazonun resmi yapılacak, saksıda çiçek resmi yapılacak öğretmen onu kendisi çocuk sorduğunda nasıl yapayım dediğinde gösteremedikten sonra şey diye düşünüyor… Mahcup olmaktan mı çekiniyor neyse… Resim dersinden kaçıyor ondan sonra kendi de yaptırmıyor."* olarak ifade etmiştir. Bununla birlikte Ö1, *"Öğretmen öğrenci ile birlikte, işte yanlarına oturacak, onlarla birlikte çizimlerine yardımcı olacak. Gerekirse tahtada çizim yapacak. Ya da eline başka bir kağıt alıp onlarla birlikte resim yaptığı zaman öğrenciler daha çok seveceklerdir resim dersini. Tabi bunun için de öğretmenin biraz yetenekli olması gerekiyor galiba."* diyerek öğretmenin çocuklara yardım edebilmesi için de yetenekli olması gerektiğini ifade etmiştir.

Öğretmenin resimleri yorumlama, çocukları yönlendirme ve bu ders hakkında bilgi sahibi olmasının daha önemli olduğunu belirten Ö2, düşüncesini *"Öğretmenin yetenekli olması Görsel Sanatlar dersinde bence bir etkisi yok. Yetenekli olmasına gerek yok. Sadece yönlendirmesini bilmeli bence. (…) Anlatım olarak şeyi bilmeli. Çocukta dersten ne beklediğini bilmeli. (Yeteneğin) bir etkisi nasıl olabilir? Sizin eliniz daha kıvrak olduğu için, yapamadıkları şeyi göstermeniz daha kolay olur mesela. Hani çizerken, şey yaparken daha çok benzetirsiniz. Çocuklar mesela daha iyi kavrar."* olarak dile getirmiştir.

3.2. Deneyimler

Şekil 3.4. *Deneyimler Temasının Alt Temaları*

Deneyimler temasında Şekil 3.4'te görüldüğü gibi Görsel Sanatlar dersinin öğretim süreci ve öğrenci, öğretmen ve velilerin sanat yoluyla etkileşimine yönelik öğrenci, öğretmen ve velilerin görüşlerine; öğretmenlerin ölçme değerlendirme yaklaşımları ve alan yeterliğine yönelik öğretmen görüşlerine; ailelerin Görsel Sanatlar dersinde çocuklara sağladıkları olanak, gösterdikleri teşvik ve yardımı içeren aile desteğine yönelik ise veli görüşlerine yer verilmiştir.

3.2.1. Öğretim süreci

Öğretim süreci alt temasında Görsel Sanatlar dersinde uygulanan yöntem ve teknikler ile kullanılan araç ve gereçlere yönelik öğrenci, öğretmen veli görüşlerine yer verilmiştir. Uygulanan yöntem ve teknikler bölümünde öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik katıldıkları sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler ve evde yaptıkları görsel sanatlar etkinlikleri konusunda; kullanılan araç ve gereçler bölümünde ise Görsel Sanatlar dersinde kullanılan araç ve gereçlerin neler olduğu, yeterliği ve temini konusunda öğrenci, öğretmen ve velilerin görüşlerine yer verilmiştir.

3.2.1.1. Öğretim programı

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüş bildiren öğretmenlerin üçü programın yetersiz olduğunu belirtirken ikisi programın uygulayan öğretmenler için yeterli olduğunu belirtmiştir. Bir öğretmen ise programı incelemediğini, Görsel Sanatlar dersini programa göre yürütmediğini belirtmiştir. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda yer alan öğrenme alanlarına yönelik genel görüş ise öğretmenlerin öğrenme alanlarına yönelik etkinlik yaptırmadıkları yönündedir.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının yetersiz olduğunu belirten öğretmenlerden Ö1, programdaki etkinliklerin öğrenciler için sıkıcı olduğunu belirtirken Ö3, programın sınırlı kaldığını, ilkokul öğrencilerine somut çalışmalar yaptırılması gerektiğini bunun için materyalin sağlanması gerektiğini belirtmiştir. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programını uygulayan öğretmenler için yeterli olduğunu belirten öğretmenlerden Ö6, ders saatinin az olduğunu bu nedenle programın verilen sürede uygulanamadığını ifade etmiştir. Ö5 ise programı incelemediğini, Görsel Sanatlar dersinin program dahilinde yürütülmemesi gerektiğini *"Ben plan doğrultusunda çok fazla gitmem. Konu verme taraftarı da değilim. Çocukların hayal gücünü sınırlandırmak olarak görüyorum."* sözleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde öğretmenlerin, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan öğrenme alanlarına yönelik etkinlik yapmadıkları belirlenmiştir. Örneğin Ö2 *"Ben direk kazanımlara baktığım için, alanı ikinci plana atıyorum. Ben o amaçları atmışım yani. Direk kazanım olarak değerlendiriyorum."* olarak ifade ederken Ö6, *"Şöyle söyleyeyim; daha çok malzemelere yönelik yapıyorum. Yani öğrenme alanına yönelik orada bir etkinlik varsa ben birebir o etkinliği çıkartamıyorsam eğer şartlardan dolayı, ona yakın bir şey."* olarak ifade etmiştir.

3.2.1.2. Uygulanan yöntem ve teknikler

Çizelge 3.1'de görüldüğü gibi Görsel Sanatlar dersinin sınıf içi etkinliklerinde 1, 2. ve 3. gruplarda belirli günler ve haftalarla ilgili iki boyutlu çalışmaların yapıldığı ya da çocukların iki boyutlu çalışma yapmaları için serbest bırakıldığı söylenmiştir. 4. grupta

Çizelge 3.1. *Sınıf İçi Etkinliklere Yönelik Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşleri*

Katılımcı	Sınıf içi etkinlikler	Katılımcı	Sınıf içi etkinlikler	Katılımcı	Sınıf içi etkinlikler
Ö1	*Bir şey veririz genelde. O hafta için belirli, günler ve haftalardan (...) Düşündükten sonra nereye hangi konuyu yerleştireceğinizi, hangi resmi yapacağını düşünüp kağıda aktarmalarını istenir. Yaptıkça ara ara getirip gösterirler. Nasıl gidiyor daha ne yapabilirim diye o şekilde tekrar yönlendirme yapılır çocuklara.*	V1	*Sınıfta çok bir şey yapılmıyor. Resim haricinde ben zannetmiyorum bir şeyin yapıldığını.*	Ç1	*Mesela o gün özel bir günse onunla ilgili bir resim veya farklı bir günse yazın rüzgârgülü yapılabilir. Uçurtma yapılabilir. Resim çizebiliriz. Veya da kışın yılbaşı resmi olarak kardan adam yaparız, onun üstünü pamuklarla süsleriz boyamak yerine.*
Ö2	*Şöyle oldu bu yıl genelde. Çocuklar Görsel Sanatlar dersinde "öğretmenim resim yapalım mı?" tamam yapalım. "Ne yapalım?" Aa işte bizim ne var. Bizim belirli gün ve haftalarımız var biliyorsunuz. Bu belirli gün ve haftalarımızdan ne var işte yerli malı haftası ya da işte hayvanları koruma günü hadi siz bunlarla ilgili bir resim yapın.*	V2	*Yani zaten ancak bir saat olduğu için çocuklar pek şey yapamıyor. Yani hatta 45 dakika doğrusu. Çocukların kitap, defter, sulu boyalarını çıkarması zaten 5-10 dakika sürüyor.*	Ç2	*Öğretmenimiz yılbaşı için resimler istedi. 15 Temmuz ile ilgili, hayvanları koruma günleri ile ilgili, yerli malı haftası ve galiba başka yoktu.*
Ö3	*İşte programda ne yapıyoruz. Kendimize göre düzenliyoruz, çevreye göre ayarlıyoruz. Ve mesela belirli gün ve haftalar konularını işliyoruz.*	V3	*"Çocuklar canınızın istediği serbest resim çizin", yani serbest resim çalışması olarak çocuklara veriliyor ve tabi ki verim alınamıyor.*	Ç3	*Doğayla ilgili resimler aktiviteler yapıyoruz.*

Çizelge 3.1 (devam). *Sınıf İçi Etkinliklere Yönelik Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşleri*

Katılımcı	Sınıf içi etkinlikler	Katılımcı	Sınıf içi etkinlikler	Katılımcı	Sınıf içi etkinlikler
Ö4	*Açıkçası bizde bir iki de hatta üçte bile bunu bazen ben bazen onlar belirleyebiliyor. "Bugün ne yapalım resimde ne istersiniz?", "Öğretmenim işte, kesme yapıştırma yapalım." Tamam, kesme yapıştırma yapabiliyoruz. (...) Bazen benim yaptırdığım bir çalışma var, hepsinin ortak bir kitaptan diyelim, bir resim. Alıyoruz ortaya yapıştırıyoruz. Bunu diyoruz sen tamamla kendi hayal gücüne göre tamamlatıyoruz.*	V4	*Ne yapıyor onlar şimdi belirli günlerimizde milli bayramlarda vs. bir resim ya da pano çalışması yapılıyor. 23 Nisanda olsun 19 Mayısta vs. ya da ilimizin kendine ait özel günleri kurtuluşu vs. gibi günlerde yine resim ve pano çalışması yapılıyor. Başka ne diyeyim, yok. Yeterli bence*	Ç4	*Resim yapıyorum. Daha çok ben afiş hazırlamayı seviyorum. Böyle bir şeyleri kanıtlamaya çalışmak için. Mesela o gün resim yarışmasında birinci olmam için villa yaptım. Böyle çocuklar bir şey oynuyor. Adam izliyor. Ben orada şeyin önemini bahsetmeye çalıştım. Herkes doğal şeyleri yapabilir. Hep eve kapanıp bilgisayar oynayamayız. Onu vurgulamaya çalıştım orada.*
Ö5	*Görsel Sanatlar dersini çocukların hayal dünyalarını yansıtmaları açısından yeterli bulduğum için çok böyle konuyla ya da renkle, şekille sınırlandırmak istemem. Çocukları genellikle serbest bırakırım.*	V5	*Bizim sınıf öğretmenimiz üç boyutlu çalışmalar yapıyor. Ondan sonra hayal dünyasını genişletiyor. (...) Bir tane çiçek koyuyor. "Bunun resmini çizin" diyor. Ya da "bir tane kartpostal getirin" diyor. O kartpostalı koyuyor. "Siz gerisini tamamlayın" diyor. O tür çalışmalar.*	Ç5	*Serbestten çok öğretmen müdürün odasından çiçek getiriyor. Onu gölgelendirerek yapmamız gerekiyor. Bazen serbest oluyor. (...) Kartpostal çalışmalarını yapıyoruz. Üstüne yapıştırıyoruz kağıdın, onları tamamlıyoruz.*
Ö6	*Hani yaklaşım derken daha çok ezbere dayalı veya belirli sınırlı değil de çocuklara bırakıyorum. Yani tabi genel hatlarıyla bir konu belirliyorum. Örneğin üç boyutlu bir çalışma yapacaksak, işte bardaklarla üst üste geçirip, yapıştırıp, iplerle bağlayıp o şekilde bir üç boyutlu da çıkarabilir. (...) Hani ben sadece diyorum ki; "Üç boyutlu bir şey yapacağız. Malzeme size ait. Kendiniz düşünün.*	V6	*Malzemeden yola çıkarak bir etkinlik yaptılar. Mesela taşın hangi gözle görüyorsun, hangi şekil senin gözünde canlanıyor diye o şekilde bir etkinlik yaptılar en son yaptıkları etkinlik. Genelde konular üzerinde, okul hakkında daha çok resim yapıyorlar. Kültürel anlamda etkinlik olarak resim yapıyorlar. O şekilde bilinçleniyorlar.*	Ç6	*İcat falan (...) Mesela dün şeyi vermişti, taşı bir şeye benzetiyorduk. Ben de bir tane köpek gibi bir şey bulmuştum.*

belirli günler ve haftalarla ilgili iki boyutlu çalışmaların yapıldığı belirtilmesiyle birlikte kesme-yapıştırma, resim tamamlama, afiş pano çalışmaları yapıldığı da söylenmiştir. 5. Grupta yer alan öğretmen, çocukları bu derste iki boyutlu çalışma yapmaları için daha çok serbest bıraktığını belirtirken veli ve öğrenci üç boyutlu çalışmaların, natürmort ve resim tamamlama çalışmalarının yapıldığını belirtmiştir. 6. grupta ise üç boyutlu çalışmalar ve kağıttan farklı yüzeylere resim çalışmaları yapıldığı ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden Ö1 Görsel Sanatlar dersinde ışıklandırma, gölgelendirme ve uzaklık yakınlık ilişkisini göstermeye çalıştığını belirtirken Ö5 öğrencilere bu derste karakalem çalışmaları yaptırdığını ve bu çalışmalarda ölçü almayı gösterdiğini belirtmiştir. Ö1 yaptırdığı bu çalışmayı *"Resmi büyük bir şekilde yapıp sadece bir vazodaki bir çiçeği yapıp, ondaki gölgelendirmeyi ışıklandırmayı yapıp nasıl şekilde yansıtması gerektiğini anlatıyoruz."* olarak açıklamıştır. Ö4 ise etkinlikler öncesinde çocuklara yapılacak olan çalışmayla ilgili bilgi ve örnekler verdiğini, daha sonra onları serbest bıraktığını "*Bunlarla ilgili önce bilgi veriyorum. Mesela "bu ders ne, işte çizgi çalışmaları." çizgi çalışmaları hakkında bilgi veriyorum. Ondan sonra örnekleri gösteriyorum. Bu konuda serbest olduklarını ifade ediyorum. Ne isterlerse o şekilde."* sözleriyle dile getirmiştir. Ö2 ve Ö3 bu derste öğrencilere klişe resimler öğrettiklerini belirtmiştir. Örneğin Ö3 bu çalışmaları *"Genelde belirli resimler çizerken, genelde hayvan resimlerinde yapıyoruz onu. Sıralama yapıyoruz mesela önce şurasını şöyle yapıyoruz, sonra burasını böyle yapıyoruz diye. O türde mesela kalıpları çizmenin kolay yönü var ya, onları kullanıyoruz."* olarak açıklamıştır. Velilerden V3 ise Görsel Sanatlar dersinde teknik bilgilerin öğretilmesi gerektiğini ancak yeterince öğretilmediğini *"Çizimleri öğretmiyorlar. Çizim öğreten yok. Çocuk kendi yeteneğiyle bir şeyler yapmaya çalışıyor. Hani yetenek varsa yapıyor. Yoksa yapamıyor zaten."* sözleriyle ifade etmiştir.

Yapılan görüşmelerde Görsel Sanatlar dersinde temaların genellikle belirli günler ve haftalara göre belirlendiğini, bu temaların ele alınması, çocuğun merak ederek belirli günler ve haftalarla ilgili bilgi almasını sağladığını ve önemini daha çok kavradıklarını belirtmiştir. Çocukların konu seçiminde serbest olmasının ise kendilerini daha rahat ifade ettikleri için gerekli olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin ikisi ve velilerin üçü Görsel Sanatlar dersinde belirli günler ve haftalarla ilgili temaların ele alınmasının çocuğun bu gün ve haftaların önemini daha iyi kavramasını sağladığını belirtmiştir. Örneğin Ö1, *"... Oradaki olayları uzun süre düşünüyor. Kağıdın neresine neyi yerleştireyim diye. Akılda kalıcılığı açısından daha önemli o yüzden."* sözleriyle çocuğun bu ders sayesinde temaya

daha çok odaklandığını, bunun da öğrenmesini sağladığını ifade etmiştir. V1 ise *"Beynini orada çalıştırıyor. "ne yapayım? Ne farklı olsun?" konuyu araştırıyor. Konuda ne var onları araştırıyor. Bildiğin ders işliyor."* sözleriyle çocuğun bu ders sayesinde ele alınan temayı merak edip araştırdığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin ikisi ve velilerin ikisi, Görsel Sanatlar dersinde belirli temaya yönelik etkinlik yapılmasının, çocukların bu temaları araştırıp öğrenmesini sağlamasına karşın hayal gücünü sınırlandırdığını ve üç boyutlu ya da serbest çalışmalarda olduğu kadar zevk almadıklarını belirtmiştir. Örneğin V4 bu düşüncesini *"Belirli günler ve haftalar değil de. Kendine özgü, kendi istediği gibi yapınca daha mutlu oluyor çocuk. Belli bir konu verildiğinde onun sınırında kaldığı için sanki stres mi oluyor diye düşünüyorum. Bunu yapmak zorundayım."* olarak dile getirmiştir. Ö6, belirli bir temaya yönelik etkinliklerin yapılmasının çocukların hayal gücünü kısıtladığını *"Sevdikleri bir haftaysa, onlar için anlamlıysa yapmaktan zevk alıyorlar. Ama genelde çok hoşlandıklarını söyleyemem. Mesela işte ne bileyim, İlköğretim Haftası. Çocukların aklına gelen standart şeyler var. Bir okul çiziyorlar, öğrenciler vs. Hani belirli günler ve haftalarla ilgili kafalarında oturmuş bazı şeyler var, resimler var. Belki büyüklerinden gördükleri, belki daha önce okulun koridorunda gördükleri… Aslında kopyalama yöntemi yapıyorlar, öyle söyleyeyim."* sözleriyle vurgulamıştır.

Görsel Sanatlar dersinde belirli bir temaya yönelik ya da serbest çalışmaların yapılması konusunda öğrencilerin dördü temaya yönelik çalışmalara katılmayı daha çok istediklerini belirtirken, biri serbest çalışmayı daha çok sevdiğini belirtmiştir. Bir öğrenci ise her ikisini de sevdiklerini belirtmiştir. Temaya yönelik çalışmayı sevdiğini belirten öğrenciler bunun nedeni olarak, bu etkinliklerde çalışmaya daha iyi odaklandıklarını ve öğretmenlerinden ve arkadaşlarından fikir alabildiklerini belirtmiştir. Örneğin Ç6 bu düşüncesini *"Kafanı topluyorsun. Ondan sonra yani ne yapacağını düşünüp öyle yapıyorsun." olarak ifade ederken Ç5, "öğretmen "şöyle şöyle daha iyi olur" diyor. "Şöyle olabilirdi" diyor. Hem daha zevkli geliyor."* olarak ifade etmiştir. Ç3 ise bu konudaki düşüncesini *"Serbest resim yapmayı da seviyorum ama bir konuya yönelince uğraş, çabala, sil yaz geri… Uğraşınca daha da iyi oluyor."* olarak ifade etmiştir. Serbest etkinlikleri daha çok sevdiğini belirten Ç4 ise, belirli bir temaya yönelik yapılan etkinliklerde hayal gücünü yansıtamadığını *"Hiç sevmiyorum onları. Konu verince beni sıkmışlar gibi oluyor. "Yapacaksın." demişler gibi oluyor. (…) Konu verilince, böyle kendi istediğimizi yapamıyoruz. Mesela resim defterimizi çıkartırken "aa ben çok güzel*

bir resim çizeceğim." aklımda tasarlıyorum. Sonra resim defterimizi çıkarınca öğretmen müzelerle ilgili yapın deyince aklımdaki hemen gidiyor, yapamıyorum. Aklımdaki daha keyifli geliyor bana." sözleriyle ifade etmiştir.

Görsel Sanatlar dersi kapsamında sınıf dışı etkinliklerle ilgili görüş bildiren öğretmenler çeşitli nedenlerden dolayı bu etkinlikleri düzenleyemediklerini ifade etmiştir. Öğretmenlerin ikisi Ö2 ve Ö3 müze, sanat galerisi vb. sınıf dışı etkinlikleri, bir dizi izin ve resmi işlemler gerektirdiği için, Ö4 ise yeterli zamanlarının olmadığı için düzenleyemedikleri belirtmiştir. Örneğin Ö2 bu durumu *"Onlar zaten gezi protokol çok fazla ıvır zıvıra dayandığı için her öğretmenimiz de ben de uğraşmıyoruz. Uğraşmadan direk bırakıyoruz."* olarak ifade etmiştir. Ö3 ve Ö4 sınıf dışı etkinliklerde ailelerin daha aktif olabileceklerini bu nedenle bu etkinlikleri yapmaları için onları yönlendirdiklerini belirtmiştir. Bununla birlikte Ö3, çocukları Gaziantep Sanat Merkezi'ne götürdüğünü; çocukların orada görsel sanatlar etkinlikleri yaptıklarını; bu etkinliklerden zaman, ortam ve araç-gereç sorunu yaşamadıkları için daha çok zevk aldıklarını belirtmiştir.

Velilerin dördü çocuklarıyla birlikte tiyatro, sinema, sergi, müze vb. Görsel Sanat etkinlerine katıldıklarını belirtmiştir. V4 çocuğu küçük olduğu için sanat galerilerine çok ilgi göstermediğini ancak müze gezilerini sevdiğini ve katıldığını ifade etmiştir. V4 müze gezilerinin çocuğu üzerindeki etkisini *"Görsel olarak da sanatsal olarak da tarihsel olarak geçmişine öğreniyor bu bir. İkincisi farklı şeylere farklı yerlerde gerçeğiyle kıyaslama şansı oluyor. Geçmiş ve günümüzün mukayese edebiliyor."* olarak açıklamıştır. V5 sınıf dışı etkinliklerde ailelerin, öğretmenlerden daha etkin olduğunu ve kendisinin de çocuklarını bu tür etkinliklere götürmeye çalıştığını ifade etmiştir.

Görsel Sanatlar dersi kapsamında sınıf dışı etkinliklerle ilgili görüş bildiren öğrencilerden Ç2 bu etkinliklerin onu mutlu hissettirdiğini ve ona yeni bilgiler kazandırdığını belirtmiştir. Ç3 bu etkinlikler sonunda sergi ve müzelerde gördüğü sanat eserlerinin benzerlerini yapmak için istek duyduğunu *"Çok güzel yapıyorlar. Bir yerde ben de onun için uğraştım. Ona benzer resimler falan yapmak istedim. Yakın zamanda gitmiştik bir müzeye ismini bilmiyorum. Oradan bir ev yapmışlardı. İlham alarak yaptım."* sözleriyle ifade etmiştir.

Öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik evde yaptığı etkinlerle ilgili olarak velilerden V1, V2 ve V3 çocuklarının genellikle resim yaptıklarını belirtmiştir. V4, çocuğunun origami yapmayı sevdiğini ve evdeki vaktinin büyük çoğunluğunu buna ayırdığını belirtmiştir. V4 çocuğunun evde yaptığı bu etkinlikler hakkındaki düşüncesini

"Evin dökülmesi açısından olumsuz. (...) Ama kendisi çok mutlu oluyor yani. Böyle boş vaktini değerlendiriyor. (...) En azından relaks konuma geçiyor onu katladıkça, vs. uğraştıkça, içindeki negatif enerjiyi çıkarttığını düşünüyorum. " olarak dile getirmiştir. V5 evde çocuğunun bazen resim yaptığını, ancak çoğu zaman evcilik oynadığını ve gittiği tiyatrolarda gördüklerini taklit ettiğini belirtmiştir. V6 ise çocuğunun evde üç boyutlu çalışmalar, tasarım ve icatlar yaptığını belirtmiştir.

Öğrenciler Görsel Sanatlar dersine yönelik olarak evde yaptığı etkinlikler konusunda Ç1, kuzenleriyle birlikte maske, resim ve sulu boya etkinlikleri yaptığını; Ç2, babasının telefonundan bakarak klişe resimler yaptığını ve bazen sulu boya çalışmaları yaptığını; Ç3 ödevlerini bitirdikten sonra bazen resim yaptığını bazen de şiir yazdığını; Ç4 origami çalışmaları yaptığını ve yaptıklarını oyuncak olarak ya da odasına süs olarak kullandığını; Ç5 okulda bitiremediği görsel sanatlar çalışmalarını bitirdiğini, boyama ve çizim yaptığını, kardeşiyle birlikte sulu boya çalışmaları yaptığını; Ç6 ise çoğunlukla tasarım ve icat yaptığını, bazen de sulu boya çalışmaları yaptığını ifade etmiştir.

3.2.1.3. Kullanılan araç - gereçler

Görsel Sanatlar dersinde kullanılan araç-gereçler konusundaki genel görüş, bu derste kullanılan araç-gereçlerin çeşitli nedenlerden dolayı pastel boya, kuru boya, keçeli boya, sulu boya vb. malzemelerle sınırlı kaldığı yönündedir.

Öğretmenlerin dördü pastel boya, kuru boya, sulu boya vb. araç-gereçleri kullandıklarını çeşitli nedenlerden dolayı farklı araç-gereçlerden yararlanamadıklarını belirtmiştir. Bu öğretmenlerden Ö1 sınıf ortamının sulu boya gibi malzemeleri kullanmaları için uygun olmadığını; Ö2, Ö3 ve Ö4 ailelerin maddi durumlarından dolayı farklı araç-gereçler istemediklerini; Ö3 ve Ö4 ders saatinin farklı araç-gereçlerin kullanılması için yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Örneğin Ö3 bu düşüncesini *"Çocuğun bir etkinlik yapmasını beklerken, bir karton kesip bir şey yapması, o çocuğun çok zamanını alıyor. Biz de programa devam etmek zorunda olduğumuz için yetiştirelim diyoruz. O çocuk genelde evde devam etmek zorunda kalıyor. Sıkıntı yaşıyoruz materyal konusunda."* olarak ifade etmiştir. Ö5 yine farklı araç-gereçlerle çok fazla etkinlik yaptırmadığını, kolaj çalışmaları yaptırsa bile çevredeki araç-gereçlerden yararlandıklarını bu nedenle temininde zorluk yaşamadığını ifade etmiştir. Ö6 ise Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki etkinliklerin birebir uygulandığında araç-

gereçlerin teminin zor olduğunu, bu nedenle bu etkinlikleri sınıfına uyarlayarak gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Ö6 Görsel Sanatlar dersinde taş, deniz kabuğu vb. çocukların çevrelerinde buldukları araç-gereçlerden yaralandığını, bu malzemelerden yararlanmanın çocukların çevrelerine daha dikkatli bakmasını ve dokunarak çevrelerini daha iyi algılamasını sağladığını belirtmiştir. Ö6 araç-gereç seçimini çocuklara bıraktığını *"Ben birkaç tane örnek veririm ama çevremiz sınırsız malzeme ile dolu. Evlerimiz de aynı şekilde. Çocuk istediği her malzemeyi her şeyde kullanabilir. Yani ben çok basit sınırlamaları verebilirim. Belki benim hayal gücüm bile yetmez. Aklıma gelmeyecek malzemeler olabilir."* olarak dile getirirken, çocuğun yaratıcılığının malzeme seçimini etkilediğini, bazı çocuklar, verilen örnekler haricinde araç-gereç getirmezlerken bazıları çok farklı araç-gereçler getirebildiklerini belirtmiştir.

Görsel Sanatlar dersinde kullanılan araç-gereçler ile ilgili olarak velilerin beşi Görsel Sanatlar dersi için istenilen araç-gereçlerin masraflı olmadığını ve teminin kolay olduğunu belirtmiştir. V6 ise Görsel Sanatlar dersinde sağlığa zararlı olmayan, kaliteli malzemeler kullanıldığı zaman masraflı olduğunu, öğretmenin kaliteli araç-gereçler almaları için baskı yapmadığını ancak bazı malzemelerin çocukların sağlığına zararlı olduğu ve kaliteli malzemelerle çalışmanın çocuğun yaptığı etkinlikten daha çok zevk almasını sağladığı konusunda velileri bilgilendirdiğini vurgulamıştır. Velilerden V1 ve V5 kullanılan araç-gereçlerin yeterli olduğunu belirtirken V4 Görsel Sanatlar dersi için ayrılan ders saatine göre yeterli olduğunu belirtmiştir. V3 ise bu araç-gereçlerin yetersiz olduğunu *"Hep aynı şeyler. Farklı değil. Palet yok doğru dürüst ellerinde. Guaj boyalar var. Bilmem birkaç tür boya var."* sözleriyle ifade etmiş ve ilkokulda çocuklara şövale gibi araç-gereçlerin tanıtılması ve kullandırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin üçü Görsel Sanatlar dersinde kullandıkları araç- gereçlerin yeterli olduğunu, biri sulu boya ve yağlı boya gibi bazı araç-gereçleri sadece evde kullanabildiğini, okulda kullanmaya ders saatinin yetmediğini belirtmiştir. Ç3 bu düşüncesini *"Yani, kırk dakikanın on dakikası ödevle geçtiği için yarım saatte kuru boya anca yetiyor."* olarak ifade etmiştir. Ç2 ve Ç4 Görsel Sanatlar dersinde daha farklı malzemeler kullanmak istediklerini ifade etmiştir. Ç2 bu görüşünü *"Mesela sanatçıların yaptığı boyalardan kullanmak istiyorum. (...) Eğlenceli olur. Daha önce hiç yapmadığım için merak ediyorum."* olarak ifade ederken Ç4 guaj boya ve parmak boyası kullanmak istediğini vurgulamıştır.

3.2.2. Öğretmenin ölçme değerlendirme yaklaşımı

Araştırmaya katılan öğretmenler Görsel Sanatlar dersinde ölçme ve değerlendirmeyi kendi gözlemlerinden yola çıkarak yaptıklarını, çocukların sorumluluk bilincini ve derse katılım durumlarını değerlendirdiklerini ve genellikle iyi notlar verdiklerini belirtmiştir.

Öğretmenlerin dördü Görsel Sanatlar dersini bir yetenek dersi olarak düşündükleri için çocukların sorumluluk bilincini ve derse katılım durumlarını değerlendirdiklerini ifade etmiştir. Bu görüşü bildiren öğretmenlerin ikisi Görsel Sanatlar dersini yetenek dersi olarak düşündükleri için sadece sorumluluk bilinci ve derse katılım durumlarını değerlendirdiğini belirtmiştir. Ö6 bu düşüncesini "*Benim için malzemesini getiren, derse katılan, beni dinleyen her öğrenci 100'dür. Çünkü bu bir yetenek dersi."* olarak ifade etmiştir. Öğretmenlerin bir diğeri, Ö1 çocukların üzülmemesi ve derse olan ilgisini kaybetmemesi için genellikle iyi not verdiğini ve sadece sorumluluk bilincini değerlendirdiğini belirtmiştir. Ö1 lisede yaşadığı bir olay nedeniyle böyle bir tutumu benimsediğini anlatırken *"Bu olayı Liseden hatırladığım şey vardı bir. Bir doğadan bir görüntünün, şey yaptığımı hatırlıyorum. Tahtanın resmi yapılmıştı. Çizimler oluşturacaksınız. Damarlar gösterilecek. Öğretmenin 10 verdiğini hatırlıyorum, 10luk sistem uygulanıyordu. O sanki beni daha çok resim yapmaya yönlendirdi, sevdirdi yani. Sonra ben de aynı şeyi yapmaya başladı, 100 dağıtıyorum. Ben bu dersi sevmiyorum demesinler diye."* demiştir. Ö2 ise sorumluluk bilinci ve derse katılım durumu dışında çocuğun görsel olarak kendini ifade etme becerisini değerlendirdiğini *"Yani çocuğun olayı anlatabilmiş mi? Olay var mı içerisinde? Ve tam boyanmış mı? Güzelce boyanmış mı? Bunu istiyorum. Bu benim ölçmem için yeterli."* sözleriyle dile getirmiştir.

Öğretmenlerin üçü bu derste notla değerlendirmenin doğru olmadığını vurgulamıştır. Ö3, Görsel Sanatlar dersinde çocukların not kaygısının olmasını istemediğini belirtmiştir. Ö4, *"Bence ölçülüp değerlendirilmemeli. (...) Değerlendirme eğer bir şeyin önünü keseceksiniz değerlendirme yapmayın. (...) Bence görsel sanatlarda olumsuzsa da olumlu yönlerden başlayıp değerlendirmek ve eleştirmek gerekiyor. Çünkü sanat dediğim gibi çok özel bir şey. Sanat öldürülmemeli!"* sözleriyle Görsel Sanatlar dersinde değerlendirmenin doğru olmadığını, olumsuz bir ifade kullanılmasının çocuğun bu derse ilgisini azaltacağını ifade etmiştir. Ö4 bu düşüncenin kaynağının üniversitede yaşadığı bir olay olduğunu *"Benim üniversitede iki tane müzik hocam oldu. Ben müzik*

yan alan öğrencisiyim ve aynı zamanda müzik öğretmenliği yapabilirim ve yan alan değişikliklerinde ben müziğe geçecektim. Geçemedim. Neden biliyor musunuz? Benim hocam. Üniversitedeki hocam. (...) Dördüncü sınıftan beri elime enstrüman alamadım. Ne flüt aldım. Ne mandolin aldım. "Çalamıyorsun!" diyordu hep. (...) İyi çalanların başındaydı. İyi çalanlarla çalıştı. Ben kaldım. Şimdi bunlar tecrübe olduğu için ben çocuklarıma bunları yapmıyorum." örneklendirmiştir.

3.2.3. Sanat yoluyla etkileşimi

Sanat yoluyla etkileşim alt temasında öğrencilerin Görsel Sanatlar dersinde ortaya çıkardıkları ürünlere yönelik öğretmen ve velilerin tepkileri, bu tepkilerin öğrenciler üzerindeki etkisi ile öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik kurdukları iletişime yer verilmiştir. Görsel sanat çalışmalarına öğretmenlerin verdiği tepkiler konusunda öğretmen ve öğrencilerden; velilerin verdiği tepkiler konusunda veli ve öğrencilerden; öğretmen veli iletişimine yönelik öğretmen ve velilerden görüş alınmıştır.

3.2.3.1. Öğrenci-öğretmen sanat yoluyla etkileşimi

Öğrencilerin Görsel Sanatlar dersinde ortaya çıkardıkları ürüne verilen tepki ile ilgili öğretmenlerin beşi ve öğrencilerin tümü görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin üçü öğrencilerin getirdikleri çalışmalarını beğendiklerini ifade ettiklerini, ikisi öğrencilerden çalışmalarını anlatmasını ve yorumlamasını istediklerini ve bazen de çalışmalarını düzeltmeleri için önerilerde bulunduklarını belirtmiştir. Öğrencilerin tümü ise yaptıkları çalışmalara öğretmenlerinin beğendiklerini ifade ettiklerini belirtmiştir.

Öğrencilere, çalışmalarını beğendiklerini ifade eden öğretmenlerden biri bu tepkisinin çocukların özgüvenini artırdığını belirtmiştir. Beğendiğini ifade eden diğer öğretmen Ö1, çocukların derse olan ilgisini kaybetmemesi için böyle bir tutum sergilediğini ifade etmiştir. Ö1 bu durumu ve bunun öğrencilere etkisini *"Cin ali yapanlara da diyoruz çok güzel olmuş. Muhtemelen mutlu oluyordur. Ama yapamadığı bir şey olduğunun da farkındadır herhâlde. Dersten soğutmamak için her türlü şeyi yapıyoruz."* olarak dile getirmiştir. Ö5 ise öğrenci çalışmalarına verdiği tepkiyi *"Çok güzel olmuş derim ben. Yani ben hiçbir zaman bir resmi çirkin ya da güzel olmuş diye*

sınıflandırmam. Çok güzel yapmışsın çünkü sen bunu yapmaya çalıştın." sözleriyle açıklamış ve etkinlik sürecine de önem verdiğini vurgulamıştır.

Öğrencilerin çalışmalarını anlatmasını ve yorumlamasını istediklerini ve bazen de çalışmaların düzeltmeleri için önerilerde bulunduklarını belirten öğretmenlerden biri olan Ö2, öğrencilere sergilediği bu tepki sonrasında bazı öğrencilerin çalışmalarını düzeltmek için uğraştığını, bazı öğrencilerin ise uğraşmayıp bıraktığını ifade etmiştir. Bir diğer öğretmen Ö4 ise, öğrencilerin getirdiği resimleri yorumlattığı ve böylece hayal güçleri ve yaratıcılıkları ile ilgili bilgi sahibi olabildiğini belirtmiştir. Ö4 bazen öğrencilere çalışmalarını düzeltmelerine yönelik önerilerde bulunduğunu ifade etmiş ve benimsediği bu tutumun öğrencilere olan etkisini *"Çok mutlu ediyor. Çünkü herkes onun matematiğiyle ilgilenirken birinin onun resmiyle ilgilenmesi onu çok mutlu ediyor."* sözleriyle dile getirmiştir.

Öğrencilerin tümü, öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersinde ortaya çıkaran ürünleri beğendiklerini ifade ettiklerini ve bunun kendilerini mutlu hissettirdiğini belirtmiştir. Öğrencilerden üçü öğretmenlerin verdiği bu tepkinin, onları daha çok görsel sanat etkinlikleri yapmaya yönlendirdiğini belirtmiştir. Örneğin C4 bu düşüncesini *"Resmi güzel yaptığımı ifade ediyor ve bu beni sevindiriyor. Daha çok resim yapmama yöneltiyor."* olarak dile getirmiştir. Öğrencilerden biri öğretmeninin, görsel sanat çalışmasını beğendiğini söylemesinin hoşuna gittiğini ve öğretmeninin kendisiyle gurur duyduğunu hissettiğini belirtmiştir. Ç1 ise öğretmeninin bu tepkisinin özgüvenini artırdığını ifade etmiştir.

3.2.3.2. Öğrenci-veli sanat yoluyla etkileşimi

Öğrencilerin Görsel Sanatlar dersinde ortaya çıkardıkları ürüne verilen tepki ile ilgili velilerin üçü ve öğrencilerin tümü görüş bildirmiştir. Velilerin tümü çocuklarına getirdikleri çalışmaları beğendiklerini ifade ettiklerini ancak çocuklarının isteği doğrultuda yaptıkları çalışmaları düzeltmeleri için fikir verdiklerini belirtmiştir. Velilerin biri olan V2 verdikleri bu tepki sonucu çocuğunun mutlu olduğunu ifade ederken V3, çocuğunun Görsel Sanatlar dersine yönelik ilgisinin arttığını ifade etmiştir.

Öğrencilerin tümü ise yaptıkları çalışmaları velilerinin beğendiklerini ve bunun kendilerini mutlu hissettirdiğini belirtmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin ikisi velilerinin

verdiği bu tepkinin onları daha çok görsel sanat etkinlikleri yapmaya yönlendirdiğini, bir diğeri ise özgüvenini artırdığını belirtmiştir.

3.2.3.3. Öğretmen-veli sanat yoluyla etkileşim

Öğretmen-veli sanat yoluyla etkileşimi konusunda genel görüş, öğretmen ile velilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik iletişim kurmadığı yönündedir. Veli toplantılarında, velilerin öğretmenlerden Görsel Sanatlar dersi ile ilgili bilgi alıp almadıklarına yönelik olarak, araştırmaya katılan velilerin tamamı öğretmenlere Görsel Sanatlar dersi ile ilgili soru sormadıklarını belirtmiştir. Örneğin V6 bu düşüncesini, *"Aslında çok soru sormuyoruz. Genel olarak bakıldığı zaman, sadece materyal ve ana derslerle ilgili sorular soruyoruz."* olarak ifade etmiştir. Bununla birlikte iki öğretmen ve bir veli, öğretmenlerin velileri müze, sanat galerileri, tiyatro gibi sanat etkinliklerine katılmalarına yönlendirdiklerini belirtmiştir. Örneğin Ö4 bu durumu, *"Okulda çok kısıtlı. Ben onun için velilerimi sanat evlerine, belediyenin sanat etkinliklerine yönlendiriyorum."* olarak ifade etmiştir. Bir öğretmen ise çocuğun sanat eğitiminde öğretmen ve velinin işbirliği içinde olması gerektiğini belirtmiştir. Ö6, *"Bu öğretmen-veli işbirliği ile olur herhalde. Öğretmen fark eder. Veliyi bilgilendirir."* sözleriyle öğretmenin çocuğun yeteneğini keşfettiğinde aileleri bilgilendirmesi ve yönlendirmesi gerektiğini belirtmiştir.

3.2.4. Öğretmenin alan yeterliği

Öğretmenlerin dördü hizmet öncesi eğitimlerinde çocukların Görsel Sanatlar dersine yönelik ders aldığını belirtirken, ikisi herhangi bir ders almadığını belirtmiştir. Hizmet öncesi eğitiminde çocukların Görsel Sanatlar dersine yönelik ders aldıklarını belirten öğretmenlerin biri bu dersin yeterli olduğunu belirtirken ikisi yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bir öğretmen ise bu konudaki düşüncesini ifade etmemiştir. Ayrıca öğretmenlerin biri hizmet içi eğitime gittiğini ancak bu eğitimin beklentilerini karşılamadığını ifade etmiştir.

Çocukların Görsel Sanatlar dersine yönelik hizmet öncesinde aldığı dersin yeterli olduğunu ifade eden Ö6, bu eğitimde çeşitli etkinlikler yaptırıldığını belirtmiştir. Ö6 bunu *"Fakat çok fazla etkinlik yaptığımızı hatırlıyorum. Üniversite döneminde işte tenis*

toplarından, ütüyle yapılan etkinliklere kadar birçok farklı teknik öğrendik." olarak ifade etmiştir. Ayrıca *Ö6 "Hani şuan belki sınıf ortamında yapamayacağım bir şey ama ileride ne bileyim, velilerle konuştuktan sonra evde yapabilecekleri, veli kontrolünde çocukların yapabilecekleri bir etkinlik olabilir. Güzeldi yani."* sözleriyle bu etkinlikleri okuldaki imkanlar nedeniyle yapamasalar bile evde yapabileceği etkinlikler olduğunu belirtmiştir.

Çocukların Görsel Sanatlar dersine yönelik hizmet öncesinde aldığı dersin yetersiz olduğunu ifade eden Ö1 bu eğitimi *"Görsel sanatlara ilişkin olarak yazının dışında, asortik yazı yazmanın dışında batik, kağıttan hamur yapma ona şekil verme, hatırlayamadım ama suyun üzerine kağıt konuyordu ya (ebru sanatı) ebru sanatı hepsini gördük. Yani üniversitede olabildiğince tamamı gösterildi bunların."* olarak açıklamıştır. Ö1 bu eğitimde öğrendiği teknikleri unuttuğunu ve uygulanmasının da zor olduğunu, bu nedenle eğitimin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Hizmet öncesi aldığı dersin yetersiz olduğunu ifade eden bir diğer öğretmen Ö4 ise, bu dersin görsel sanatlarda yetenekli olanlara yönelik olduğunu bu nedenle yeteneği olmayanlar için yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Ö4 bu durumu *"Öğretimi gördüm, gördüm. Tabi ki gördüm. Orada da çok yetenekli arkadaşlarımız hep ön plana çıkıyordu. Biz yeteneksizler işte ne olabiliyordu? "Ya tamam işte yapabildiğin kadar." Bu olmamalı bence."* olarak dile getirmiştir.

Çocuğun Görsel Sanatlar dersine yönelik hizmet öncesinde aldığı eğitimin yeterliği konusunda düşüncesini belirtmeyen Ö5, aldığı bu dersi *"Ben doğrudan görsel sanatlar, resim dersimiz vardı. Yoğun bir şekilde hem çocuklara anlatım düzeyinde çocuklara yaş gruplarına göre şekillerini çizimlerini gördük hem de biz kendimiz oturup resim yapıyorduk."* olarak açıklamıştır. Çocukların Görsel Sanatlar dersine yönelik hizmet öncesinde herhangi bir ders almadığını ifade eden Ö2 ise, fakültelerde bu dersin yeteri kadar önemsenmediğini belirtmiştir. Ö3 ise hizmet öncesi eğitimde Görsel Sanatlar dersi için ders planları hazırladıklarını ancak ayrı bir dersin olmadığını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin biri Görsel Sanatlar dersine yönelik hizmet içi eğitime katıldığını ancak bu eğitime beklentisini karşılamadığını ifade etmiştir. Ö5, *"Öğretmen olduğumda da beş günlük bir seminere gitmiştim. Orada da aynı şekilde resim… Bize yaptırmışlardı ama ben çocuklara yardımcı olur diye gitmiştim ben resim yaptım."* sözleriyle katıldığı bu eğitimden çocuklara yönelik etkinlik örneklerinin verilmesini beklediğini ancak beklentisini karşılamadığını ifade etmiştir.

3.2.5. Aile desteği

Aile desteği alt temasında velilerin, çocuklarının görsel sanatlar etkinliklerine ne ölçüde katkıda bulundukları, onları bu etkinliklere katılmaları için teşvik edip etmedikleri ve onlara sağladıkları olanaklar konusunda görüşlerine yer verilmiştir.

3.2.5.1. Yardım

Araştırmaya katılan velilerin dördü, Görsel Sanatlar etkinlikleri sırasında çocukların isteği üzerine onlara yardım ettiklerini belirtirken ikisi, çocuklarına herhangi bir yardımda bulunmadıklarını, onları etkinlik sırasında kendi hallerine bıraktıklarını belirtmiştir.

Görsel Sanatlar dersinde çocuklarına yardım ettiğini belirten veliler bu yardımlarının çocukların isteği doğrultusunda olduğunu, onlar istemedikçe etkinliklerine herhangi bir müdahale etmediklerini belirtmiştir. Ayrıca veliler bu yardımlarının çocuklara fikir vermek, çeşitli örnekler göstermek ve anlamadıkları konuları anlatmakla sınırlı olduğunu belirtmiştir. Örneğin V2, *"Çizim yaptığı zamanlar ben genelde karışmıyorum. Kendisi fikrimi soruyor. "Anne nasıl yapabilirim?" diyor. (...) Mesela "anne" diyor mesela Çanakkale ile ilgili ders işleniyor. "Aklıma bir şey gelmiyor anne." dedi. "Kızım savaş konusu" dedim. "Çanakkale şehitler" dedim. "Ölen askerlerimiz" dedim. "Asker yapabilirsin" dedim. O zaman "tamam anne asker yapayım ben" diyor. Çünkü çocuk Çanakkale savaşı deyince anlayamıyor çocuk yapamıyor. O konuyu açmalısın ki çocuk anlayabilmeli."* sözleriyle çocuğunun anlamadığı konuları anlattığını ifade etmiştir. Ayrıca V2 çocuğuna, bazen onun için tehlikeli olabilecek etkinliklerde yardım ettiğini bazen de çocuğu istemeden etkinlik hakkında fikir verdiğini, ancak bundan çocuğunun rahatsız olduğunu belirtmiştir. V2 bu durumu, *"Bazen ağaçları çok küçük çizer. Çiçek gibi durur. "kızım ağaçları daha büyük çiz. Çiçek küçüktür, ağaç büyüktür." Derim. "anne çok karışıyorsun" der. "tamam, o zaman istediğin gibi yap." derim. "ben eğleniyorum anne" der. Tamam, o zaman önemli olan senin eğlenmen, sıkılmaman"* sözleriyle açıklamıştır. V3 de çocuğuna fikir verdiğini, çocuğunun ise fikrini her zaman kabul etmediğini "*Mesela eksik bulduğum yerlerini destekliyorum. "Burada şu da olabilirdi." "Tabi anne haklısın, evet doğru" deyip, ya da bazen de "hayır orda olmaz, yakışmadı. " diyebiliyor."* sözleriyle dile getirmiştir. V6 ise, *"Çoğunluk*

yaptığı şeylerde çok fazla yardım etmiyorum ki kendi başarsın, kendi yapsın diye. Ama takıldığı ufak tefek yerlerde, yaptığı şey üzerinde değil ama başka bir yerde, farklı bir şekilde yaparak kendine anlatmaya çalışıyorum." sözleriyle çocuğuna farklı bir kağıda çizimler yaparak yapabileceği resimleri gösterdiğini belirtmiştir. Bununla birlikte çocuklarına görsel sanatlar etkinliklerinde yardım eden velilerin üçü bu yardımlarının çocuğun üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu belirtmiştir. Örneğin V2, *"Hoşuna gidiyor. Seviyor. Birlikte vakit geçirmek. "Anne" diyor. "Seninle bir şeyler yapmak çok güzel, eğlenceli" diyor. (...)"Çok mutlu oluyorum" diyor. O yüzden hem onun için hem bizim için değişiklik oluyor açıkçası."* sözleriyle bu düşüncesini dile getirmiştir.

Çocuklarına görsel sanatlar etkinliklerinde yardım etmediklerini belirten veliler ise çocuklarını kendi hallerine bıraktıklarını, etkinliklerine katılmadıklarını belirtmiştir. V5 bu durumun nedeni açıklarken *"Ya ben genel olarak (kızımın) derslerine hiç karışmıyorum. Şöyle ki; (kızım) ilkokul birden beri zaten başarılı öğrencilerden bir tanesi. (...) Hatta hep diyor ki; " Anne arkadaşlarım anneleriyle birlikte yapıyormuş.". Ben de diyorum ki "Onların yaptıkları doğru değil, bizim yaptığımız doğru."* Sözlerini kullanmıştır.

3.2.5.2. Teşvik

Velilerin çocuklarını görsel sanatlar etkinlikleri yapmasına teşvik edip etmemesi konusundaki genel görüş, sanat etkinlikleri sırasında çocuklarını engellemedikleri, ancak sanat etkinlikleri yapmayan çocuklarını bu etkinliklere katılmaları konusunda herhangi bir yönlendirmede bulunmadıkları yönündedir.

Çocukların görsel sanatlar etkinliklerine katılmasına teşvik etmeye yönelik görüş bildiren velilerden V2 düşüncesini *"(Tiyatroyu) "sen de yapmak ister misin?" "Yapabilir miyim?" diye soruyor. "İstersen yaparsın" diyorum "zamanı geldiğinde." Hiçbir zaman engellemiyorum. Yapmayacaksın demiyorum. Yapmak isterse desteklerim çocuğumu."* olarak ifade etmiştir. V1, çocuğu görsel sanatlar etkinlikleri yapmak istediğinde onu engellemediğini, ancak diğer zamanlarda bu etkinlikleri yapması için yönlendirmediğini *"Dediğim gibi yeteneği olduğu şeylerde destekliyorum. Beraber yapıyoruz ama gel seninle şunu yapalım, başka bir şey bulalım, gel şunu yapalım dediğim olmuyor."* olarak ifade etmiştir. V5 ise yine çocuğunu desteklediğini ancak diğer derslerine daha çok önem verdiğini *"(Kızım) dramayı istedi, " Ben drama görmek istiyorum." diye. Haftada iki*

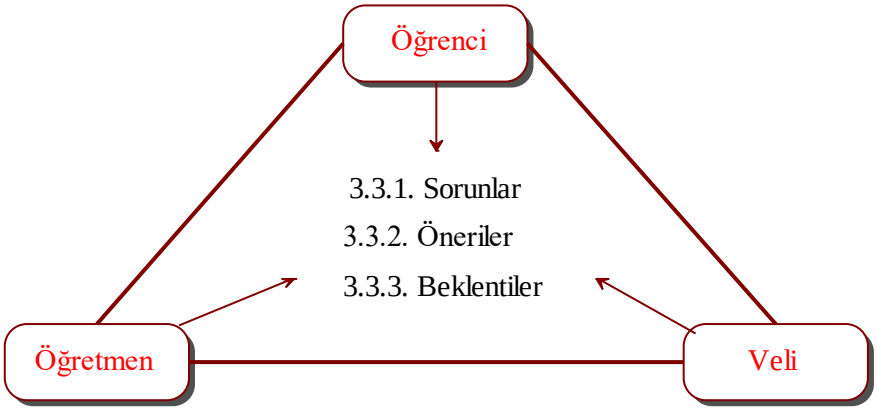
saatti. Dedim " Kızım ben seni... -haftada zaten iki gün kurslara gidiyor.- yazın drama kursuna göndereyim. Ya da bir enstrüman çalmak için ben sana vesile olup, ama okulda matematik gör." Yani öyle, gerçekçi olmak lazım." sözleriyle açıklamıştır. Bununla birlikte V6, görsel sanatlar etkinliklerini desteklemesinin çocuğun üzerindeki etkisinin olumlu yönde olduğunu *"Destek vererek; yaptığı şeylerin iyi olduğunu, daha da iyilerini yapabileceğini düşünüyor yani."* sözleriyle belirtmiştir.

3.2.5.3. Olanaklar

Çocukların görsel sanatlar etkinlikleri yapmaları için sağladığı olanaklar ile ilgili görüş bildiren veliler genel olarak, gerekli ortamı ve araç gereçleri sağladıklarını, okulun isteklerini karşılamaya çalıştıklarını belirtmiştir. Ancak iki veli bu konuda görüş bildirmemiştir. Örneğin çocuklarına görsel sanatlar etkinlikleri yapmaları için gerekli olanakları sağladığını belirten V2, bu düşüncesini *"Evet. Mesela öğretmenimiz senenin başında bir liste veriyor resimde ne kullanılıyorsa. Sulu boya, kuru boya, pastel boya her şeyi. Olduğu gibi listede ne varsa hepsini alırım. Hatta kırtasiyede kızımın farklı bir şey dikkatini çekerse onu dahi alırım."* olarak ifade etmiştir. Velilerden V1 ise *"Okulun verdiği kadar. Bizim verdiğimiz çok bir şey yok. Okul ne kadar istekli olursa çocuğumun arkasındayım."* ifadesiyle sağladığı olanakların okulun beklentileriyle sınırlı kaldığını belirtmiştir. V6 ise olanakları sağlamaya çalıştığını "*Öyle her istediği, her istediği şeyi al. Doğal olarak çok yerine getiremeyebiliyoruz ama olduğu kadarıyla yapmaya çalışıyorum."* sözleriyle konuya açıklık getirmiştir.

Öğrencilere Görsel Sanatlar dersine yönelik sağladıkları ortamın yeterliği konusunda görüş bildiren velilerin ikisi bu ortamın yeterli olduğunu belirtirken, ikisi yeterli olmadığını belirtmiştir. İki veli ise bu konuda herhangi bir görüş ifade etmemiştir. Örneğin, sağladığı ortamın yeterli olduğunu belirten V4, bu düşüncesini *"Evde zaten malzememiz var, ortam müsait. Bunu sağlamış sayılmaz mıyım ben o zaman?"* olarak ifade etmiştir. Gerekli ortamı sağlamadığını düşünen V1 ise düşüncesini *"Düşünmüyorum çünkü hiçbir şey yapmıyorum."* olarak dile getirmiştir. V6 ise çocuğuna sanat etkinlikleri yapması için gerekli olan ortamı sahip olduğu imkanlar dahilinde sağlamaya çalıştığını ancak, çocuğunun her istediğini yerine getiremediği için yeterli olduğunu düşünmediğini belirtmiştir.

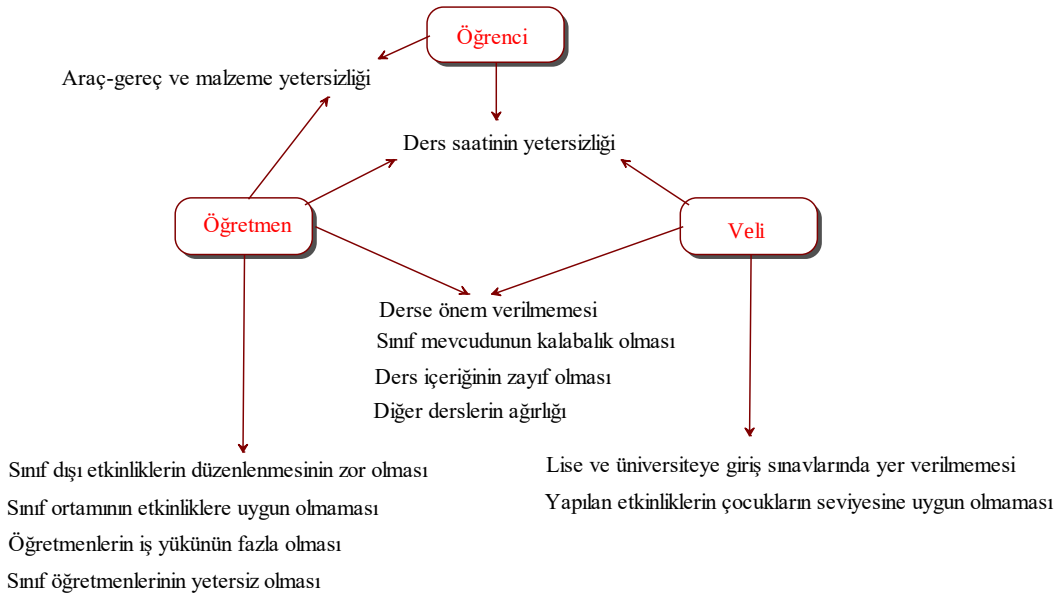
3.3. Sorun, Öneri ve Beklentiler

Şekil 3.5. *Sorun, Öneri ve Beklentiler Temasının Alt Temaları*

Bu temada Şekil 3.5.'te görüldüğü gibi öğrenci, öğretmen ve velilerin görüşlerine göre Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilere; Görsel Sanatlar dersinin niteliğini artırmaya yönelik kişi ve kurumlardan öğrenci, öğretmen ve velilerin beklentilerine yer verilmiştir.

3.3.1. Sorunlar

Şekil 3.6. *Görsel Sanatlar Dersinde Karşılaşılan Sorunlar*

Şekil 3.6'da görüldüğü gibi Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan sorunlarla ilgili olarak öğrenci, öğretmen ve velilerin tümü Görsel Sanatlar dersine ayrılan haftalık ders saatinin yetersiz olduğu konusunda ortak görüşe sahiptir. Öğretmen ve öğrenciler kullanılan araç-gereçlerin yetersiz olması konusunda sorunla karşılaştıklarını belirtirken, öğretmen ve veliler, derse gereken önemin verilmemesi, sınıf mevcudunun kalabalık olması, dersin içeriğinin zayıf olması ve diğer derslerin ağırlığının fazla olması konularında sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmiştir. Bununla birlikte öğretmenler, Görsel Sanatlar dersinde sınıf dışı etkinlikleri düzenlerken gereken resmi işlemlerin fazla olması, sınıf ortamının etkinliklere uygun olmaması, iş yüklerinin fazla olması ve sınıf öğretmenlerinin bu derste yetersiz olması sorunlarıyla karşılaştıklarını belirtmiştir. Veliler ise lise ve üniversiteye giriş sınavlarında Görsel Sanatlar dersine yer verilmemesi, yapılan etkinliklerin çocukların seviyelerine uygun olmaması sorunlarını dile getirmişlerdir.

Görsel Sanatlar dersinde ders saatinin yetersiz olduğu konusunda görüş bildiren katılımcılardan Ö6, *"Mesela haftada bir saat ama mümkün değil. Zaten bizim sınıfa girmemiz, malzemeleri hazırlamamız, etkinliğe başlamamız zaten dersin yarısını alıyor. (...) Çok özenerek boyamak istiyor. Sınırlama olduğu zaman zor. Etkinlik yarım kalıyor. Sınıflarımız etkinlikleri saklayacak durumda değil, müsait değil. Hani yarısını bir dahakine yapalım desek. İşte ya o şekilde eve götürüyor veya işte bir şekilde hızlı hızlı yapıp bitirmeye çalışıyor. Yani ders saati sıkıntılı biraz."* demiştir. V2 ise *"Açıkçası görsel sanatlara pek vaktimiz bile olmuyor okulda. İşleme zamanları bile olmuyor. Haftada zaten bir saatleri oluyor. Onda da zaten 28 çocuk var. Öğretmenimiz hangi birine zaman ayırabiliyor."* sözleriyle sınıf mevcudunun kalabalık olduğunu ve ders saatinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerden biri olan Ç3 ise görsel sanatlar etkinliklerini etkinlikler sırasında arkadaşlarıyla fikir alışverişi yapabildiği için okulda yapmayı daha çok sevdiğini ancak ders saati az olduğu için evde çalışmasına daha çok özen gösterebildiğini belirtmiştir. Ç4 ise ders saatinin yetersiz olduğunu *"Resim derslerini iki saatken bir saat yapıyor. Bunda zaman sıkıntısı yapıyorum. Bir de en son ders yaptığı için toparlanma da yarım saat sürüyor bizde. On dakikalık resim dersimiz oluyor. On dakika da zaten benim için çöp oluyor benim için. Çizmesi sürüyor boyayamıyorum. Çok kötü bir durum oluyor."* sözleriyle dile getirmiştir. Ayrıca Ç4 okulda bitiremediği çalışmaları evde tamamlamayı sevmediğini belirtmiştir. Bunun

nedenini *"Mesela okulda devam ediyorsam okulda ödev verilmiş gibi geliyor, öğretmenim vermiş gibi. Evde başlayınca da annem vermiş annemin yanında yapmam gerekiyormuş gibi."* olarak açıklamıştır.

Öğretmen ve öğrenciler görsel sanatlar etkinlikleri için gerekli olan araç-gereçlerin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Örneğin Ö2, araç-gereç eksikliğini ve bu durumun Görsel Sanatlar dersine olan etkisini *"Görsel sanatlar dersine hiçbir öğrencim tam malzemeyle eksiksiz gelmez. Her zaman defter unutulmuştur, boyalar unutulmuştur. Sulu boya çalışması yaparsın, on defa su için dışarıya çıkarlar, girerler. On defa fırça yıkamak için giderler. Ders derslikten çıkıyor. Yani o zaman eziyete dönüşüyor. Onu yapmamak için de uğraşmıyorsunuz. Yani ben uğraşmıyorum diyelim."* sözleriyle ifade etmiştir. Ç5 ise bu durumu *"Mesela bazen boya kalemlerim kalıyor, keçeli kalemlerim kalıyor. (...) O zaman arkadaşlarımdan almam gerekiyor. O da birazcık sorun oluyor."* sözleriyle dile getirmiştir.

Öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersine yeterince önem verilmediğini belirtmiştir. Öğretmenlerin ikisi ve velilerin üçü, Görsel Sanatlar dersine önem verilmemesinin nedeninin toplumdaki meslek kaygısı olduğunu belirtmiştir. Örneğin, Ö5 ailelerdeki meslek kaygısını ve bunun Görsel Sanatlar dersine etkisini *"Veliler artık bir kaygıya düşmüş. Bursluluk sınavlarına hazırlıyorlar. İşte ortaokulda bocalar mı bocalamaz mı? Ders anlamında bizden çok fazla şey vermemizi bekliyorlar. İstiyorlar ki çocuk testte boğulsun. İstiyorlar ki çocuk kitaba boğulsun. Ben ona şey yapmasam bile, ona inanmasam bile o şeye koşturmaya ben de katılıyorum."* olarak ifade etmiştir. Görsel Sanatlar dersine önem verilmediğinin göstergesi olarak Ö6, okulda bu derse uygun fiziki koşullar oluşturulmadığını belirtirken Ö4, ders süresinin az olduğunu belirtmiştir. V4 ise Görsel Sanatlar dersine önem verilmediği için çocuklara teknik bilgilerin verilmediğini *"Ya bir ders var evet, ama onların incelikleri ve ayrıntıları yok. Evet, o gibi bir görsel sanatlar, resim dersi var. Yani onunla ilgili bir not vs. bir şey yok."* sözleriyle ifade etmiştir. Ayrıca V3 *"Sergi bile açsa kendi çevresi-yakın çevresi, işte öğretmense okul çevresi-orada kendi öğretmen çevresi bakınıyor; bitiyor. Ama hakkının verildiğini düşünmüyorum."* sözleriyle toplumun görsel sanatlar alanındaki mesleklere önem vermemesini vurgulamıştır.

Görsel Sanatlar dersinde sınıf mevcudunun kalabalık olmasının sorun oluşturduğunu belirten Ö3, sınıf mevcudundan dolayı sulu boya gibi bazı malzemeleri kullanamadıklarını belirtmiştir. V2 ise sınıf mevcudunun kalabalık olmasından dolayı

öğretmenin bütün öğrencilerle ilgilenemediğini ve zaman sorunu yaşadıklarını belirtmiştir.

Öğretmenlerin üçü ve velilerin ikisi Görsel Sanatlar dersinin içeriğinin zayıf olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin ikisi ve velilerin biri Görsel Sanatlar dersinde basit çizimlerin ve tekniklerin gösterilmediği için bu dersin içeriğinin zayıf kaldığını belirtirken biri, dersin resim çalışmalarıyla sınırlı kaldığı için içeriğin zayıf olduğunu belirtmiştir. Örneğin Ö2, *"Bunun yanında çocuklara çizimi öğretememiz. Yani çocuklardan direk ev yapmasını ya da şey yapmasını bekliyorsun ama hani aslında basit çizimlerin kullanılıp da şekle dönüştürülme olayları bence daha küçük yaşlarda verilmesi gerekiyor çocuklara. Çocuk o şekilde daha iyi ifade eder."* ifadesiyle çocuğa klişe resimlerin öğretilmesi gerektiğini, böylece çocukların kendilerini daha iyi ifade edeceğini belirtmiştir. Ö4 ise ders içeriğinin zayıf olmasını *"Kesinlikle (İlkokulda tuval çalışması yaptırılması gerektiğini düşünüyorum) Birden, anaokulundan, birden... Yani resim sadece karton kesmek, işte pastel boya çalışmak, kuru boya çalışmak değil bana göre. Değil, olmamalı da zaten. Onların teknikleri ta birinci sınıftan beri, çocuğun yeteneğinin keşfedilmesi, gerektiğinde yeteneğine göre yönlendirilmesi gerekiyor bana göre."* sözleriyle ifade etmiştir. V4 ise *"Yani bence (teknik bilgilerin verilmesi) daha güzel olurdu. En azından ileride hani lazım olduğunda ya da gerek olduğunda o teknikleri bilmesi açısından."* sözleriyle çocuğun teknik bilgileri gelecekte kullanabilmesi için öğretilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Görsel Sanatlar dersinin sadece iki boyutlu çalışmalarla sınırlı kaldığını belirten Ö3 ise *"İlkokullarda mesela iş eğitimi dersi gibi değil sadece resim yapma olayına dönüyor bir süre sonra. Çünkü o etkinlikleri yapmak için hem malzeme ihtiyacın oluyor hem böyle sınıf atölye gibi bir yer olması gerekiyor"* ifadesiyle bu durumun nedenini malzeme ve ortamdaki yetersizlikler olduğunu belirtmiştir. V6 ise resimleri tamamlama gibi bazı etkinliklerin çocukların seviyelerine uygun olmadığını, çocuklara yapılandırılmamış etkinlikler yaptırılması gerektiğini belirtmiştir. V6 bu düşüncesini *"Üç boyutlu derken mesela resmi koyup da onu devamı tekrar ettirmekte bazen takılıp, nasıl geliştireceğini, tamamlamayı nasıl yapacağını arada kestiremedikleri oluyor. Kendine özgü bırakıldığı zaman daha rahat olabilir."* sözleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin beşi velilerin ise ikisi 4. Sınıfta diğer derslerin ağırlığının fazla olması nedeniyle Görsel Sanatlar dersinin ihmal edildiğini belirtmiştir. Örneğin Ö4 bu durumu *"Yani bizim müfredatımızda bu tür sıkıntılar her alanda var. Mesela beş saat*

matematik, sekiz saat Türkçe, dört saat fen, dört saat sosyal, bir saat görsel sanatlar. Onu da çok zaman yapamıyorsunuz inanın. Çünkü program çok ağır. Yetiştiremiyorsunuz." olarak dile getirmiştir. Ö2 ise daha önceki yıllarda Görsel Sanatlar dersinin plan dahilinde işlendiğine ancak 4. sınıfta diğer derslerin ağırlığından dolayı Görsel Sanat dersinin arka planda kaldığını *"4. Sınıfta bu şekilde ama daha önce planın şeyine göre. Mesela daha esnek, daha rahat olduğumuz dönemlerde, 2. ve 3. sınıf olduğumuz dönemlerde çok böyle bir ağır şeyler yok zaten. Çocuk nedir, toplama çıkarma yapsın, çarpma yapsın, bölme yapsın. Çocuklarla daha çok zamanımız kalıyordu. Yani ondan daha plana bağlı kalıyorsunuz görsel sanatlar şeyine."* olarak ifade etmiştir. Ayrıca V2 diğer derslerin ağırlığından dolayı Görsel Sanatlar dersine önem verilmediğini ancak bunu desteklediğini *"Ben bunu açıkçası normal değerlendiriyorum. Çünkü şuanda özellikle son senesi olduğu için bu matematik, fen çok önemli. Çünkü ortaokulda gideceği okulu belirleyecek. Ortalaması çok önemli. Resmi ikinci plana attık o yüzden. Açıkçası ben destekliyorum bu konuda."* sözleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin ikisi sınıf dışı etkinliklerin düzenlenmesinin uygulanması gereken prosedürler nedeniyle zor olduğunu belirtmiştir. Ö2 bu durumu *"Müze yeri gezme, sanat eserini inceleme,… Onlar zaten gezi protokol çok fazla ıvır zıvıra dayandığı için her öğretmenimiz de ben de uğraşmıyoruz. Uğraşmadan direk bırakıyoruz."* olarak ifade ederken Ö3 velilerin bu sorunu, Gaziantep'in müze ve sanat galerileri bakımından zengin olduğu telafi edebileceğini, müze ve sanat galerilerinin zor olduğu küçük yerlerde sınıf dışı etkinliklere daha çok önem verildiğini belirtmiştir.

Sınıf ortamının etkinliklere uygun olmadığını belirten öğretmenlerden üçü özellikle sulu boya çalışmalarını yapmak için sınıf ortamının yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Ö1, bu durumu *"Sınıf içerisindeki masalar, sıralar resim yapmaya uygun değil. Ortamı değil. Öyle bir şey olması gerekiyor ki kırılacak dökülecek bir şeyin olduğu ortamda sıraların birbirinden uzaklaşması gerekiyor. Çocuk arkasına döndüğünde diğerinin malzemesine resmine zarar vermemesi için. Kuru ve pastel boyanın kullanılmasının amacı o."* olarak ifade etmiştir. Bununla birlikte Ö6, okulda ikili öğretim yapıldığı ve Görsel Sanatlar dersi son saat yapıldığı için, etkinliklerden sonra sınıfın temizliğinin zor olduğunu belirtmiştir.

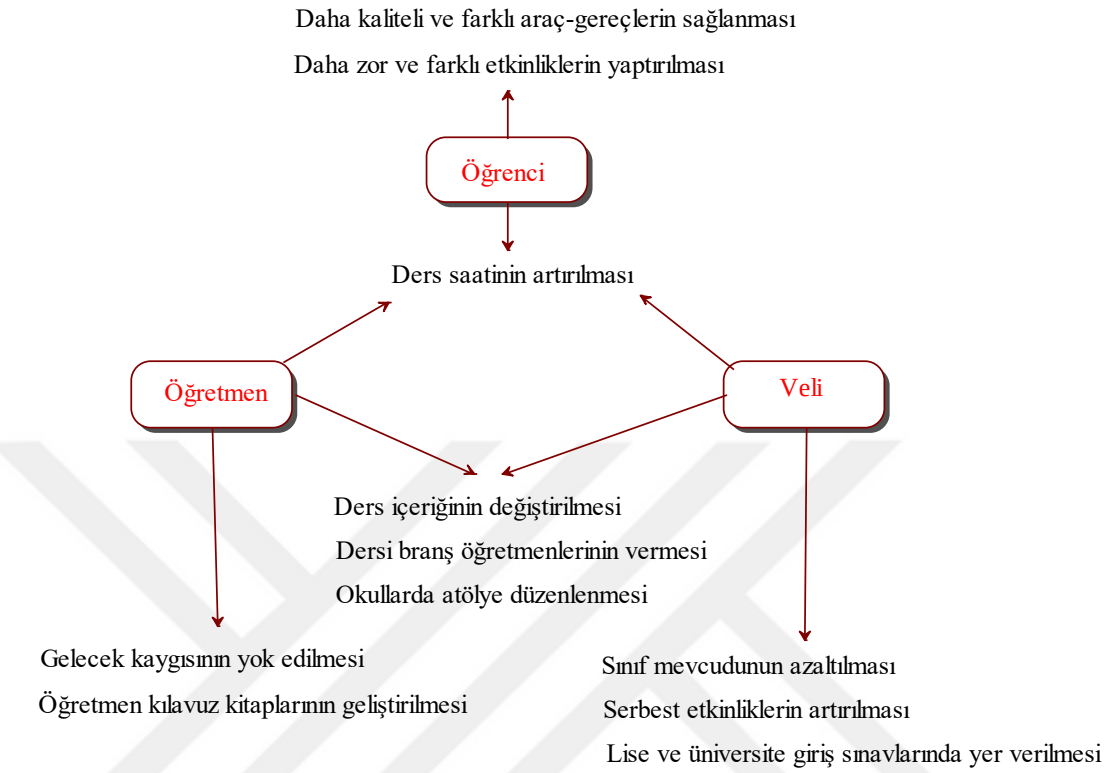
Öğretmenlerden biri olan Ö2 iş yükünün fazla olduğunu o nedenle Görsel Sanatlar etkinliklerine vakit ayıramadığını *"Zaman açısından yetiştiremiyorum ben. Onu da söyledim. Çünkü benim ailem var. İki çocuğum var. İki çocuğumun ödevleri var. Artı ev işlerim var. Artı kendi öğrencilerim için ayırdığım zaman, kendi öğrencilerim için*

Yapacağım çalışmaları planladığım dönem var. (...) ve sınavlarımız Türkçe, matematik, fen, sosyal, İngilizce. Şimdi ben bunlara mı yoğunlaşayım, yoksa fiziki etkinliklere mi yoğunlaşayım, görsel sanatlara mı yoğunlaşayım." sözleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin beşi Görsel Sanatlar dersine yönelik yeterli alan bilgisine sahip olmadıklarını bu nedenle kendilerini yetersiz bulduklarını belirtmiştir. Örneğin Ö1 *"Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu oradaki amaç ve kazanımlar var her sınıf için belirtilen. Oradaki amaç ve kazanımlarının bazılarının ne anlama geldiğini bile bilmiyorum ben."* sözleriyle alan bilgisinin yetersizliğinden ifade etmiştir. Ö4 ise *"Etkinlik bulmada değil, göstermede sıkıntı yaşıyorum. Yani göstermede; bir yani fırça kullanımı mesela hiç çalışmadım sulu boya haricinde. Bir tuval çalışmak isterdim mesela."* sözleriyle Görsel Sanatlar dersine yönelik teknik bilgisinden dolayı kendisini yetersiz hissettiğini belirtmiştir. Ö6 ise **"***Bizim alanımız karışık bir alan. Türkçe, matematik hepsini şuan veriyoruz. Ama görsel sanatlar ve müzik yetenek isteyen, artı derin bilgi gerektiren dersler olduğunu düşünüyorum."* sözleriyle Görsel Sanatlar dersinin uzmanlık gerektiren bir ders olduğunu vurgulamıştır.

Velilerden biri Görsel Sanatlar dersine, lise ve üniversite giriş sınavlarında yer verilmemesinin velilerin diğer derslere daha çok ağırlık verip bu dersi arka plana atmasına neden olduğunu belirtmiştir. V5 bu düşüncesini *"Valla bence en büyük sorun o. Yani eğer öyle olsa inanın bana; altı tane veliden, dokuzu bunun üzerinde durur. Zaten o bir tane de çocuğun üstüne çok ilgilenmeyen. Ya şimdi mesela matematiğe ne kadar eğiliyor, ya da Türkçeye ne kadar eğiliyor, ya da Fen'e ne kadar eğiliyorsa; Görsel Sanatlar dersine de o kadar eğilir."* olarak dile getirmiştir.

3.3.2. Öneriler

Şekil 3.7. *Görsel Sanatlar Dersinde Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri*

Şekil 3.7'de görüldüğü gibi öğrenci, öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik ders saatinin artırılması konusunda ortak görüşe sahiptir. Öğretmen ve veliler dersin içeriğinin değiştirilmesi, dersi branş öğretmenleri vermesi, okullarda atölye olması gerektiği konusunda görüş birliğine varmıştır. Bununla birlikte öğretmenler, gelecek kaygısının yok edilmesi, öğretmen kılavuz kitaplarının geliştirilmesi gerektiğini vurgularken, veliler sınıf mevcudu azaltılması, serbest etkinlikler artırılması, lise ve üniversite giriş sınavlarında Görsel Sanatlar dersine yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Öğrenciler ise daha kaliteli ve farklı araç-gereçlerin sağlanması, daha zor ve farklı etkinlikler yaptırılması gerektiğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ikisi, velilerin dördü ve öğrencilerin biri Görsel sanatlar ders saatinin yetersiz olduğu için artırılmasını önerdiklerini belirtmiştir. Örneğin Ç3 *"Süreyi biraz artırmak istiyorum. (...) Yani dersin daha fazla olması gerek. İki derse*

çıkarabilirdi." olarak dile getirmiştir. V4, *"Saati artırılırsa bence "şu olmalıydı"ya gerek kalmıyor. Saat ya da zamanı daha fazla sunulursa daha çok bu derse vakit ayrılırsa sorun çözüleceğini düşünüyorum. Hani haftada 1 ya da 2 saat yetersizse eğer ya her güne konulabilir birer saat şeklinde."* sözleriyle sorunların ders saatini artırılmasıyla çözülebileceğini ifade etmiştir. V4 ise *"Ya alanına göre. Çocuğun ilgi alanına göre. Yani ilgi alanındaki bir çocuk onu, resmi seviyor ama haftada bir saat. Müziği sevmiyor o da bir saat. O bir saati alıp oraya verebilir o çocuk orda ilgili çünkü. Sevdiği şeyi yapsın. Madem o da güzel sanatlar; sevdiği güzel sanatlara gitsin. Herkesi aynı kategoriye sokmamaları gerekir."* sözleriyle ders saatinin artırılmasını, ancak çocukların yetenekli olduğu alanlara yönlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Öğretmenlerden biri ve velilerden biri ders içeriğinin değiştirilmesini önermiştir. Örneğin V4 **"***Abartmayım. (Teknik bilgilerin verilmeye başlaması) Anaokulu desem tuhaf mı olur? Çünkü hani yeni yetişen yeni şey, ne verseniz alacak yaşta dört-beş yaş bence."* ifadesinde çocukların yaşlarından dolayı daha kolay öğreneceği için teknik bilgilerin verilmesi gerektiğini kararsız bir şekilde belirtmiştir. Bununla birlikte V4 teknik bilgilerin çocuğun ileride, gerek duyduğunda kullanması için öğretilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ö3 ise çocuklara Görsel Sanatlar dersinde ilkokuldan itibaren tasarım ve icada yönelik ve hayal gücünü geliştirecek etkinliklerin yaptırılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu düşüncesini *"Yani ne olabilir çocuğun ilerisi için mesela mühendislik eğitimi almak istiyorsa geçen bir tane televizyonda izlemiştim. Çocuklar bir köpeği kurtarmak için robot geliştirdiler lise öğrencileri. Bu çocuklar ilkokulda oluşuyor."* şeklinde örneklendirmiştir.

Öğretmenlerin beşi ve velilerin biri Görsel Sanatlar dersine branş öğretmenlerinin girmesi gerektiğini belirtmiştir. Örneğin Ö1 bu düşüncesini *"Görsel Sanatlar dersine gerçekten işi bilen, bu işin üniversitede eğitimini almış birisinin derse girmesi gerekiyor"* olarak ifade etmiştir. Ö3 ise dersin daha verimli geçeceğini düşündüğü için, Görsel Sanatlar dersine, birinci sınıftan itibaren branş öğretmenlerin girmesi gerektiğini belirtmiştir. Ö6 ise *"Yani şöyle söyleyeyim. Aslında öğrenciyle birebir ilgilenme gibi. (...) Her birinin düzeyi birbirinden farklı. Görsel sanatlar öğretmeni ne yapabilir? Alabildiği kadar çocuklara verebilir. Bunun yetenekli, yapabilen öğrenci yapar, yapamayan öğrenci de yapamaz. (...) Bunun üstündeki öğrenciyle farklı çalışılabilir, farklı yönlendirilebilir. Yani geliştirilebilir o özelliği kaybolmadan önce."* sözleriyle görsel sanatlar öğretmeninin çocukların her biriyle ilgilenebileceğini, bireysel farklılıklarına dikkat ederek etkinlikleri

düzenleyebileceğini bu nedenle bu derse görsel sanatlar öğretmeninin girmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Ö6, kendi başarısının da kaynağının ilkokulda bu derse branş öğretmenlerinin girmesi olduğunu *"Mesela branş öğretmeni konusunda, ben ilkokuldayken de görsel sanatlar, Resim dersi olarak geçiyordu. Branş öğretmeni giriyordu. Yani ben ilkokul 4'ten beri hep branş öğretmenleriyle çalıştım. Beden eğitimi de dahil olmak üzere. O yüzden bir şeyleri biraz daha temelinden mi aldık diyeyim ya da farklıydı. Hani ben sınıf öğretmenimi düşünüyorum. Herhalde branş öğretmeni olmasaydı bu kadar belki olmazdı."* sözleriyle dile getirmiştir. Velilerden biri olan V3 ise *"Bir sınıf öğretmeni matematiği işte nasıl işte "kesirlerde bunu böler, bunu çarpar."* diyorsa, resim öğretmeni de bence şövalyesini ya da olmadı tahtasını, tahtada hatlarını öğrencilere *"Bu böyle çizilir çocuklar, bu böyle yapılır" gibi o ince nüansları vermesi gerekir bence."* ifadesiyle görsel sanatlar öğretmeninin çocuklara teknik bilgiler vererek daha faydalı olacağını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin dördü ve velilerin biri okullarda çocukların araç-gereçlere kolay ulaşabilecekleri, temizleme sorununun olmayacağı bir görsel sanatlar atölyesinin açılması gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlerden biri ise çocuklar ve velilerdeki gelecek kaygısı yok edilerek Görsel Sanatlar dersine daha fazla önem verileceğini belirtmiştir. Ö5 bu düşüncesini *"Şuanda da zaten beklentiler, 4. Sınıf'ya artık, böyle bursluluk sınavları falan var, velinin telaşı var. Bu resmi, müziği, beden eğitimini dersten saymayanlar var. (...) Toplumu bilinçlendirmek gerekiyor. Aslında şeyi, gelecek kaygısını yok etmemiz gerekiyor çocuklarda, velilerde."* olarak dile getirmiştir.

Öğretmenlerin dördü ve velilerin biri okullarda Görsel Sanatlar dersi için atölyelerin düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Örneğin Ö6 bu düşüncesini *"Şu olabilir; yani bir İngilizce sınıfı nasıl varsa, Görsel Sanatlar dersi için de farklı sınıflar olabilmeli. İşte çocuk suluboya ile çalışacaksa yakınında, dışarıya çıkmadan elini yıkayabileceği, boyasını kullanabileceği bir çeşmesi olabilmeli. (...) Yani çocuk, orada sınırsız malzeme ne istiyorsa alsın onla ilgili bir şey çıkarsın. Yani bu tarz bir şey olabilir."* olarak ifade etmiştir. Ö3 okulda atölye gibi bir ortamın olması bu dersle ilgili yaşanan sorunların çözülmesini sağlayacağını *"Okulda imkanlar olduğu sürece siz onu geliştirebilirsiniz. Araştırırsınız. Çünkü bizim meslek de sonuçta durağan bir meslek değil."* olarak dile getirmiştir. V6 ise okulda bir atölyenin açılması çocukların bu derse katılımını etkileyeceğini *"Atölye gibi bir şey olabilir mesela. Hani bir atölye olsa,*

renklerin canlı olduğu bir oda olsa onları daha çok motive edebilir." olarak ifade etmiştir.

Öğretmenlerin biri öğretmen kılavuz kitaplarının geliştirilmesiyle öğretmenlerin iş yükünü azaltarak bu dersi daha nitelikli işlemesine neden olacağını belirtmiştir. Ö3, *"Hani içinde öğretmeni tam olarak yönlendirecek çalışmalar yok. Yani çocuk diyor mesela kazanım olarak söylüyorum; " resim ve fotoğraf arasındaki farkı kavrar." Hani bunu kitabın içerisinden çalışmayla göstersek veya mesela her hafta neler yapılacağıyla ilgili direk yani kazanım olarak değil; şunu şunu yapmayı becerir, çocuk üç boyutlu resmi bilir değil de; orada mesela dört, beş sayfalık üç boyutlu resimler versek, öğretmenin direk eline materyal sunsak, çok daha faydalı olur bence."* sözleriyle öğretmen kılavuz kitaplarındaki kazanımların ve etkinliklerin daha açık bir şekilde ifade edilmesi ve öğretmenlere gerekli materyallerin kitapla birlikte verilmesinin gerektiğini belirtmiştir.

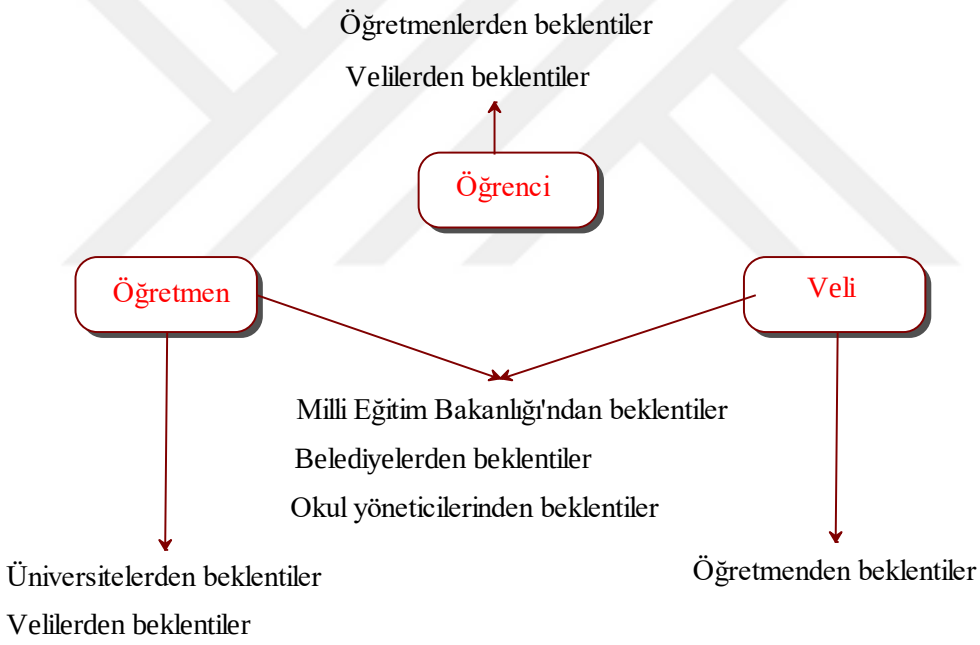
Velilerden biri Görsel Sanatlar dersinin daha nitelikli işlenebilmesi için sınıf mevcudunun azaltılması gerektiğini belirtmiştir. V2 bu düşüncesini *"Evet. 28 öğrenciye göstermek farklı, 20 öğrenciye göstermek farklı. Yani bir deney dahi olsa 28 öğrenciye birden tek tek yaptıramazsın. Ama 20 öğrenciye gruplar halinde, mesela 5'er gruplar halinde yaptırabilirsiniz."* olarak dile getirmiştir. Bir diğer veli çocukların kendilerini daha rahat ifade edeceği ve etkinliklerden daha fazla zevk alacağı için Görsel Sanatlar dersinde yapılandırılmamış etkinliklerin artırılması gerektiğini belirtmiştir. V6 bu düşüncesini *"Onlar biraz daha şuan oyun gözüyle gördükleri için, öyle zevk alarak bir şeyleri yapmak istiyorlar. Hani işte dediğim gibi mesela bir şeylere bağlı kalıp da geliştirmek onları çok aşırı tatmin etmiyor. Daha özgürce, daha serbestçe yapılan şeyler; kendilerini daha iyi ifade ettiklerini düşünüyorum."* olarak ifade etmiştir. Bir diğer veli olan V5 ise, öğretmen ve ailelerin bu derse önem vermesi ve katıldıkları görsel sanatlar etkinliklerinin artması için lise ve üniversite sınavlarında bu derse yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin üçü Görsel Sanatlar dersinde daha kaliteli ve farklı araç-gereçler kullanmak istediklerini belirtmiştir. Ç4, *"Sulu boya kullanacağım ama bulursam daha çok renkli ve ince uçlu fırçalarla, şöyle yavaş yavaş boyayacak fırçalar istiyorum yani. Böyle akışkan hiç güzel boyamıyor."* sözleriyle kaliteli sulu boya istediğini ifade etmiştir. Ayrıca Ç4 guaj boya ve parmak boyası kullanmak istediğini belirtmiştir. Ç3 ise bu konudaki isteğini *"Mesela daha büyük kağıtlar olabilir. Daha iyi renkli boyalar da olabilir, parlayan falan.(...) Bir de kara kalemde silgi çok iyi silemeyebiliyor. Çünkü*

karakalem çok siyah yazıyor. O yüzden silgi çok silmiyor. Ressamların kullandığı o silgilerden olabilir." şeklinde dile getirmiştir. Ç5 ise *"Bir de sadece şey resim defteri. Onu şey olmalı. Mesela bir tane kağıt yetmiyor bazen."* sözleriyle resim kağıtlarından çok resim defteri kullanmak istediğini vurgulamıştır.

Öğrencilerin ikisi, daha çok düşündüren ve uğraştıran etkinlikler yapmak istediklerini belirtmiştir. Ç3 bu düşüncesini *"Bilmiyorum, kolayları hep çizebiliyorum. Çok basit geliyor. Birazcık zor şeylere kafamı yormak istiyorum."* olarak ifade ederken, Ç5 *"İşte daha çok uğraştıran şeyleri seviyorum. Yani böyle mesela cetvel kullanarak"* olarak ifade etmiştir.

3.3.3. Beklentiler

Şekil 3.8. *Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Öğrenci-Öğretmen-Veli Beklentilerinin bulunduğu kişi ve kurumlar*

Şekil 3.8'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinin niteliğinin artırılması için, Milli Eğitim Bakanlığı, belediyeler ve okul yöneticilerinden; öğretmenler üniversitelerden ve velilerden; öğrenciler öğretmen ve velilerden; veliler ise öğretmenlerden beklentilerini dile getirmiştir.

Çizelge 3.2. *Görsel Sanatlar Dersine Yönelik Öğrenci-Öğretmen-Veli Beklentileri*

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan beklentiler	
Ö2: Sınıf dışı etkinlikleri düzenlemeli. Ö1: Görsel Sanatlar dersi için branş öğretmenlerini görevlendirmeli. Ö1: Başarılı öğrencileri Bilim ve Sanat Merkezlerine yönlendirmeli.	V6: Sınıf dışı etkinlikleri düzenlemeli. V6: Görsel Sanatlar dersinde gerekli olan araç-gereci sağlamalı
Belediyelerden beklentiler	
Ö3: Sanat atölyelerine veya üniversitelere gezi ve etkinlikler düzenlemeli.	V3: Halkın ilgisini çekecek etkinlikler düzenlemeli
Okul yöneticilerden beklentiler	
Ö1: Her sene sonunda çocukların Görsel Sanatlar dersinde yaptıkları çalışmaları sergileyebilecekleri sergi düzenlemeli.	V1: Çeşitli görsel sanatlar etkinlikleri düzenlenmeli. V1: Ders saatini artırmalı.
Üniversitelerden beklentiler	
Ö3: Görsel Sanatlar Fakültesine gezi düzenlemeli	
Velilerden beklentiler	**Öğretmenlerden beklentiler**
Ö1, Ö4, Ö6: Çocuklarını yetenekli olduğunu düşünüyorsa görsel sanatlara yönlendirmeli, kursa göndermeli Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5: Çocuklarını sanat galerileri, müze vb. kültür ve sanat merkezlerine götürmeli Ö2, Ö3: Çocuklarına gerekli olan araç- gereç ve ortamı sağlamalı Ö3: Bilgisayar oyunlarını kısıtlamalı. Ö4: Çocukları sınırlandırmamalı. Ö6: Çocuklarını çevrelerini gözlemlemelerine teşvik etmeli.	
Öğrencilerin velilerden beklentileri	**Öğrencilerin öğretmenlerden beklentileri**
Ç1, Ç2, Ç3, Ç5: Farklı etkinlikler yapılması için olanak sağlamalı Ç3, Ç4: Farklı araç-gereçler sağlamalı	Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6: Farklı etkinlikler yaptırmalı Ç1, Ç2: Yardım etmeli Ç3, Ç6: Tema odaklı çalışmalar yaptırmalı Ç2, Ç4: Serbest çalışmalar yaptırmalı Ç6: Sınıf dışı etkinlikler yaptırmalı Ç3: Ders saatini artırmalı Ç1: Grup çalışmalar yaptırmalı

Çizelge 3.2'de görüldüğü gibi Ö2 ve V2 Milli Eğitim Bakanlığı'ndan sınıf dışı etkinlikleri düzenlemelerini beklediklerini ifade etmiştir. Ö2, sınıf dışı etkinlikler düzenlenmesinin öğretmenler için zor olduğunu, bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı'nın ayarlamasının daha iyi olacağını *"Keşke bu okulun bünyesinde olsa da yani okul dese ki işte Milli Eğitim dese ki sizin şu hafta müze gezme haftanız mesela. Onu birebir kendileri ayarlasa. Öğretmeni bu eziyetten çıkarsa."* sözleriyle ifade etmiştir. Bununla birlikte Ö1

Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Görsel Sanatlar dersin için branş öğretmenlerini görevlendirmesi ve başarılı öğrencileri Bilim ve Sanat merkezlerine yönlendirmesi konusunda beklentilerinin olduğunu belirtmiştir. V6 ise Görsel Sanatlar dersinde gerekli olan araç-gereci sağlamasının aileyi bu derse teşvik edeceğini, *"Yani Milli Eğitim Bakanlığından birazcık daha bu konuyla ilgili okulları yani şeyleri teşvik amaçlı materyalleri sunmasını daha çok tercih ederim yani."* sözleriyle belirtmiştir.

Öğretmenlerden biri olan Ö3, belediyelerden Sanat atölyelerine veya üniversitelere gezi ve etkinlikler düzenlemesinin çocuğu etkileyeceğini ve öğretmenin iş yükünü hafifleteceğini *"Belediyeler görsel sanatlar atölyelerine, üniversitelere çocukları götürebilirler. Yani şimdi öğretmen de götürebilir ama bu gerçekten biraz prosedür açısından sıkıntı çıkarıyor. (...) Hani böyle olmasındansa veya üniversitelerin de böyle çalışma yapabilirler. Hani direk milli eğitim ile bağlantı kurup. Görsel Sanatlar Fakültesini çocuğun gezmesi bile, bence çok aklında iz bırakır, hoşuna gider. Hani biz sanat atölyesine götürdük çocukları, geçen de bahsetmiştim; belediyenin çalışmasıydı. Gelip otobüsle alıyorlar, götürüyorlar. Hani çok izin sıkıntısı yaşamıyorsun."* sözleriyle ifade etmiştir. V3, belediyelerden insanları Görsel Sanatlar dersine yönelik olumlu tutum geliştirmek için etkinlikler düzenlemesini beklediğini belirtmiştir. V3 bu düşüncesini *"Halkın ilgisini çekecek etkinlikler düzenlemeli. Onu nasıl yapacaklarını bilmem ama hani insanları çekme adına "burada şu tür etkinliğimiz var. Halkımızı kurslarımıza davet ediyoruz" işte " şöyle yapacağız, böyle yapacağız"; ödüller verilebilir bu konularda hani daha çok çekmek için. Gerçekten sevdirmek için. O kafamıza yerleştirdiğimiz işte dinlenti dersi olmadığını yapmak için."* olarak dile getirmiştir.

Okul yöneticilerinin sene sonunda sergi düzenlemesinin öğretmenlerin görsel sanatlar etkinlikleri yapmasına teşvik edeceğini belirten Ö1 bu düşüncesini *"Resim dersinin aksatılmaması, resim dersi yerine matematik dersinin yapılamaması için yılsonunda okul idarecileri ya da Milli Eğitimin yazılı onayıyla yıl sonunda her sınıfın kendine ait bir sergi bölünün olması istenebilir. Sergi olayı olduğu zaman, yılsonu için her öğretmen resim dersini yaptırmak zorunda kalır o zaman."* olarak dile getirmiştir. Üniversitelerden Görsel Sanatlar Fakültesine gezi düzenlemesini beklediğini belirten Ö3 ise, bu gezilerin çocukların meslek seçimi konusunda bilinçlenmesini sağlayacağını *"Üniversiteler kendilerine bundan pay çıkarıp, çocukları oraya götürme, onu hissetme duygusunu yaşatabilirler. Özellikle bu ilkokul çağında da olabilir. Ama mesleki bir şey, hani mesleğe adım atma zamanında daha çok olmalıdır."* sözleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin beşi, velilerden çocuklarını sanat galerisi, müze gibi kültür ve sanat merkezlerine götürmelerini beklediğini belirtmiştir. Örneğin, Ö3 bu beklentisini *"En basitinden çocuğunu bütün müzelere gezdirebilir. Sergilere götürebilir. Zihnini açıcı faaliyetlere katılabilir. En basitinden bir uçurtma şenliğine katılıp, bir uçurtma yaptırabilir. Birçok şey yapılabilir yani aile istedikten sonra"* olarak ifade etmiştir. Öğretmenlerin dördü ailelerin Görsel Sanatlar dersinde başarılı olan çocuklarını bu alana yönlendirmelerini ve kursa göndermelerini beklediklerini belirtirken ikisi, çocuklarına görsel sanatlar etkinlikleri için gerekli olan araç-gereçleri temin etmelerini, onlara etkinlikleri yapabilecekleri uygun ortam sağlamalarını beklediklerini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan veliler öğretmenden Görsel Sanatlar dersine yönelik beklentilerinin olduğunu belirtmemişlerdir. Velilerin biri olan V3 Görsel Sanatlar dersinin öğretmenin branşı olmadığı için beklentisinin düşük olduğunu *"Yani çocuklara istediklerini yaptırıyor. He tabi ki ana branşı olmadığı için ondan da çok bir şey görsel sanatlarda bekleyemem."* sözleriyle ifade ederken V6, öğretmenin elindeki imkanlar içerisinde Görsel Sanatlar dersini iyi bir şekilde yürüttüğünü *"Öğretmenimiz elinden geldiği kadar hani desteklemeye, bu yönde her türlü yardımı sağlıyor. Onlara yardımcı olmayı sağlıyor elinden geldiği kadarıyla."* sözleriyle ifade etmiştir. V4 ve V5 de öğretmenlerinden memnun olduklarını, beklentilerinin olmadığını belirtmiştir.

Çizelge 3.2'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrenciler Görsel Sanatlar dersine yönelik beklentilerini dile getirmişlerdir. Öğrencilerden beşi öğretmenlerinden Görsel Sanatlar dersinde farklı etkinlikler yaptırmasını beklediğini ifade etmiştir. Ç2 bu beklentisini *"Mesela başka etkinlikler yapmak isterdim, daha önce hiç yapmadığımız etkinlikler."* olarak ifade etmiştir. Ç3 ve Ç4 öğretmeninden ebru çalışması yaptırmasını beklediğini, Ç5 resim çalışması yaptırmasını beklediğini ifade etmiştir. Ç6 öğretmeninden bu derste tasarım ve icada yönelik etkinlikleri yaptırmasını beklediğini; Ç3 ise bu derste kâğıt dışında başka yüzeylere resim yapmak istediğini belirtmiştir. Bununla birlikte öğrencilerden ikisi öğretmenin tema belirlemesini ve onun ilgili etkinlik yaptırmasını beklediğini ifade ederken bir öğrenci serbest çalışmalar yaptırmasını beklediğini ifade etmiştir.

Öğrencilerden biri olan Ç1 bu derste grup çalışmaları yapmak istediğini, böylece etkinlik sırasında arkadaşlarıyla fikir alışverişi yapabileceğini *"Mesela böyle biz şuanda normal oturduğumuz yerlere oturuyoruz. Mesela 4 kişilik bir grup olup fikirlerimizi paylaşarak yapabilirdik."* olarak ifade etmiştir. Ç1 ve Ç2 öğretmeninden daha fazla

yardım almak istediğini belirtmiştir. Örneğin Ç1 bu düşüncesini *"Mesela öğrencilerin yanına gidip çizebilir. Ya da biz onun yanına gidip bize az az çizerek gösterebilir. Yapıyor ama pek az yapıyor. Böyle zorlarsak yapıyor."* olarak dile getirmiştir. Ç6 sınıf dışı etkinlik yapmak istediğini *"Bir yere gitmek. Sankopark'a mesela ben eskiden gitmiştim. Orada görmüştüm. Çocukları öğretmeni götürmüştü. Böyle icat yapmışlardı."* olarak belirtmiştir. Ç3 ise öğretmeninden ders saatini artırmasını beklediğini ifade etmiştir.

Çizelge 3.2'de görüldüğü gibi öğrenciler ailelerinden, daha fazla etkinlik için fırsat oluşturmalarını ve bunun için de malzeme sağlamalarını beklediklerini ifade etmiştir. Ç1 ailesinden, duvarları boyamasına, Ç3 duvarlara yaptığı resimleri asmasına izin vermesini istediğini belirtmiştir. Ç2 ise farklı etkinlikler yapmak ve büyük bir yüzeye resim yapmak istediğini *"Başka bir sürü etkinlik yapmak isterdim. Çok büyük bir resim yapmak isterdim. Büyük bir etkinlik yapmak isterdim."* sözleriyle ifade etmiştir. Bununla birlikte Ç5 daha çok boyama yapmak istediğini belirtmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde İlkokul Görsel Sanatlar dersinin niteliğini etkileyen faktörler, karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik önerileri ile ilgili yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlara, bu sonuçların alanyazındaki diğer araştırma sonuçlarıyla tartışılmasına ve sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuçlar

Öğrenci, öğretmen ve velilerin ilkokul Görsel Sanatlar dersine yönelik görüşlerinden elde edilen bulgulara dayalı olarak ortaya çıkan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmen ve velilerin tamamı Görsel Sanatlar dersinin önemli olduğu konusunda ortak görüşe sahiptir. Görsel Sanatlar dersinin önem ve amaçlarına yönelik olarak öğretmen ve veliler bu dersin amaçlarının çocuğun duygu ve düşüncelerini ifade etmesi, diğer derslerin ağırlığından uzaklaşarak dinlenmesi, rahatlaması ve eğlenmesi olduğu konusunda ortak görüşe sahiptir. Öğretmenler Görsel Sanatlar dersinin önem ve amaçlarını, hayal gücü geliştirme, yaratıcılığı ortaya çıkarma ve çocuğun boş vakitlerini değerlendirmesi olarak sıralarken veliler, çocuğun yeteneğinin ortaya çıkarılması ve stres atması olarak belirtmiştir. Bununla birlikte velilerden biri Görsel Sanatlar dersinin son saat yapılmasının bu dersin çocuğun dinlenmesi ve rahatlaması için eğitim sisteminde yer aldığının göstergesi olduğunu belirtmiştir.

Öğrenci, öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinin çocuklar üzerindeki katkılarına yönelik olarak çocukların küçük kas becerilerini geliştirdiği, hayal gücünü geliştirdiği, özgüvenini artırdığı, mutlu hissettirdiği ve öğrendiklerini pekiştirmesini sağladığı konusunda ortak görüşe sahiptir. Velilerden bazıları eğitim sisteminin çocuğun hayal gücünü körelttiğini ancak Görsel Sanatlar dersinin çocuğun hayal gücünü geliştirmesi için fırsat verdiğini belirtmiştir. Görsel Sanatlar dersinin çocuğun özgüvenini geliştirmesi konusunda katılımcıların bazıları çocuğun bu derste yaptığı çalışmaların sergilenmesi ve bu çalışmalara arkadaşlarının ve çevresindeki yetişkinlerin verdiği tepkilerin etkili olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte öğrenci ve velilerden bazıları Görsel Sanatlar dersinde yapılan etkinliklerin çocuğun kendisini tanıması ve neleri yapabileceğini görmesini sağladığını belirtirken, bazı öğretmenler ve veliler Görsel

Sanatlar dersinde yapılan etkinliklerin, yetişkinlere çocukların psikolojik durumları ve bilişsel gelişimi hakkında bilgi sağladığını belirtmiştir. Öğretmen ve veliler bu dersin, kendisini daha rahat ifade ettiği ve çalışmalar sırasında arkadaşlarıyla ve yetişkinlerle iletişim kurmasına fırsat verdiği için çocuğun sosyal gelişimini de desteklediğini belirtmiştir.

Öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik benimsedikleri tutum ve bu derse karşı gösterdikleri ilgi konusunda öğrenci, öğretmen ve velilerin görüşleri, çocukların bu derse yönelik olumlu tutum benimsedikleri, dersi sevdikleri ve katılmak istedikleri yönündedir. Öğretmen ve velilere göre, Görsel Sanatlar dersinde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması çocukların bu derse olan ilgisini artırmaktadır. Öğrenciler ise bu dersi sevmelerinin nedeni olarak, görsel sanatlar çalışmaları sonunda kendilerine ait bir ürünün ortaya çıkması, bu çalışmalarda hayal kurmaları, yazı yazmak zorunda olmamaları ve bu çalışmalarda kendilerini rahat ve stressiz hissetmelerini belirtmiştir.

Öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersine yönelik benimsedikleri tutumla ilgili olarak öğretmenler, benimsedikleri tutumun, bu dersin nitelikli bir şekilde işlenip işlenmemesini ve çocukların bu derse yönelik tutumlarını etkilediği için önemli olduğunu belirtmiştir. Görsel Sanatlar dersine yönelik öğretmenlerin tutum ve davranışları ile ilgili görüş bildiren veliler ise görsel sanatlar alanının öğretmenlerin kendi branşı olmadığı ve sahip oldukları imkanların kısıtlı olduğu için öğretmenlerden beklentilerinin az olduğunu, bu nedenle öğretmenlerinin şuan ki tutum ve davranışlarının olumlu ve yeterli olduğunu belirtmiştir.

Velilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik benimsedikleri tutumla ilgili olarak velilerin bazıları olumsuz bir tutum sergilemedikleri ve çocuklarını kısıtlamadıklarını, bazıları ise olumlu tutum sergiledikleri ve çocuklarının görsel sanatlar çalışmalarını desteklediklerini belirtmişler ve bu durumun çocukların Görsel Sanatlar dersine yönelik ilgisini arttırdığını ifade etmiştir. Velilerden sadece biri çocuğunun görsel sanatlar etkinliklerini çok sık yapmasını istemediğini ve onu kısıtlamaya çalıştığını, ancak bu tutum ve davranışının onu etkilemediğini belirtmiştir. Görsel Sanatlar dersine yönelik velilerin tutum ve davranışlarıyla ilgili görüş bildiren öğretmenlerin çoğu, bazı velilerin bu derse önem verirken bazılarının vermediğini belirtmiştir. Sadece bir öğretmen tüm velilerin Görsel Sanatlar dersini önemsemediklerini belirtmiştir.

Öğrencilerin görsel sanatlarda yetenekli olmasına yönelik olarak öğretmen ve veliler, Görsel Sanatlar dersine, yeteneğe bakılmaksızın her çocuğun katılması gerektiğini

belirtmiştir. Öğretmen ve velilerin bazıları çocuğun yetenekli olmasının görsel sanatlar çalışmalarında ortaya çıkan üründen çocuğun zevk alması, gelecekte kendisini bu alanda geliştirmesi ve Görsel Sanatlar dersine katılmaya istek duymasına etkili olduğunu belirtmiştir. Öğretmen ve veliler görsel sanatlarda yeteneği az olan öğrencilerin bu derste başarısızlık duygusunu yaşadıkları, bu nedenle derse ilgilerinin az olduğunu belirtmiştir. Bazı öğretmen ve veliler ise Görsel Sanatlar dersinde çocuğun yetenekli olmasının önemli olmadığını, çocuğun duygu ve düşüncesini kağıda yansıtması ve böylece kendisini ifade edebilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlerin görsel sanatlarda yetenekli olmasına yönelik olarak görüş bildiren öğretmenlerin çoğu, Görsel Sanatlar dersinin nitelikli bir şekilde işlenebilmesi için öğretmenlerin yetenekli olması gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlerden bazıları öğretmenlerin öğrencilerin çalışmalarına yardım edebilmeleri ve beklentilerine yanıt verebilmeleri için yeteneğe sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Öğretmenlerden biri öğretmenin yetenekli olmasının Görsel Sanatlar dersine yönelik tutumunu etkilediğini ve yeteneği olan öğretmenlerin bu derste farklı etkinlikler yaptırmaya istek duyduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerden ikisi ise öğretmenlerinin yetenekli olmasının önemli olmadığını, öğrencileri yönlendirebilmesinin ve gördüklerini yorumlama becerisine sahip olmasının daha önemli olduğunu ifade etmiştir.

Öğretmenlerin öz yeterlik algısına yönelik olarak, öğretmenlerin tümü kendilerini Görsel Sanatlar dersini yürütmede yetersiz bulduklarını belirtmiştir. Bazı öğretmenler Görsel Sanatlar dersinin alan bilgilerinin yetersiz olması, bazı öğretmenler bu alanda yeteneklerinin olmaması nedeniyle kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtmiştir. Bir öğretmen ise diğer derslere ağırlık verdiği için Görsel Sanatlar dersinin zayıf kaldığını, bu nedenle kendisini yetersiz hissettiğini belirtmiştir. Velilerin öz yeterlik algısına yönelik olarak ise velilerin bazıları çocuklarına sanat etkinlikleri yapması için sağladıkları ortamın yeterli olduğunu belirtirken bazı veliler yeterli olmadığını belirtmiştir.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile ilgili olarak öğretmenlerin bazıları Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programındaki etkinliklerin öğrenciler için sıkıcı olması ve onların düzeylerine uygun somut çalışmaları içermediği için yetersiz olduğunu belirtirken, bazıları etkinliklerin yeterli olduğunu ancak, etkinliklerin bu alanda yetenekli öğretmenler için uygulanabilir olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin bazıları Görsel Sanatlar dersini programa uygun bir şekilde işlemediklerini, programın uygulanabilmesi için ders saatinin yeterli olmadığını belirtmiştir. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim

Programında yer alan öğrenme alanlarına yönelik olarak ise öğretmelerin tümü bu öğrenme alanlarına yönelik etkinlik yaptırmadıklarını ifade etmiştir.

Öğrenci, öğretmen ve velilerin görüşlerine göre Görsel Sanatlar dersinde genellikle, belirli günler ve haftalar başta olmak üzere çeşitli temalarla ilgili iki boyutlu çalışmaların yapıldığı ya da öğrencilerin tema seçiminde serbest bırakıldığı; üç boyutlu ve sulu boya çalışmaların ders saati, ortam ve araç-gereçlerdeki yetersizliklerden, sınıf dışı etkinliklerin ise gereken resmi işlemlerin fazla olmasından dolayı yapılamadığı görülmektedir. Öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersinde belirli günler ve haftalarla ilgili çalışmaların yapılmasının, öğrencilerin bu konuda bilgi edinmelerini sağladığı için, serbest etkinliklerin ise çocukların duygu ve düşüncelerini daha rahat ifade edebilmeleri için gerekli olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte öğretmen ve veliler, temaya yönelik yaptırdıkları etkinliklerde öğrencilere örnekler gösterdikleri ve bu örneklerden yola çıkarak farklı çalışmalar yapmalarını bekledikleri; ancak bazı öğrencilerin örnekleri taklit ettiklerini belirtmiştir. Bazı öğretmen ve veliler ise öğrencilere, kendilerini resimlerinde daha rahat ifade edeceklerini düşündükleri için klişe resim öğrettiklerini ifade etmiştir. Bazı öğretmen ve veliler ise öğrencilere küçük yaştan itibaren teknik bilgilerin verilmesi gerektiğini düşündükleri için natürmort ve karakalem çalışmaları yaptırdıklarını ve bu çalışmalarda oran-orantı, gölgelendirme vb. teknikleri gösterdiklerini belirtmiştir. Çocukların Görsel Sanatlar dersine yönelik evde yaptıkları etkinliklere yönelik olarak Öğrenci ve veliler, çocukların çoğunlukla iki boyutlu olmak üzere üç boyutlu çalışmaları da yaptıkları, aileleriyle tiyatro, sinema, sergi ve müze gezileri gibi etkinliklere katıldıklarını belirtmiştir. Öğretmen ve veliler üç boyutlu çalışmaların ve sınıf dışı etkinliklerin zaman ve araç-gereç sorunu olmaması ve resmi işlemlerin gerektirmemesi nedeniyle aile ile yapılmasının daha uygun olduğunu ifade etmiştir.

Görsel Sanatlar dersinde kullanılan araç-gereçlerle ilgili olarak öğretmenlerin çoğu bu derste pastel boya, kuru boya vb. araç-gereçleri kullandıkları, ortam, ders saati, maddi olanaklar gibi çeşitli sorunlar nedeniyle farklı araç-gereçlerden yararlanamadıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerden biri Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan etkinlikler için gerekli olan araç-gereçlerin teminin zor olduğunu, bu nedenle çevresindeki araç-gereçlerden yararlanarak bu etkinliklere benzer farklı etkinlikler yaptırdığını belirtmiştir. Bu derste kullanılan araç-gereçler hakkında görüş bildiren velilerin çoğu bu araç-gereçlerin masrafının çok, temininin zor olmadığını belirtmiştir.

Velilerin ikisi kullanılan araç-gereçlerin yeterli olduğunu, biri ders saatine göre yeterli olduğunu, bir diğeri ise yetersiz olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin ise yarısı kullanılan araç-gereçlerin yeterli olduğunu belirtmiştir. İki öğrenci bu derste farklı araç-gereçlerden yararlanmak istediğini belirtirken bir öğrenci ise ders saatinin yetersiz olduğu için farklı malzemelerden yararlanamadıklarını belirtmiştir.

Öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersinde ölçme değerlendirmeyi gözlemlerinden yola çıkarak yaptıkları; bu dersin yetenek gerektirdiği ve olumsuz bir değerlendirmenin öğrencilerin derse olan ilgisini azaltacağını düşündükleri için sadece öğrencilerin sorumluluk bilinci ve derse katılım durumlarını değerlendirdikleri ve genellikle iyi notlar verdikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin ikisi, bu derste not sistemi ve ölçme değerlendirme olmasının doğru olmadığını belirtmiştir.

Öğretmen-öğrenci sanat yoluyla etkileşimine yönelik öğretmenlerin çoğu, öğrencilerin özgüveninin artması ve derse olan ilgilerini kaybetmemeleri için çalışmalarının iyi olduğunu söylediklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin bazıları öğrencilerle çalışmaları hakkında konuştuklarını ve bazen çalışmaları geliştirmeleri için önerilerde bulunduklarını ifade etmiştir. Öğretmenler böylece, öğrencilerin kendileriyle ilgilendiğini hissettiği için mutlu olduklarını ve öğrencilerle ilgili bilgi sahibi olabildiklerini ifade etmiştir. Öğrencilerin tümü ise öğretmenlerin kendi çalışmalarını beğendiklerini ve bu durumun onları mutlu hissettirdiğini ve etkinliklere katılmaya teşvik ettiğini belirtmiştir.

Öğrenci- veli sanat yoluyla etkileşimine yönelik araştırmaya katılan velilerin yarısı çocukların çalışmalarını beğendiklerini ifade ettiklerini, ancak onların isteği doğrultusunda yaptıkları çalışmaları geliştirmeleri için önerilerde bulunduklarını belirtmiştir. Öğrencilerin tümü ise velilerinin, görsel sanat çalışmalarını beğendiklerini ifade etmiştir. Öğrenci ve velilerin bu durumun çocukları mutlu hissettirdiğini ve etkinliklere katılmaya teşvik ettiğini belirtmiştir.

Öğretmen-veli sanat yoluyla etkileşimine yönelik genel görüş, öğretmen ile velilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik iletişim kurmadığı yönündedir. Velilerin tamamı öğretmenlere, veli toplantılarında çocuklarının sanat eğitimi ile ilgili soru sormadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bazıları velileri müze, sanat galerileri, tiyatro gibi sanat etkinliklerine katılmalarına yönlendirdiğini belirtirken öğretmenlerden biri, öğretmenin çocuğun yeteneğini keşfettiğinde aileleri bilgilendirmesi ve yönlendirmesi gerektiğinden bahsetmiştir.

Öğretmenlerin alan yeterliği konusunda görüş bildiren öğretmenlerin çoğu hizmet öncesi eğitimde çocuğun görsel sanatlar eğitimine yönelik ders aldığını belirtmiştir. Öğretmenlerin biri bu derste farklı teknikleri öğrendikleri için dersin yeterli olduğunu belirtirken, biri öğrendiği tekniklerin öğrencilerle birlikte uygulanmasının zor olduğunu düşündüğü için dersin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bir öğretmen ise aldığı dersin yeteneği olan öğretmenler için yeterli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin sadece biri çocuğun görsel sanatlar eğitimine yönelik hizmet içi eğitim aldığını, ancak bu eğitimin beklentisini karşılamadığını belirtmiştir.

Velilerin çocuklarının görsel sanatlar etkinliklerine ne ölçüde katkıda bulundukları konusunda, velilerin dördü, öğrencilerin evdeki görsel sanatlar çalışmaları sırasında çocuklarının isteği doğrultusunda yardım ettiklerini ve bu yardımların onlara fikir verme, çeşitli örnekler gösterme ve anlamadıkları konuları anlatmakla sınırlı olduğunu belirtmiştir. Velilerin çocuklarını bu etkinliklere katılmaları için teşvik edip etmedikleri konusunda veliler, çocuklarının görsel sanatlar çalışmalarını desteklediklerini ancak kendi isteklerine bıraktıklarını, onları bu etkinliklere katılmaları için teşvik etmediklerini belirtmiştir. Velilerin çocuklara sağladıkları olanaklar konusunda ise veliler genel olarak, görsel sanatlar etkinlikleri için gerekli ortamı ve araç gereçleri sağladıklarını, okulun isteklerini karşılamaya çalıştıklarını belirtmiştir.

Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan sorunlara yönelik olarak öğrenci, öğretmen ve velilerin tümü Görsel Sanatlar dersine ayrılan haftalık ders saatinin yetersiz olduğu konusunda ortak görüşe sahiptir. Öğrenci, öğretmen ve veliler ders saatinin yetersiz olmasından dolayı, farklı yöntem ve tekniklerin uygulanamadığı ve kullanılan araç-gereçlerin sınırlı kaldığını belirtmiştir. Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan sorunlara yönelik öğretmen ve öğrenciler kullanılan araç-gereçlerin yetersiz olmasını belirtirken, öğretmen ve veliler, derse gereken önemin verilmemesi, sınıf mevcudunun kalabalık olması, dersin içeriğinin zayıf olması ve diğer derslerin ağırlığının fazla olmasını belirtmiştir. Öğretmen ve veliler gelecek kaygısı nedeniyle Görsel Sanatlar dersine önem verilmediğini; bu derse önem verilmediği için okullarda gerekli ortam ve araç-gereçlerin sağlanmadığını ve derste teknik bilgilerin öğretilmediğini belirtmiştir. Görsel Sanatlar dersinin içeriğinin zayıf olmasının bu derste karşılaşılan sorunlardan biri olduğunu belirten öğretmen ve velilerin bazıları klişe resimler ve teknik bilgilerin öğretilmediği için, bazıları ise derste sadece resim çalışmaları yapıldığı için içeriğinin zayıf kaldığını ifade etmiştir. Bu sorunlara ek olarak öğretmenler Görsel Sanatlar dersinde, sınıf dışı

etkinliklerini düzenlerken gereken resmi işlemlerin fazla olması, sınıf ortamının etkinliklere uygun olmaması, iş yüklerinin fazla olması ve sınıf öğretmenlerinin bu derste yetersiz olması sorunlarıyla karşılaştıklarını belirtmiştir. Veliler ise lise ve üniversiteye giriş sınavlarında Görsel Sanatlar dersine yer verilmemesi, yapılan etkinliklerin çocukların seviyelerine uygun olmaması sorunlarını dile getirmişlerdir.

Öğrenci, öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik olarak çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bunlar, ders saatinin artırılması, dersin içeriğinin değiştirilmesi, dersi branş öğretmenlerinin vermesi, okullarda atölye düzenlenmesi, gelecek kaygısının yok edilmesi, öğretmen kılavuz kitaplarının geliştirilmesi, sınıf mevcudunun azaltılması, serbest etkinliklerin artırılması, lise ve üniversite giriş sınavlarında Görsel Sanatlar dersine yer verilmesi olarak sıralanabilir. Bununla birlikte öğretmen ve veliler, Milli Eğitim Bakanlığından sınıf dışı etkinlikleri düzenlemesi, gerekli araç-gereçleri sağlaması, derse branş öğretmenlerini ataması ve başarılı öğrencileri Bilim ve Sanat Merkezlerine yönlendirmesini; belediyelerden gezi ve etkinlikler düzenlemesini; okul yöneticilerinden sergi ve çeşitli etkinlikler düzenlemesini; üniversitelerden fakültelere geziler düzenlemesini beklediklerini ifade etmiştir. Veliler öğretmenlerden Görsel Sanatlar dersine yönelik herhangi bir beklentiye sahip olmadıklarını belirtirken, öğretmenler velilerden yeteneği olan çocuklarını görsel sanatlara yönlendirmeleri, çeşitli gezilere götürmeleri, gerekli araç-gereçleri sağlamalarını beklediklerini ifade etmiştir. Öğrenciler ise velilerden farklı araç-gereçler sağlamaları, farklı etkinlikler yapabilecekleri olanaklar sağlamasını; öğretmenlerden ise grup çalışmaları yaptırmaları, sınıf dışı etkinlikler düzenlemeleri ver ders saatini arttırmalarını beklediklerini belirtmiştir.

4.2. Tartışma

Görsel Sanatlar dersinin amaçları öğrencinin kapasitesi doğrultusunda sanatsal beceriler kazanması; sanat etkinliklerini ve yaratıcılığın doğasını tanıyarak benimsemesi; sanat eserlerini değerlendirebilmesi; sanat tarihi ve estetiksel bilgi birikimine sahip olması; çeşitli açılardan çevreye duyarı olması; araştıran, sorgulayan, hoşgörülü, özgür düşünceli bir birey olarak yetişmesi; toplumsal ve kültürel yaşamda kendine güvenen, girişken, sorumluluk sahibi, üretken bir kişiliğe sahip olmasını sağlamaktır (Artut, 2009). Öğrenci, öğretmen ve veli bağlamında çocuğun sanat eğitimini ele alan bu araştırmada

öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinin amaçlarının çocuğun duygu ve düşüncelerini ifade etmesi, hayal gücünü geliştirmesi, yaratıcılığı ve yeteneği ortaya çıkarması olarak sıralamışlardır. Gerçekten de alanyazında sanat eğitimi ve Görsel Sanatlar dersinin amaçlarının yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştirme, kendini ifade edebilme, estetik birikime sahip olma ve sanatı bilinçli bir biçimde tüketebilme olduğu yönünde görüş birliği vardır (Artut, 2009; Çakır İlhan, 2007; Kırışoğlu, 2005; San, 2004; Türkcan, 2011; Yavuzer, 2012). Bununla birlikte, bu araştırmada öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinin amaçlarının, çocukların diğer derslerin ağırlığından uzaklaşarak dinlenmesi, rahatlaması ve eğlenmesi, boş vakitlerini değerlendirmesi olduğunu belirtmiştir. Ancak araştırmanın bu bulguları alanyazındaki (Buyurgan ve Buyurgan, 2007; Türkcan, 2008) bilgilerle ters düşmektedir.

Yapılan araştırmada öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersinin önemli ve gerekli olduğunu belirtmiştir. Velilerin Görsel Sanatlar dersine önem vermesine yönelik elde edilen bulgular Çiçekay (2012) tarafından yapılan araştırmanın bulgularıyla örtüşürken, öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersine önem vermesine yönelik elde edilen bulgular Gündal (2007) tarafından yapılan araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Öğretmenler Görsel Sanatlar dersinin öğrencinin yaratıcılığını geliştirdiği, hayal gücünü geliştirdiğini, rahatlamasını sağladığı ve kendisini ifade etmesini sağladığı için önemli olduğunu düşünmektedirler (Gündal, 2007). Benzer bir şekilde bu araştırmada öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinin öğrencinin yeteneğini geliştirdiği, hayal gücünü geliştirdiği, diğer derslerin yorgunluğunu azalttığı, kendisini daha rahat ifade etmesini sağladığı için önemli olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinin eğlenceli ve çocukların sevdiği bir ders olduğu, onlara enerjilerini atabilecekleri ve özgür bir ortam sağladığı, ileride meslek seçiminde etkili olabileceği için eğitim sisteminde yer alması gerektiğini belirtmiştir.

Görsel Sanatlar dersi öğrenciyi ruhsal anlamda rahatlatabilir, kültürel, iletişimsel ve davranışlarını geliştirebilir. Bu derste öğrenci kendisini daha rahat ifade edebilir ve daha ılımlı olabilir (Çiçekay, 2012). Bu araştırmada da katılımcılar Görsel Sanatlar dersinin çocuğun mutlu olmasını ve kendisini daha rahat ifade etmesini sağladığını ve sanat etkinlikleri sırasında arkadaşlarıyla ve yetişkinlerle iletişim kurmasını sağlayarak sosyal gelişimi de desteklediğini belirtmiştir. Aynı şekilde Özer (2001) ve Kahraman (2007) da öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersinde çocuğun kendisini daha rahat ifade edebildiğini ifade ettiğini belirtilmişlerdir. Bununla birlikte Özer (2001) Görsel Sanatlar

dersinin çocuğun yaratıcılığını geliştirdiği; Kahraman (2007) ise çocuğun yaratıcılığını ve hayal gücünü geliştirdiği ifadesi bu araştırmada elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Bu araştırmada katılımcılar, Görsel Sanatlar dersinin çocuğun hayal gücünü geliştirdiğini belirtmiştir. Avşar ve Soğancı (2011)'ın öğrencilerle ile yaptığı görüşme sonucunda ise Görsel Sanatlar dersinin çocukların resim ve çizim yapabilme ve düşünme becerileri ile resme duyulan ilgilerinin, ruh sağlıklarının ve hayal güçlerinin geliştiği, duygularını ve iç dünyalarını dış dünyaya görsel olarak aktararak çevrelerindeki görsellere daha dikkatli bakabilme yetisini kazandırdığı belirtilmiştir. Gerçekten de Yavuzer (1992)'e göre görsel sanatların bir dalı olan resim, çocuğun karmaşık dünyasını açıklayış biçimi ve bilişsel gelişimin bir göstergesi olabilir. Çocuğun kendiliğinden yaptığı resimler, onun iç dünyasını yansıtır. Bu araştırmada da öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinde yapılan etkinliklerin çocukların psikolojik durumları ve bilişsel gelişimi hakkında bilgi sağladığı yönündeki görüşleri söz konusu araştırma bulgularıyla örtüşür niteliktedir.

Bu araştırmada öğretmen ve veliler her öğrencinin yeteneğine bakılmaksızın Görsel Sanatlar dersini alması gerektiğini belirtmiştir. Ancak bazı öğretmen ve veliler öğrencinin yeteneğinin olması, bu derste ortaya çıkardıkları üründen zevk almasını, bazıları ise bu derse yönelik ilgisini etkilediğini belirtmiştir. Türkcan (2011)'a göre Görsel Sanatlar dersi sadece yetenekli bireylerin yapabileceği bir etkinlik değil, her bireyin kendi özüne ulaşabileceği bir kişilik eğitimidir. Görsel Sanatlar dersi çocukların, olaylara çok yönlü bakarak düşünen, eleştiren, sorgulayan ve çözümler üreten, böylece kendisiyle barışık, mutlu ve sağlıklı bir kişiliğe ulaşmasına yöneliktir.

Bu araştırmada görüşmeye katılan öğretmenler, benimsedikleri tutumun dersi nitelikli bir şekilde işleyip işlenmemesini ve çocukların bu derse yönelik tutumlarını etkilediği için önemli olduğunu belirtmiştir. Veliler de benimsedikleri tutumun çocuklarının bu derse yönelik ilgisini arttırdığını ifade etmiştir. Bununla birlikte veliler öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersine yönelik tutum ve davranışlarını olumlu olarak değerlendirmişlerdir. Ancak öğretmenler bazı velilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik olumsuz tutum sergilediklerini belirtmiştir. Görsel Sanatlar dersinin amaçlarına ulaşabilmesi öğretmen ve velilerin bu derse yönelik sahip oldukları tutuma bağlıdır. Tutum, birçok psikolojik değişken gibi doğrudan ölçülemeyen ancak varlığını sözler ve davranışlara yansıtan bir değişkendir. Tutumların davranışları etkilediği varsayımı davranışlara istenilen yönde bir değişiklik yapmak istenildiğinde öncelikle tutumları değiştirme fikrini öne sürer (Özmenteş, 2006). Bu bağlamda öğretmen ve velilerin Görsel

Sanatlar dersine yönelik tutumları, bu dersin amaçlarına ulaşılması için sarf ettikleri çabayı etkiler. Bununla birlikte velilerin sanata yönelik olumlu yaklaşımı çocukların da sanata değer vermesini sağlar (Abacı, 2003).

Öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine yönelik benimsedikleri tutum ve bu derse karşı gösterdikleri ilgi konusunda bu araştırmada katılımcılar, öğrencilerin bu derse yönelik olumlu tutum benimsedikleri ve derse isteyerek katıldıkları yönündedir. Araştırmada elde edilen bu bulgu Avşar ve Soğancı (2011)'nın öğrencilerle yaptığı görüşme sonunda elde ettiği bulgularla örtüşmektedir. Avşar ve Soğancı (2011) Görsel Sanatlar dersinin eğlenceli geçirilmesi ve değerlendirmelerde yüksek not alınması öğrencilerin derse bakış açılarını olumlu yönde desteklediğini belirtmiştir. Bu araştırmada ise öğretmen ve veliler, Görsel Sanatlar dersinde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasının çocukların bu derse olan ilgisini arttırdığını belirtmiştir. Ayrıca araştırmada öğrenciler Görsel Sanatlar dersini, sanat etkinlikleri sonunda kendilerine ait bir ürünün ortaya çıktığı, bu etkinliklerde hayal kurdukları, yazı yazmak zorunda olmamaları ve kendilerini rahat ve stressiz hissettikleri için bu dersi sevdiklerini ifade etmiştir.

Alanyazında belirtilen sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar dersine yönelik öz yeterlik algıları (Kahraman, 2007; Gündal, 2007; Tarı, 2011; Özer, 2001), bu araştırmada ulaşılan bulgularla benzerlik göstermektedir. Tarı (2011) yaptığı araştırma sonunda sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar dersinde uygulanan yeni yöntemleri tanımada güçlük çektiklerini belirtilmiştir. Aynı şekilde Özer (2001)'in yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar öğretim ilkelerini uygulama ve öğretim hizmetinin etkili biçimde gerçekleştirme, öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma, ortam düzenleme ve araç-gereçlerden yararlanma ve öğrencilerin resimsel gelişim özelliklerini tanımada değişik düzeylerde güçlüklerle karşılaştıkları belirtilmiştir. Bu araştırmada da öğretmenler, Görsel Sanatlar dersinin alan bilgilerinin yetersiz olması ve bu alanda yeteneklerinin olmaması için kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtmiştir. Öğretmenler görsel sanatlar alanında yetenekli olmanın öğrencilere ders sürecinde yardımda bulunabilmeleri ve bu derste farklı etkinlikler yaptırmaya motive ettiği için gerekli olduğunu ifade etmiştir. Buna karşın Buyurgan ve Buyurgan (2012, s.6) sınıf öğretmenlerinden iyi bir sanatın uygulayıcısı olmalarının beklenmediği, onların sadece sanat eğitiminin önemi ve gerekliliğini anlaması ve öğrencilerini bu tür etkinliklere yönlendirerek desteklemesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca öğretmenler hizmet öncesi eğitimde Görsel Sanatlar dersine yönelik ders aldığını ancak bu dersin yeterli olmadığını

belirtmiştir. Çocukların Görsel Sanatlar dersine yönelik hizmet içi eğitim olarak ise sadece bir öğretmen seminere katıldığını, ancak bu seminerin beklentisini karşılamadığını belirtmiştir. Bu durum da öğretmenlerin kendilerini Görsel Sanatlar dersi alanında yetersiz hissetmelerinin bir nedeni olabilir.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programına yönelik öğretmenlerin görüşleri alınan araştırmalardan farklı sonuçlar elde edilmiştir. Yükselgün (2010)'ün yaptığı çalışmada öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ve bu programda yer alan öğrenme alanlarına yönelik olumlu görüşlere sahip olduğu belirtilirken, Kahraman (2007)'ın yaptığı çalışmada Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan öğrenme alanlarının zor ve ayrıntılı olduğu, öğrencilerin seviyesine uygun biçimde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu araştırmadaki öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile ilgili görüşleri Kahraman (2007)'ın elde ettiği bulgularla örtüşürken, Yükselgün (2010)'un araştırma bulgularıyla ters düşmektedir. Araştırmada öğretmenler, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan etkinliklerin öğrenciler için sıkıcı olduğunu, bazı etkinliklerin çocukların seviyelerine uygun bir şekilde somutlaştırılmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte öğretmenler, öğrenme alanlarına yönelik herhangi bir etkinlik yaptırmadıklarını ifade etmiştir.

Bu araştırmada katılımcılar bu derste, belirli günler ve haftalar başta olmak üzere çeşitli konularda resim ve serbest konulu resim çalışmaları yapıldığını belirtmiştir. Ancak üç boyutlu çalışmaların ders saati, ortam ve araç-gereç yetersizliklerinden dolayı yapılamadığını ifade etmiştir. Benzer bir şekilde Avşar ve Soğancı (2011)'nın öğrencilerle yaptığı görüşme sonunda, bu derste serbest konulu resim çalışmaları, peyzaj ve baskı çalışmaları, insan resimleri çizimi, milli bayramlar ve belirli gün ve haftalar gibi çeşitli konularda resim çalışmaları ve çeşitli kağıtlarla üç boyutlu çalışmalar yapıldığı belirlenmiştir. Buna karşın Gündal (2007)'ın yaptığı araştırmada öğretmenlerin bu derste farklı yöntem ve teknikler kullandığı, öğretmenlerin çoğunluğunun müfredata bağlı kalırken diğer çoğunluğun kaynak kitapları örnek aldığı belirtilmiştir. Bu durum bu araştırmada elde edilen bulgulara ters düşmektedir. Bu araştırmada öğretmenler özellikle Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında yer alan öğrenme alanlarına uygun etkinlikler yaptıramadıklarını, çeşitli sorunlar nedeniyle farklı yöntem ve teknikleri uygulayamadıklarını belirtmiştir. Ayrıca bu araştırmada öğretmen ve veliler, Görsel Sanatlar dersinde öğrencilere küçük yaşlardan itibaren basitleştirilmiş çizimler olan klişe resimlerin öğretilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ancak, çocukların sanatsal gelişim

özelliklerine göre çocuklar 5-8 yaşlarında kendi ifadelerini yansıtan çizimler yapmaktadır. Bu yaşlardaki çocukların yaratıcılık, kendi kendine keşfin ve doğal yolla gelişimin bir sonucu olarak ortaya çıkar (Karaca, 2011). Bu bağlamda klişe resimlerin öğretildiği çocuklar resimlerinde, hazır, formu önceden belirlenmiş biçimlere yönelerek kopya, taklit yöntemlerini izlerler. Bu durum başlangıçta çocuğu heyecanlandırıp ilgisini çekse de, zamanla benimsenerek bir resmin vazgeçilmez artistik aksesuarları haline gelebilir. Klişe resimlerin alışkanlık ve süreklilik kazanması çocukların gelecekte yaratıcılığa ilişkin bir güven kaybına ve özgün- yaratıcı niteliğinin azalmasına ya da yok olmasına neden olabilir (Artut, 2009). Aynı şekilde öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersinde çocuklara küçük yaşlardan itibaren teknik bilgilerin öğretilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak sanatsal gelişim dönemlerinden karama ve şema öncesi dönemlerinde bulunan, 2-7 yaşlar arasındaki çocuklara teknik bilgilerin verilmesinden kaçınılmalı, şematik dönemde ise teknik bilgiler çocukların yaratıcılık ve özgünlüklerine zarar vermeyecek şekilde öğretilmesine dikkat edilmelidir.

Görsel Sanatlar dersinin amaçlarına ulaşabilmesinde önemli unsurlardan biri de bu derste kullanılan araç gereçlerin niteliği ve yeterliğidir. Görsel Sanatlar dersinde nitelikli ve yeterli araç-gerecin kullanılması dersin çocuklar için daha zevkli olmasını sağlar; onların görmesini ve dokunmasını sağlayarak ayrıntıları fark etmesini sağlar; araç-gereçlerin sınırlılık ve olanaklarını öğrenmesini sağlayıp kullanımda beceri kazandırarak sanatsal anlatım dilini güçlendirir (Artut, 2009). Bu araştırmada katılımcılar Görsel Sanatlar dersinde pastel boya, kuru boya vb. araç-gereçlerden yararlanıldığını belirtmiştir. Öğretmenler sanat etkinlikleri için gerekli olan araç-gereçlerin teminin zor olduğunu, ortam, ders saati, maddi olanaklar gibi nedenlerden dolayı farklı araç-gereçlerden yararlanamadıklarını belirtirken, veliler masrafının çok, teminin zor olmadığını belirtmiştir. Benzer bir şekilde Çiçekay (2012)'ın yaptığı çalışmada veliler, Görsel Sanatlar dersi için yapılan harcamaların bütçelerini zorlamadığını belirtmiştir. Bazı araştırmalarda ise öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersinde araç-gereç yetersizliğinden dolayı sorun yaşadıkları belirtilmiştir (Adıgüzel ve Tomsur, 2010; Kahraman, 2007). Bu çelişkili durumun nedeni olarak bu araştırmadaki çalışma grubunun üst sosyo-ekonomik okullardan seçilmesi görülebilir. Ayrıca Avşar ve Soğancı (2011)'nın yaptığı araştırma sonunda belirlenen, öğrencilerin farklı malzemelerden yararlanmaya ve özellikle büyük yüzeyler üzerinde çalışmaya karşı duydukları istek, bu araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleriyle örtüşmektedir. Bu öğrencilerin yarısı Görsel Sanatlar dersinde kullanılan

araç-gereçlerin yeterli olduğunu belirtmesine karşın diğer yarısı yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bazı öğrenciler ise özellikle duvar gibi geniş yüzeylerde çalışmak istediklerini belirtmiştir.

Görsel Sanatlar dersinde başarının ölçülebilirliği sınırlıdır. Bu dersin kendine özgü yapısı öznelliğe değer verir ve ona ulaşılabilirse başarılı olduğunu kabul eder. Ancak bu durum ölçme değerlendirmenin yapısıyla çelişir. Ayrıca ölçme değerlendirme gözlenebilen davranışlarla sınırlı iken Görsel Sanatlar dersinde gözlenebilen davranışlar sınırlıdır (Ayaydın, 2004). Görsel Sanatlar dersinin bu özel yapısı, uygulama ağırlıklı olması, yaratıcılığın öznelliği bu derste farklı yollar, yöntemler ve ölçüm araçlarının kullanılmasını gerekli kılar (Kırışoğlu, 2009). Bu araştırmada öğretmenlerin çoğu Görsel Sanatlar dersinde ölçme değerlendirmeyi gözlemlerinden yola çıkarak, öğrencileri sorumluluk bilinci ve derse katılım durumlarıyla değerlendirdiklerini belirtmiştir. Bununla birlikte araştırmada görüşleri alınan öğretmenlerin bazıları derste not sisteminin kullanılmasını doğru bulmadıklarını ifade etmiştir. Benzer bir şekilde Kahraman (2007) öğretmenlerle yaptığı görüşmeler sonunda öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersinin ölçme değerlendirme sürecinde öğrencileri, planlama ve planlamayı kağıda aktarma, temizlik ve düzen, malzeme getirme, malzemeleri düzgün ve amacına uygun kullanmayla değerlendirdikleri belirtmiştir. Ayrıca Kahraman (2007) öğretmenlerin Görsel Sanatlar dersinde öz değerlendirme ölçeği, kontrol listesi ve süreç dosyası ölçme araçlarından yararlandığını belirtmiştir.

Öğretmen ve velilerin Görsel Sanatlar dersinde öğrencilerin yaptıkları çalışmalara verdikleri tepkiler ve bu çalışmalardan yola çıkarak kurdukları iletişim, onların sanatsal öğrenmeleri ve bu derse yönelik ilgilerini etkiyen önemli bir konudur. Schirrmacher (1986), yetişkinlerin çocukların resimlerine karşı gösterdikleri yaklaşımları 6 grupta toplamıştır. Bu araştırmada öğretmen ve velilerin çoğu çocukların çalışmalarına genellikle beğendiklerini ifade eden sözlerle tepki verdiklerini; bazıları ise çocukların çalışmalarını yorumlamasını istediklerini ve bazen eksik gördükleri yerleri düzeltmesi için önerilerde bulunduklarını belirtmiştir. Schirrmacher (1986) veli ve öğretmenlerin çocukların resimlerini, beğendiklerini belirten "Çok güzel.", "Harika" vb. şekilde yorumlamasının çocuklarla resimleri ile ilgili zengin bir konuşma yapma fırsatının kaçırılmasına neden olduğunu belirmiştir. Ayrıca bu sözlerin çok fazla kullanılması, bir süre sonra çocuklar için anlamsız hale gelmektedir. Yine Schirrmacher (1986) veli ve öğretmenlerin çocuklara "Burada en anlatmak istedin?", "Bu resim hakkında ne

söyleyebilirsin?" vb. sorularla resimlerini yorumlatmaları, etkinliklerin sürecine vurgu yapılmasını ve çocukların düşüncelerini ortaya çıkarmasını sağladığını belirtmiştir. Ancak bu yaklaşımda çocukların iletişim becerilerinin düzeyine ve sanat etkinliklerine ilgisini azalmasına neden olacak kadar sık olmamasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte öğretmen ve velilerin çocukların çalışmalarındaki eksikliklerin düzeltmesi için onlara önerilerde bulunmaları konusunda Schirrmacher (1986), çocukların resimlerinde özgür olmaları ve gerçeği yansıtmak zorunda olmadıklarını vurgulamıştır.

Öğrenci, öğretmen ve veliler eğitimin diğer alanlarında olduğu gibi Görsel Sanatlar dersinde de çeşitli sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu araştırmada katılımcılar Görsel Sanatlar dersine ayrılan haftalık ders saatinin yetersiz olduğu konusunda ortak görüşe sahiptir. Alanyazında çeşitli araştırmalarda da bu sorun birçok kez dile getirilmiştir (Avşar ve Soğancı, 2011; Tarı, 2011; Batur, 2010). Batur (2010)'un yaptığı araştırmada öğretmenler Görsel Sanatlar dersinde hedeflenen kazanımların belirlenen ders saati içerisinde verilmesinin imkansız olduğunu belirtmiştir. Benzer bir şekilde bu araştırmada katılımcılar ders saati içerisinde farklı yöntem ve tekniklerin uygulanamadığı ve kullanılan araç-gereçlerin sınırlı kaldığını ifade etmiştir. Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan sorunlara yönelik alanyazında belirtilen Görsel Sanatlar dersinin önemsenmemesi (Kahraman, 2007; Yoleri, 2006), velilerin bu derse yönelik olumsuz tutumları olması (Gündal, 2007), dersi not yükseltme dersi olarak görmeleri ve öğrencilerin sanat etkinliklerini desteklememeleri (Adıgüzel ve Tomsur, 2010), vb. sorunlar bu araştırmadaki bulgularla örtüşmektedir. Bu araştırmada öğretmen ve veliler Görsel Sanatlar dersine önem verilmediği için okullarda gerekli ortam ve araç-gereçlerin sağlanmadığını belirtmiştir. Benzer bir şekilde Özer (2001) Görsel Sanatlar dersinde öğrencilerin yararlanacakları araç-gereçleri bulundurmak ve saklamak için ortamın olmadığını belirtmiştir. Avşar ve Soğancı (2011) ise atölyenin olmamasını bu derste karşılanan bir sorun olarak belirtmiştir. Bu araştırmada belirtilen Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan bir başka sorun ise sınıf dışı etkinliklerin düzenlenmesinin zor olmasıdır. Tarı (2011)'nın da sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmenliği yapan branş öğretmenlerinin öğrencileri resim sergilerine ve müzelere götürebilmede sorunlarla karşılaştıkları yönündeki bulgusu bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Alanyazında Görsel Sanatlar dersinin öğrenme öğretme süreciyle ilgili sorunlarla karşılaşıldığı belirtilmiştir. Bu sorunlar daha güzel resim yapma yollarının

öğrenilmemesi, konuyu öğrencilerin belirleyememesi, portre çalışmaları ve baskı çalışmaları yapılmaması, büyük yüzeyler üzerinde çalışılmaması, serbest resim çalışmalarının az sayıda yapılması, ünlü ressamların hayatları ve eserleri hakkında bilgi edinilmemesi, sınıf panolarına az sayıda resim çalışmalarının asılması, çalışmalarda örnek olabilecek görsellerin duvarlara asılmaması (Avşar ve Soğancı, 2011), yaş seviyelerine uygun somut konuların işlenmemesi (Gündal, 2007), üç boyutlu çalışmaların yapılamaması (Avşar ve Soğancı, 2011; Özer, 2001; Tarı, 2011) olarak belirtilmiştir. Benzer bir şekilde bu araştırmada da veliler Görsel Sanatlar dersinde yapılan etkinliklerin öğrencilerin seviyelerine uygun olmadığını; öğretmen ve veliler ise bu dersin iki boyutlu çalışmalarla sınırlı kaldığını ifade etmişlerdir.

Görsel Sanatlar dersinde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik olarak birçok araştırmada çeşitli önerilere yer verilmiştir. Bunlar dersin branş öğretmenleri tarafından verilmesi (Akengin, 2005; Gündal, 2007), öğretmenlere kılavuz kitapların verilmesi, yaş seviyesine uygun somut kavramların verilmesi, öğrencilerin iletişim kurmaları sağlanması, kursların ve sergilerin açılması (Gündal, 2007), müze ve sergilere gezi düzenlemenin kolaylaştırılması, haftalık ders saatinin artırılması, programın daha açıklayıcı bilgiler içererek yazılması, sınıf mevcutlarının daha az olması, her okulda sanat atölyesi düzenlenmesi, velilerin bilinçlendirilmesi ve SBS sınavları gibi sınavlarda sanat kültürüne yönelik sorulara yer verilmesi (Yükselgün, 2010) olarak sıralanabilir. Benzer bir şekilde de bu araştırmada katılımcılar, Görsel Sanatlar dersinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik olarak ders saatinin artırılması, dersin içeriğinin değiştirilmesi, dersi branş öğretmenlerinin vermesi, okullarda atölye düzenlenmesi, gelecek kaygısının yok edilmesi, öğretmen kılavuz kitaplarının geliştirilmesi, sınıf mevcudunun azaltılması, serbest etkinliklerin artırılması, lise ve üniversite giriş sınavlarında Görsel Sanatlar dersine yer verilmesini önermişlerdir.

4.3. Öneriler

Araştırmanın bulguları sonucunda geliştirilen öneriler şöyle sıralanabilir:

- Öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimde Görsel Sanatlar dersine yönelik aldıkları teorik ve uygulamalı derslerin niteliğini artıran düzenlemeler yapılabilir.
- Öğretmenlere Görsel Sanatlar dersinde kullanabilecekleri örnek uygulamaları içeren hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.
- Uygulanmakta olan öğretim programı her sınıf düzeyine ayrı olarak, sınıf öğretmenleri tarafından kolay anlaşılabilir ve uygulanabilir etkinliklerin örnek olarak yer alacağı şekilde düzenlenebilir.
- Veliler Görsel Sanatlar dersinin amaçları, çocuklara sağladığı yararlar ve bu derste yapılan etkinlikler hakkında bilgilendirilebilir.
- Görsel Sanatlar dersinin amacına yönelik daha iyi uygulanabilmesi için ilkokullarda gerekli araç-gereç ve ortamın bulunduğu atölyeler düzenlenebilir.
- Öğrenci, öğretmen ve velilerin katılabileceği sınıf içi ve sınıf dışı görsel sanatlar etkinliklerini içeren proje çalışmaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

Abacı, O. (2003). *Okul öncesi dönem çocuklarında Görsel Sanatlar eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Adıgüzel, A. ve Tomsur, N. (2010). Sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar dersi öğretiminde karşılaştıkları sorunlar. *NWSA: Education Sciences, 5* (4), 1677-1689.

Akengin, Ç. (2005). *İlköğretim okullarında resim-iş dersi veren sınıf öğretmenlerinin resim-iş dersinde karşılaştıkları sorunlar.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Akpınar, B. (2010). Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmenin, öğrencinin ve velinin rolü. *Eğitim Bir Sen 6* (16), 16-20.

Argun, Y. (2012). *Okul öncesi dönemde yaratcılık ve eğitimi.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Artut, K. (2009). *Sanat Eğitimi.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Avşar, P. ve Soğancı, İ. Ö. (2011). Sınıf öğretmeninin yürüttüğü Görsel Sanatlar dersine yönelik öğrenci yaklaşımları: Konya\ Şeydişehir Örneği. *İlköğretim Online, 10* (1), 348-363.

Ayaydın, A. (2004). İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İş) Eğitiminde Değerlendirme Sorunu. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.

Ayaydın, A. (2011). Çocuk gelişiminde bir oyun olarak sanat ve resim. *Elektronik sosyal bilimler dergisi 10* (37), 303-316.

Balcı, A. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.

Baş, T. ve Akturan, U. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri nvivo ile nitel veri analizi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Batur, M. (2010). *İlköğretim I. kademe görsel sanatlar dersi öğretim programının kazanımlar öğesinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*, Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkele.

Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi (Eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle).* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Çakır İlhan, A. (2007). Okul öncesinde sanat eğitimi ve drama. Öztürk, A. (Ed.). *Çocukta yaratıcılık ve drama* içinde (s.245-260). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Çakır İlhan, A. (2012). Okulöncesinde yaratıcılık ve sanat eğitimi. Öztürk, A. (Ed.). *Okulöncesinde yaratıcılık* içinde (s.85-108). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Çelenk, S.(2003). Okul başarısının ön koşulu: okul aile dayanışması. *İlköğretim online 2* (2), 28-34.

Çelik, N. (2005). *Okul-aile ilişkilerinde yaşanan sorunlar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çellek, T. (2002). Yaratıcılık ve Eğitim sistemimizdeki boyutu. http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=47 adresinden 21. 05. 2016 tarihinde edinilmiştir.

Çellek, T. (2003). Sanat ve bilim eğitiminde yaratıcılık. *Pivolka, 2* (8), 4-11.

Çiçekay, A. (2012). *Ortaöğretim 5. sınıf Görsel Sanatlar Eğitimi dersine öğrenci velilerinin bakış açıları (Van ili örneği).* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Diken, İ. H. (2008). Okul- aile işbirliğinin tanımı, kapsamı ve önemi. Küçükyılmaz. E. A. (Ed.). *Okul, aile ve çevre işbirliği* içinde (s.1-3). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Erbay, M. (1997). *Plastik sanatlar eğitimin gelişimi*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Erden, M. ve Akman, Y. (2002). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Ergin, A. (2010). *Eğitimde etkili iletişim*. Ankara: Anı yayıncılık.

Erinç, S. M. (2009). *Sanat sosyolojisine giriş*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Erişti, S. D. B. (2011). Okulöncesinde öğrencilerin gelişim alanlarına göre görsel sanatlar eğitimi. Erişti, S. D. B. (Ed.). *Görsel sanatlar eğitimi* içinde (s.65-95). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Ersoy, A. F. (2016). Fenomenoloji. Saban, A. ve Ersoy, A. (Ed.). *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde (s.51-105). Ankara: Anı Yayıncılık.

Genç, S. Z. (2005). İlköğretimde sosyal becerilerin gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 13* (1), 41-54.

Gençaydın, Z. (1993). *Sanat Eğitimi*. Eripek, S. (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Gökaydın, N. (1990). *Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*. Ankara: Sedir Yayınları.

Gökçe, E. (2000). İlköğretimde okul aile işbirliğinin geliştirilmesi. http://dergipark.ulakbim.gov.tr/pauefd/article/view/5000056431/0 adresinden 20\05\2016 tarihinde edinilmiştir.

Gültekin, M. (2013). Okulöncesi eğitim ve ilköğretim. Yaşar, Ş. (Ed.). *İlköğretime hazırlık ve ilköğretim programları* içinde (s.45-66). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Gündal, A. (2007). *Görsel Sanatlar dersinde yapılandırmacı yaklaşıma dayalı öğretim uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Gürtuna, S. (2007). *Çocuk ve Sanat Eğitimi "Çocuğum sanatla tanışıyor*". İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Hoşgörür, V. (2010). İletişim. Kaya, Z. (Ed.). *Sınıf yönetimi* içinde (s.149-179). Ankara: Pegem Akademi.

Kahraman, A. D. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersi Programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri.* Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Kalyoncu, R. (2013). İlk ve ortaokul öğrencilerinin sanat ve sanat eğitimine ilişkin görüşleri. *Ekev Akademi Dergisi, 17* (54), 75 -88.

Karabulut, N. (2004). Sanat eğitiminde öğretim alanları ve bir alt disiplin olarak sanat eleştirisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.

Karaca, G. (2011). 5-8 yaş aralığındaki çocuklarda stereotip (klişe resim) kullanımı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4), 86-93.

Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kılıççı, Y. (2002). 6-15 yaş öğrencilerin gelişimsel güçleri ve kişilik gelişimini kolaylaştırma. Kuzgun, Y. (Ed.). *İlköğretimde rehberlik* içinde (s.17-?). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kıncal, R. Y. (2000). *Ailenin eğitimsel fonksiyonu*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Kıratlı, A. D. (2011). Okul öncesinde görsel sanatlar eğitimi. Erişti, S. D. B. (Ed.). *Görsel Sanatlar eğitimi* içinde (s.1-16). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Kırışoğlu, O. T. (2005). *Sanatta eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kırışoğlu, O. T. (2009). *Sanat kültür yaratıcılık*. Ankara: Pegem Akademi.

Mamur, E. (2002). *M.E.B.'nın yürürlükteki sanat (resim-iş) öğretim programı ile kaynaştırılmış sanat öğretimi proramını'nın ilköğretim çocuğunun yaratıcılığına etkisi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Mercin, L., ve Alakuş, A. O. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. *DÜ Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, *9*, 14-20.

Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber.* (Çev: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2006). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8.Sınıflar).* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü.

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2013). *Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı.* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü.

Milli Eğitim Temel Kanunu. http://ilhanonatioo.meb.k12.tr/tema/icerikler/1739-sayili-milli-egitim-temel-kanunu_1612823.html 20\05\2016 tarihinde edinilmiştir.

Olsen, G. ve Fuller, M. L. (2008). *Home- school relations: working successfully with parents and families.* Boston, United States of America: Pearson Education.

Ören, M. (2011). Okulöncesinde yaratıcılığın geliştirilmesi. Öztürk, A. (Ed.). *Okulöncesinde yaratıcılık* içinde (s.39-60). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Özdoğan, B. (2004). *Çocuk ve oyun çocuğa oyunla yardım.* (4.bs.) Ankara: Anı Yayıncılık.

Özer, Ö. (2001). *İlköğretim okullarında sınıf öğretmenlerinin resim iş derslerine ilişkin eğitim gereksinimleri.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Özmenteş, G. (2006). Müzik dersine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *İlköğretim Online Dergisi*, *5* (1), 23-29.

Özsoy, O. (2004). *Etkin öğrenci etkin öğretmen etkin eğitim*. (3.bs.). İstanbul: Hayat Yayınları.

Sağlam, M. (2013). İlköğretim kurumlarında uygulanan programlar. Yaşar, Ş. (Ed.). *İlköğretime hazırlık ve ilköğretim programları* içinde (s.89-108). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

San, İ. (1977). *Sanatsal yaratma, çocukta yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

San, İ. (2004). *Sanat ve Eğitim.* Ankara: Ütopya Yayınevi.

San, İ. (2011). Yaratıcılıkta temel kavramlar. Öztürk, A. (Ed.). *Okul öncesinde yaratıcılık* içinde (s.1-15). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Schirrmacher, R. (1986). Talking with young children about their art. *Young Children*, July, 3-7.

Seidman, I. (2012). *İnterviewing as qualitative research: a guide for researchers in education and the social sciences*. New York: Columbia University Teachers College Press.

Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Yargı Yayınevi.

Shepherd, W. and Eaton, J. (2000). Early childhood art environments, Functional and inspirational. Schiller, W. (Ed.). *Thinking through the arts* inside (177- 190). London: Routledge

Şahan, M, (2004). *İlköğretim 6. Sınıflarda üç boyutlu çalışma konularının çok alanlı sanat eğitimi yöntemiyle uygulanması*, Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şimşek, H. ve Tanaydın, D. (2002). İlköğretimde veli katılımı: Öğretmen -veli-psikolojik danışman üçgeni. *İlköğretim Online* Dergisi, *1* (1), 12-16

Şişman, M. (2008). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem Akademi.

Şişman, M. ve Taşdemir, İ. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Tarı, H. (2011). *İlköğretim okullarının 1. 2. 3. Sınıflarında uygulanan güzel sanatlar dersinin öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Tezcan, M. (1996). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Bilim Yayınevi.

Tezcan, M. (2005). *Çocuk sosyolojisi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Türkcan, B. (2011). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı. L. Kılıç ve A. Öztürk (Ed.). *Müzik ve Görsel Sanatlar öğretimi* içinde (s.223-243). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Türkkan, B. (2008). *İlköğretim Görsel Sanatlar dersi bağlamında görsel kültür çalışmaları: Bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Ulusoy, M. D. (2005). *Sanatın sosyal sınırları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Ün Açıkgöz, K. (2003). *Etkili öğrenme ve öğretme*. (4. Bs). İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.

Ünver, E. (2002). *Sanat eğitimi*, Ankara: Nobel Yayın.

Varış, F. (1998). *Eğitim bilimlerine giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.

Yavuzer, H. (1992). *Resimleriyle çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yavuzer, H. (2012). *Ana – baba ve çocuk.* İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yeşil, R. (2010). Nicel ve nitel araştırma yöntemleri. Kıncal, R. (Ed.). *Bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s.49-77). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, M. (2007). *Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar* (2.bs.). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık

Yiğit, B. ve Bayrakdar M. (2006). *Okul – çevre ilişkileri.* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Yoleri, A. A. (2006). *Ortaöğretimde sanat eğitimin gerekliliği konusunda resim öğretmenleri, okul idarecileri, diğer branş öğretmenleri ve öğrenci velilerinin görüşleri (Afyonkarahisar Örneği).* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yörükoğlu, A.(1992). *Değişen toplumda aile ve çocuk* (4.bs). İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.

Yükselgün, Ö. (2010). *İlköğretim Görsel Sanatlar dersi öğretim programındaki "görsel sanat kültürü" öğrenme alanının uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri.* Yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü. www.tdk.gov.tr 25\09\2016 tarihinde edinilmiştir

EKLER

Ek-1. Öğrencilerle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

ÖĞRENCİLERLE YAPILAN YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

1. Görsel Sanatlar dersinde hangi etkinlikler yapıyorsunuz?
    - Bu derste hangi tür ve teknikler uyguluyorsunuz?
    - Bu derste hangi malzemelerden yararlanıyorsunuz?
    - Öğretmenin bu dersi istediğin gibi işlemene fırsat veriyor mu?
    - Derste başka neler yapmak isterdin?
    - En son dersini bana anlatır mısın?
2. Görsel Sanatlar dersi hakkında genel olarak neler düşünüyorsun?
    - Görsel Sanatlar dersini seviyor musun? Neden seviyorsun\sevmiyorsun?
3. Bu dersin sana neler kattığını düşünüyorsun?
    - Görsel Sanatlar dersinde diğer derslerden farklı neler var?
4. Bu derse yönelik öğretmeninden beklentilerin neler?
    - Öğretmenin okulda ya da evde yaptığın Görsel Sanatlar dersine yönelik çalışmalarını görünce nasıl tepki veriyor?
    - Bu tepki senin hoşuna gidiyor mu? Sana ne hissettiriyor?
5. Görsel Sanatlar dersine yönelik okulda yaptığın etkinliklerde yaşadığın sorunlar neler?
    - Bu sorunların çözümü için neler önerirsin?
6. Evde Görsel Sanatlar dersine yönelik neler yapıyorsun?
    - Evde Görsel Sanatlar dersine yönelik başka neler yapmak isterdin?
7. Ailen evde bu etkinlikleri yapman için fırsat veriyor mu?
    - Görsel Sanatlar dersine yönelik ailenden beklentilerin neler?
    - Ailen okulda ya da evde yaptığın Görsel Sanatlar dersine yönelik çalışmalarını görünce nasıl tepki veriyor?
    - Bu tepki senin hoşuna gidiyor mu? Sana ne hissettiriyor?
8. Görsel Sanatlar dersine yönelik evde yaptığın etkinliklerde yaşadığın sorunlar neler?
    - Bu sorunların çözümü için neler önerirsin?

Ek-2. Öğretmen Kişisel Bilgi Formu

ÖĞRETMEN KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz

( ) Bay ( ) Bayan

2. Yaşınız

( ) 21-30 ( ) 31-40

( ) 41-50 ( ) 51-60

3. Eğitim Durumunuz

( ) Eğitim Enstitüsü

( ) Eğitim Önlisans / İki Yıllık Eğitim Yüksekokulu

( ) Lisans Tamamlama Programı

( ) Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı

( ) Dört Yıllık Yüksekokul/Fakülte

( ) Diğer
(Belirtiniz)…….

4. Mesleki Deneyiminiz

( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl

( ) 11- 15 yıl ( ) 16-20 yıl

( ) 21 yıl ve üzeri

Ek-3. Öğretmenlerle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

ÖĞRETMENLERLE YAPILAN YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

1. Sizce Görsel Sanatlar dersi hakkında genel olarak ne düşünüyorsunuz?
- Sizce Görsel Sanatlar dersi önemli midir?
- Bu ders neden önemli\önemli değildir?

2. Eğitim sistemi içerisinde Görsel Sanatlar dersine yer verilmesinin nedeni sizce nedir?
- Bu dersin amaçlarını genel olarak nasıl sınıflandırırsınız?

3. Görsel Sanatlar dersinin çocuklar üzerindeki etkisi nasıldır? Örnek verir misiniz?
- Çocukların bu derse ilgisini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Bu ilgide kendi tutumlarınızın ve davranışlarınızın yeri nedir?

4. Meslek eğitiminizde Görsel Sanatlar dersine ilişkin hangi dersleri aldınız? Bu dersler sizce yeterli miydi?
- Görsel sanatlar dersini işlemeye yönelik kendinizi yeterli buluyor musunuz?

5. Görsel Sanatlar dersinde hangi yaklaşım\ yöntem\ teknikleri uyguluyorsunuz?
- Görsel Sanatlar dersinde ne tür etkinliklere yer veriyorsunuz?
- Çocuklara sanat etkinlikleri yapabileceği yeteri bir ortam sağladığınızı düşünüyor musunuz?
- Etkinliklerde kullandığınız malzemeler hakkında ne düşünüyorsunuz?

6. 2013 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programını incelediniz mi?
- 2013 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- Programdaki öğrenme alanlarına yönelik olarak neler yapıyorsunuz?

Ek-3 (devam). Öğretmenlerle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

7. Çocuğun sanat eğitiminde ailenin tutum ve davranışlarının etkisi hakkında neler düşünüyorsunuz?
    - Sizce aile çocuğun Görsel Sanatlar dersine nasıl katkıda bulunabilir?
    - Sizce aile çocuğun Görsel Sanatlar dersine yönelik neler yapabilir? Örnekler vererek açıklayabilir misiniz?
8. Görsel Sanatlar dersinde varsa karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
    - Sizce Görsel Sanatlar dersinde karşılaştığınız sorunların kaynağı nedir?
    - Bu sorunların çözümüne yönelik neler önerirsiniz? (Velilere, çocuklara, MEB'e)

Ek-4. Veli Kişisel Bilgi Formu

VELİ KİŞESEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz

( ) Bay ( ) Bayan

2. Yaşınız

( ) 21-30 ( ) 31-40

( ) 41-50 ( ) 51-60

3. Eğitim Durumunuz

( ) Doktora mezunu

( ) Yüksek lisans mezunu

( ) Lisans mezunu

( ) Lise mezunu

( ) Ortaokul mezunu

( ) İlkokul mezunu

4. Mesleğiniz

……

5. Sosyo-Ekonomik Düzeyiniz

( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü

Ek-5. Velilerle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

VELİLERLE YAPILAN YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

1. Sizce Görsel Sanatlar dersi hakkında genel olarak ne düşünüyorsunuz?
    - Sizce Görsel Sanatlar dersi önemli mi?
    - Bu ders neden önemli\önemli değildir?
2. Eğitim sistemi içerisinde Görsel Sanatlar dersine yer verilmesinin nedeni nedir? (Boş zamanları değerlendirmek için mi? Yetenekli çocukların yeteneklerinin geliştirilmesi için mi?
    - Sizce çocuğunuzun bu ders için yetenekli olup olmaması önemli mi? Neden önemli\önemli değil?
3. Görsel Sanatlar dersinin çocuğunuz üzerinde etkisi nasıldır? (Olumlu/olumsuz) Örnek verir misiniz?
4. Evde çocuğunuz Görsel Sanatlar dersine veya sanat etkinliklerine yönelik neler yapıyor?
    - Ne sıklıkla sanat etkinlikleri yapıyor?
    - Çocuğunuzun evde yaptığı sanat etkinliklerinde sizin rolünüz nedir? (Ailenin desteği, cesaretlendirme, yardımcı olma, akademik-sosyalmekan, materyal…)
5. Çocuğunuz bu derse ilgisini nasıl değerlendiriyorsunuz?
    - Bu ilgide kendi tutumlarınızın yeri nedir?
6. Okula veli toplantısına gittiğinizde sanatla ilgili dönüt alıyor musunuz?
    - Nasıl bir dönüt alıyorsunuz (Not, sanat anlayışı, çocuğun tutumu)? Örnek verir misiniz?
    - Bu dönütler hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ek-5 (devam). Velilerle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

7. Öğretmenin Görsel Sanatlar dersine yönelik tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
    - Görsel Sanatlar dersinde yapılan etkinlikler hakkında neler düşünüyorsunuz?
    - Derste kullanılan araç – gereçler hakkında ne düşünüyorsunuz? Temini zor mu? Masraflı mı?
8. Okulda verilen Görsel Sanatlar dersinin güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?
9. Çocuğunuzun Görsel Sanatlar dersinde varsa karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
    - Sizce Görsel Sanatlar dersinde karşılaştığınız sorunların kaynağı nedir?
    - Bu sorunların çözümü için neler önerirsiniz? (öğretmenlere, MEB'e ve Çocuğunuza)

Ek-6. Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzin Formu

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı-Soyadı	Nurgül ÇAKMAK
Kurumu / Üniversitesi	Anadolu Üniversitesi
Araştırma yapılacak il(ler)	Gaziantep
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde bulunan 30 Ağustos İlkokulu, Bahattin Teymur İlkokulu, Düztepe İlkokulu, Fehmi Kasapoğlu İlkokulu, İstiklal İlkokulu, Karataş İMKB İlkokulu; Şehitkamil ilçesinde bulunan Behiye Reşat Kaleoğlu İlkokulu, İbrahimli İlkokulu, Mehmet Adil Kasapseçkin İlkokulu, Nilgün İsmet Akınalan İlkokulu
Araştırmanın konusu	"Öğrenci-Öğretmen-Veli Üçgeninde Sanat Eğitimi''
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Var
Veri toplama araçları	Öğrencilerle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (8 madde), Öğretmen Kişisel Bilgi Formu (4 madde), Öğretmenlerle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (8 madde), Veri Kişisel Bilgi Formu (5 madde), Velilerle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (8 madde), Öğretmen Görüşme Sözleşmesi, Öğretmen Doküman Analizi İzin Formu, Veli Görüşme Sözleşmesi, Öğrenci Görüşme Onay Formu, Öğrenci Görüşme Sözleşmesi.
Görüş istenen Birim/Birimler	------

KOMİSYON GÖRÜŞÜ

Bu araştırma izni isteği komisyonumuzca Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından 07.03.2012 tarihinde yayımlanan 2012/13 sayılı **"Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri"** konulu genelge kapsamında değerlendirilmiştir. Bilimsel çalışma kapsamında uygulanmak istenen ölçeklerin bu genelgede belirtilen şartları taşıdığı tespit edilmiş ve söz konusu ölçeklerin Gaziantep İli Şahinbey ilçesi 30 Ağustos İlkokulu, Bahattin Teymur İlkokulu, Düztepe İlkokulu, Fehmi Kasapoğlu İlkokulu, İstiklal İlkokulu, Karataş İMKB İlkokulu; Şehitkamil ilçesinde bulunan Behiye Reşat Kaleoğlu İlkokulu, İbrahimli İlkokulu, Mehmet Adil Kasapseçkin İlkokulu, Nilgün İsmet Akınalan İlkokullarında öğrenim gören öğrencilere, öğrenci velilerine ve okullarda çalışan öğretmenlere uygulanması **uygun görülmüştür.**

Komisyon kararı	Oybirliği ile izin verilmiştir.

KOMİSYON

02.12.2016
Komisyon Başkanı
Abdurrahman AŞKAR
Şube Müdürü

Üye
Ozan Emre EMRAĞ
Öğretmen

Üye
Halil İbrahim AKTAŞ
Öğretmen

Ek-7. Öğrenci Görüşme Onay Formu

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME SÖZLEŞMESİ

Sevgili öğrenci,

Öncelikle bu görüşmeye vakit ayırdığın için sana içtenlikle teşekkür ederim. Bu çalışmayı Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden almış olduğum resmi izinle gerçekleştireceğim. Bu form araştırmanın amacını ve bir katılımcı olarak haklarını tanımlamayı amaçlamaktadır

Ben Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Programında yüksek lisans öğrencisiyim ve Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde araştırma görevlisi olarak görev yapıyorum. Doç. Dr. Burçin Türkcan danışmanlığında "Öğrenci – Öğretmen – Veli Bağlamında Sanat Eğitimi" başlıklı bir tez çalışması gerçekleştirmekteyim. Bu çalışmada amacım, öğrenci, öğretmen ve velilerin bakış açıları ve deneyimlerine göre ilkokul Görsel Sanatlar dersinin niteliğini etkileyen faktörleri, yapılan etkinlikleri, karşılaşılan sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda seninle görüşmeler yapmak istiyorum.

Senin görüş ve önerilerin bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Görüşmelerde soruları titizlikle cevaplandırman Görsel Sanatlar dersinin niteliğinin belirlenmesi ve bu derste karşılaşılan sorunlara etkili çözüm önerilerinin getirilmesi için oldukça önemlidir.

Görüşme farklı günlerde iki oturum olarak gerçekleşecektir. Her oturumun yaklaşık olarak 45 dakika süreceğini düşünüyorum. Görüşme sırasındaki olası kesintileri önleyebilmek ve vaktini gereğinden fazla harcamamak amacıyla bu görüşmelerin ses kaydı yapılacaktır. Görüşmelerin ses kayıtları yalnızca bilimsel veri olarak kullanılacak ve gizli kalacaktır. Bu görüşmelerin seninle yapıldığına dair herhangi bir bilgi de raporlarda kesinlikle yer almayacaktır. Ses kayıtları verilere dönüştürdükten sonra silinecektir. Sen istediğin takdirde ise ses kaydını ya da verilerin kopyasını sana ulaştıracağım. Ayrıca araştırmanın herhangi bir aşamasında, istediğin takdirde araştırmadan çekilebilirsin.

Görüşmenin kaydını benden başka kimsenin dinlemeyeceğine ve verdiğin bilgilerden dolayı sana hiçbir biçimde rahatsızlık vermeyeceğime söz veriyorum. Tüm bu açıklamaları okuyarak, senin bu çalışmaya gönüllü katıldığına ve benim de verdiğim sözleri tutacağıma dair bu sözleşmeyi imzalamamızın uygun olacağını düşünüyorum.

Araştırmacı:	Nurgül ÇAKMAK	Katılımcı:
Telefon:	0506 7541727	Telefon:
İmza:		İmza:

Görüşme Tarihleri:

Ek-8. Öğrenci Görüşme Onay Formu

ÖĞRENCİ İZİN FORMU

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilimdalı, Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi olan Nurgül ÇAKMAK, yapacağı araştırmanın amacını ve bir katılımcı olarak sahip olduğumuz hakları bize açıklamıştır. Bu araştırmaya, velisi olduğum öğrencimin katılmasına hiçbir baskı altında kalmadan, gönüllü olarak izin veriyorum. Nurgül ÇAKMAK'ın veri toplama amaçlı olarak, velisi olduğum …… ile görüşme yapmasında ve ses kaydı almasında hiçbir sakınca bulunmamaktadır.

Araştırmacı:	Nurgül ÇAKMAK	Öğrenci Velisi:
Telefon:	0506 7541727	Telefon:
İmza:		İmza:

Görüşme Tarihleri:

Ek-9. Öğretmen Görüşme Onay Formu

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME SÖZLEŞMESİ

Değerli Öğretmenim,

Öncelikle bu görüşmeye vakit ayırdığınız için size içtenlikle teşekkür ederim. Bu çalışmayı Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden almış olduğum resmi izinle gerçekleştireceğim. Bu form araştırmanın amacını ve bir katılımcı olarak haklarınızı tanımlamayı amaçlamaktadır

Ben Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Programında yüksek lisans öğrencisiyim ve Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde araştırma görevlisi olarak görev yapıyorum. Doç. Dr. Burçin Türkcan danışmanlığında "Öğrenci – Öğretmen – Veli Bağlamında Sanat Eğitimi" başlıklı bir tez çalışması gerçekleştirmekteyim. Bu çalışmada amacım, öğrenci, öğretmen ve velilerin bakış açıları ve deneyimlerine göre ilkokul Görsel Sanatlar dersinin niteliğini etkileyen faktörleri, yapılan etkinlikleri, karşılaşılan sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda sizinle görüşmeler yapmak istiyorum. Sizin görüş ve önerileriniz bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Görüşmelerde soruları titizlikle cevaplandırmanız Görsel Sanatlar dersinin niteliğinin belirlenmesi ve bu derste karşılaşılan sorunlara etkili çözüm önerilerinin getirilmesi için oldukça önemlidir.

Görüşme farklı günlerde iki oturum olarak gerçekleşecektir. Her oturumun yaklaşık olarak 45 dakika süreceğini düşünüyorum. Araştırma verilerinin geçerlilik ve güvenirliliğini sağlamak, görüşme sırasındaki olası kesintileri önleyebilmek ve sizin değerli vaktinizi gereğinden fazla harcamamak amacıyla bu görüşmelerin ses kaydı yapılacaktır. Görüşmelerin ses kayıtları yalnızca bilimsel veri olarak kullanılacak ve gizli kalacaktır. Bu görüşmelerin sizinle yapıldığına dair herhangi bir bilgi de raporlarda kesinlikle yer almayacaktır. Ses kayıtları verilere dönüştürdükten sonra silinecektir. Siz istediğiniz takdirde ise ses kaydını ya da verilerin kopyası size tarafımca ulaştırılacaktır. Ayrıca araştırmanın herhangi bir aşamasında, istediğiniz takdirde araştırmadan çekilebilirsiniz.

Görüşmenin kaydını benden başka kimsenin dinlemeyeceğine ve verdiğiniz bilgilerden dolayı size hiçbir biçimde rahatsızlık vermeyeceğime söz veriyorum. Tüm bu açıklamaları okuyarak, sizin bu çalışmaya gönüllü katıldığınıza ve benim de verdiğim sözleri tutacağıma dair bu sözleşmeyi imzalamamızın uygun olacağını düşünüyorum.

Araştırmacı:	Nurgül ÇAKMAK	Katılımcı:
Telefon:	0506 7541727	Telefon:
İmza:		İmza:

Görüşme Tarihleri:

Ek-10. Veli Görüşme Onay Formu

VELİ GÖRÜŞME SÖZLEŞMESİ

Saygıdeğer veli,

Öncelikle bu görüşmeye vakit ayırdığınız için size içtenlikle teşekkür ederim. Bu çalışmayı Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden almış olduğum resmi izinle gerçekleştireceğim. Bu form araştırmanın amacını ve bir katılımcı olarak haklarınızı tanımlamayı amaçlamaktadır

Ben Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Programında yüksek lisans öğrencisiyim ve Hasan Kalyoncu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde araştırma görevlisi olarak görev yapıyorum. Doç. Dr. Burçin Türkcan danışmanlığında "Öğrenci – Öğretmen – Veli Bağlamında Sanat Eğitimi" başlıklı bir tez çalışması gerçekleştirmekteyim. Bu çalışmada amacım, öğrenci, öğretmen ve velilerin bakış açıları ve deneyimlerine göre ilkokul Görsel Sanatlar dersinin niteliğini etkileyen faktörleri, yapılan etkinlikleri, karşılaşılan sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda sizinle görüşmeler yapmak istiyorum. Sizin görüş ve önerileriniz bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Görüşmelerde soruları titizlikle cevaplandırmanız Görsel Sanatlar dersinin niteliğinin belirlenmesi ve bu derste karşılaşılan sorunlara etkili çözüm önerilerinin getirilmesi için oldukça önemlidir.

Görüşme farklı günlerde iki oturum olarak gerçekleşecektir. Her oturumun yaklaşık olarak 45 dakika süreceğini düşünüyorum. Araştırma verilerinin geçerlilik ve güvenirliliğini sağlamak, görüşme sırasındaki olası kesintileri önleyebilmek ve sizin değerli vaktinizi gereğinden fazla harcamamak amacıyla bu görüşmelerin ses kaydı yapılacaktır. Görüşmelerin ses kayıtları yalnızca bilimsel veri olarak kullanılacak ve gizli kalacaktır. Bu görüşmelerin sizinle yapıldığına dair herhangi bir bilgi de raporlarda kesinlikle yer almayacaktır. Ses kayıtları verilere dönüştürdükten sonra silinecektir. Siz istediğiniz takdirde ise ses kaydını ya da verilerin kopyası size tarafımca ulaştırılacaktır. Ayrıca araştırmanın herhangi bir aşamasında, istediğiniz takdirde araştırmadan çekilebilirsiniz.

Görüşmenin kaydını benden başka kimsenin dinlemeyeceğine ve verdiğiniz bilgilerden dolayı size hiçbir biçimde rahatsızlık vermeyeceğime söz veriyorum. Tüm bu açıklamaları okuyarak, sizin bu çalışmaya gönüllü katıldığınıza ve benim de verdiğim sözleri tutacağıma dair bu sözleşmeyi imzalamamızın uygun olacağını düşünüyorum.

Araştırmacı:	Nurgül ÇAKMAK	Katılımcı:
Telefon:	0506 7541727	Telefon:
İmza:		İmza:

Görüşme Tarihleri:

Ek-11. Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Nurgül ÇAKMAK

Yabancı Dil: İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı: Eskişehir / 1990

E-Posta: nurgul.cakmak@hku.edu.tr

Eğitim ve Mesleki Geçmişi

- 2008-2012, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Programı
- 2016-…, Araştırma Görevlisi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Programı